65 DURUMKAPAKSIRTLI 16/7/08 17:58 Page 1

Durum • Temmuz 2008 • SAYI: 65

Durum

DIŞ TİCARETTE

TEMMUZ 2008

TÜRKİYE DIŞ TİCARET DERNEĞİ

TURKTRADE®

FOREIGN TRADE ASSOCIATION OF TURKEY

Kürşad Tüzmen
Devlet Bakanı
Krizin Doğuşu, Gelişimi ve Etkileri

Piraye Antika
HSBC Türkiye Genel Müdürü
Dünya Ekonomisinde Yavaşlama ve Türkiye

Maral Öztekin
ECİD – Elektronik Cihazlar İmalatçıları Derneği Başkanı
Dünya Ekonomisindeki Yavaşlamanın Elektronik Sanayimize Etkileri

Aynur Bektaş
Hey Group, CEO
Dünya Ekonomisinde Yavaşlama Riski ve Türk Hazır Giyim Sektörü

Ufuk Güçlü
Ford Otosan Genel Müdür Başyardımcısı
Dünya Ekonomisindeki Yavaşlamanın Türk Otomotiv Sektörüne Etkileri

Can Baydarol
Küreselleştiremediklerimizden misiniz?

Mehmet Öğütçü
Siz de Asyalılaştıramadıklarımızdan mısınız?

Av. Taylan Erimer
TURKTRADE Hukuk Danışmanı
Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun Yarattığı Problemler

Prof. Dr. Veysel Eroğlu
Çevre ve Orman Bakanı
Kalkınmanın Anahtarı Sanayi ve Çevre

Tahir Uysal
YASED Yönetim Kurulu Başkanı
Dünya Ekonomisindeki Çalkantının Türkiye'ye Yansıması

Umut Oran
TOBB Konfeksiyon ve Hazır Giyim Sanayi Meclis Başkanı
Sektördeki Sorunların Nedeni Dışta Değil İçte...

Dr. Mehmet Aktaş
Yaşar Holding A.Ş., İcra Başkanı
Tarımda Küreselleşme ve Yeni Alanlar

Dr. Yılmaz Argüden
Batı Küreselleşmeyi Kurban Edecek mi?

Aydın Sezer
Sudan Çıkmış Bir Balık

Hayrettin Karaca
TEMA Vakfı Onursal Başkanı
Orman Yangınları

Özkan Aydın
Forum Fuarcılık ve Geliştirme A.Ş.
Genel Müdür Yardımcısı
Kullanılamayan Potansiyelimiz "Fahri Konsoloslar"

"Dünya Ekonomisinde Yavaşlama ve Türkiye"

Document2 16/7/08 16:03 Page 1

JEMBEY KULLANICI DOSTU TARİFELERİ SUNAR

AKŞAM KONUŞTURAN TARİFE

Ben telefonumu hep akşam kullanıyorum diyenler... Akşam Konuşturan Tarife'ye geçin, evden, işten, şehiriçini akşam 6'dan sabah 8'e kadar bedava arayın.*
Doğru anladınız. Akşam 6'dan sabah 8'e kadar bedava. Ayrıntılı bilgi ve başvuru 444 1 444'te, www.turktelekom.com.tr'de, Türk Telekom Ofis ve Bayileri'nde.

TÜRKİYE'NİN TELEKOMÜNİKASYON DEVİ

*Bu tarifeden tüm dijital santral hatları faydalanabilir. Bedava konuşma şehiriçi görüşmeler için geçerli olup aylık 3000 dakikadır. Diğer tüm görüşmeler, dial-up ve özel servis aramaları Standartlar!!! tarifesinden ücretlendirilir.

TURK TELE KOM

Arçelik'ten ARTCOOL klima.
İçine istediğiniz resmi ya da
fotoğrafı koyabileceğiniz
A sınıfı klima.

arçelik

444 0 888 www.arcelik.com.tr

Koç

SULEYMAN-SERDAR 16/7/08 18:29 Page 2

Durum'dan

Dr. Süleyman Gedik
TURKTRADE Genel Sekreteri

"Havada bulut yok bu ne dumandır? Mahlede ölüm yok, bu ne figandır?" Yemen Türküsünün bu dizeleri çocukluğumdan beri hiç çıkmadı aklımdan. Yaşam yolunun yarısından çoğu geride kaldığında da, bahse konu dumanın aslında içinde olduğum için göremediğim bulutun ta kendisi olduğu sonucuna vardım. Tozduman dediğim şey, hızla akıp giden dünyaydı; tanımlayamadığım sıkıntım da, her sabah yatağımdan kalktığımda şu ya da bu kısmıyla baş etmek zorunda olduğum değişimle yüz yüze gelmek. "Her sabah kahvaltıda, reçel kavanozunun arkasına gizlenmiş" bir tabak kaosla güne başlamak.

Oysa geçen yüzyıl kapanırken kaos ortamının sonuna gelindiğinin müjdesi verilmişti bana. Fukuyama tarihin sonunu ilan etmiş ve insanoğlunun ideolojik evriminin tamamlandığını ve Batı liberal demokrasi sisteminin bir nihai yönetim şekli olarak evrensellik boyutuna ulaştığını söylemişti. Onun bu "gerçekten kalıcı" ütopyası da koro tarafından fazlaca düşünme zahmetine katlanılmadan hemen seslendirilmişti. Ama değişimin sert rüzgârları çok değil, iki-üç yıl içinde "Tarihin Sonu" kuramını da savurup attı bir kenara. Üstelik bizler ütopyalarla oynaşırken gerçek problemler ağırlaşmış, dünyanın hali daha da kötüleşmişti. Ama ne gam! Sanki hiçbir şey olmamış gibi ısrar ediyoruz fukuyamacılıkta. Bunu da giderek şaşaalı cümleler ve içi boşalmış sözcüklerle yapıyor olmamız, sanırım ifade ettiğimiz gerçekliğe kendimizin bile inanmadığını ortaya koyuyor.

Bugünün ütopyası, mevcut küresel sistemin kendisini sonsuza dek sürdürebileceği. Oysa bunu imkânsız kılan en azından dört temel çelişki var gündemimizde: Ekolojik felaketin yaklaşan kara bulutları, "fikri mülkiyet"in kişisel mülkiyet haklarıyla ilişkilendirilmesinin yol açtığı uyumsuzluklar, yeni tekno-bilimsel gelişmelerin özellikle bio-genetik alanındaki toplumsal-ahlaki yankıları ve nihayet, "aparteid"in duvarlar ve varoşlarla tanımlanan yeni sürümleri. Mevcut ütopya karşısında gerçekçi olabilmenin yegâne yolu da, Lubliyana'lı düşünür Slavoj Zizek'in ifadesiyle, sistemin koordinatları dâhilinde imkânsız görüneni görebilmekten geçiyor. Yani, tasavvur gücü gerektiren zorlu bir meydan okumadan.

Tasavvur gücünün birincil düşmanı ise insanın kendi düşüncelerini "hakikat"in ta kendisiymiş gibi algılama alışkanlığından vazgeçmemesi ve mutlak bilgi zannettiği fikir, duygu, inanç ve yorumlardan farklılaşan düşünceleri bastırmaya çalışması. Yaz sıcağının bu tozlu ortamında, ekonomideki belirsizliklerin ötesinde, siyasetteki kutuplaşmanın, demokrasinin karşı karşıya kaldığı çeşitli türden tehditlerin, kültürdeki yarılmanın ve doğadaki tahribatın topladığı bulutları göremiyorsak ya da görmeze geliyorsak eğer, bunları dağıtacak büyük bir tasavvur açlığı çekiyoruz demektir.

SULEYMAN-SERDAR 16/7/08 18:30 Page 3

Başkan'dan

Serdar Koçtürk
TURKTRADE Yönetim Kurulu Başkanı

2007 yılı başlarından itibaren etkilerini hissetmeye başladığımız subprime krizi, bir taraftan likiditenin daralmasına neden olurken, diğer taraftan da dünyanın büyük ve gelişmiş ekonomilerinde yarattığı tedirginlik ve güven bunalımı nedeniyle talebin düşmesine yol açmış, gelişmiş ekonomilerde tüketimi ve büyümeyi tehdit etmeye başlamıştır.

Aynı süreçte, başta Çin ve Hindistan kaynaklı yüksek büyüme trendi ve buna bağlı talep artışının tetiklediği petrol ve emtia fiyatlarındaki keskin yükselişler, bu kaynaklara sahip olan ülkelere büyük bir servet transferine neden olmuştur. Goldman Sachs petrol tüketen ülkelerden petrol üreten ülkelere olan kaynak transferini yıllık 1,8 Trilyon Amerikan Doları olarak tahmin etmektedir. Petrol ve emtia fiyatlarındaki artışın yarattığı ek kaynaklar petrol üreticisi ülke ekonomilerinde kısmen tasarruflara, kısmen de ciddi boyutlarda altyapı ve üstyapı yatırımlarına yönelmiştir. Petro Dolarların yoğun bir şekilde yatırımlara yönelmesi dünya ticaretindeki daralmayı büyük ölçüde kompanse etmiştir.

Tüm bu süreçte küresel ısınmanın etkisi ile her geçen yıl varlığı artarak hissedilen iklim değişiklikleri dünya tahıl üretimindeki dengeleri bozmuş, ciddi fiyat yükselişlerine yol açmış ve artan tahıl trafiği nedeniyle navlun maliyetleri üzerinde ciddi baskı yaratmıştır.

Petrol fiyatlarının artışı sonrasında cazip hale gelen bio-dizel üretimi de tarım alanları için alternatif talep yaratmıştır. Zengin ve gelişmiş ülkelerin enerji ihtiyacını, fakir ve geri kalmış ülkelerin gıda maliyetlerini yukarı çekme pahasına karşılamak zorunda kalması dünyamızı yeni sosyal patlamalar eşiğine getirmiştir.

Aşırı artan enerji maliyetlerinin, yükselen gıda fiyatlarının, petrole bağlı ek navlun artışlarının tüm dünya üzerinde bir enflasyon dalgası yaratması ve dünya ticaretini olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Aşırı artan navlunların küresel ticareti olumsuz etkilerken bölgesel ticareti artıracağını öngörebiliriz.

Bu gelişmelerin yukarıda özetlediğimiz finansal krizle aynı dönemde olması küresel oyuncuları daha dar bir alanda daha kıt kaynaklarla risklerini yönetmek zorunda bırakacak, bunu başaramayanları da tasfiye edecektir.

içindekiler

Kapak Resmi:
Pietro Ruggeri
Dalların Arasındaki Rüzgar (2002)

8 **Kürşad Tüzmen**
Devlet Bakanı
Krizin Doğuşu, Gelişimi ve Etkileri

14 **Prof. Dr. Veysel Eroğlu**
Çevre ve Orman Bakanı
Kalkınmanın Anahtarı
Sanayi ve Çevre

24 **Piraye Antika**
HSBC Türkiye Genel Müdürü
Dünya Ekonomisinde
Yavaşlama ve Türkiye

28 **Tahir Uysal**
YASED Yönetim Kurulu Başkanı
Dünya Ekonomisindeki
Çalkantının Türkiye'ye Yansıması

34 **Maral Öztekin**
ECİD – Elektronik Cihazlar İmalatçıları Derneği Başkanı
Dünya Ekonomisindeki Yavaşlamanın Elektronik Sanayimize Etkileri

40 **Umut Oran**
TOBB Konfeksiyon ve Hazır Giyim Sanayi Meclis Başkanı
Sektördeki Sorunların Nedeni Dışta Değil İçte...

44 **Aynur Bektaş**
Hey Group, CEO
Dünya Ekonomisinde Yavaşlama Riski ve Türk Hazır Giyim Sektörü

14

40

24

28

DIŞ TİCARETTE DURUM
Türkiye Dış Ticaret Derneği, TEMMUZ 2008 Sayı: 65
Sahibi: Türkiye Dış Ticaret Derneği adına Yönetim Kurulu Başkanı Serdar KOÇTÜRK
Editör: Dr. Süleyman GEDİK
Danışma Kurulu: Michel AKAVI – Turhan ALPAN – Hikmet ALTAN - Hakan ATEŞ - Vedat AYDIN - Hakan BULGURLU - Hayrettin ÇAYCI – Metin ERCAN – Turan ERDOĞAN - Murat SİYAHİ
TURKTRADE Yönetim Yeri: Kore Şehitleri Cad. Arçıl Apt. No:37/4 D. 4 Zincirlikuyu - İSTANBUL
Tel. 0.212 272 69 81-91 Faks: 0.212 275 51 36 www.turktrade.org.tr
e-mail: infoturk@turktrade.org.tr

içindekiler

Dr. Mehmet Aktaş
Yaşar Holding A.Ş., İcra Başkanı (CEO)
Melis Arıs
Yaşar Holding A.Ş., İcra Başkanı Asistanı
Tarımda Küreselleşme ve Yeni Alanlar — 48

Ufuk Güçlü
Ford Otosan Genel Müdür Başyardımcısı
Dünya Ekonomisindeki Yavaşlamanın Türk Otomotiv Sektörüne Etkileri — 56

Dr. Yılmaz Argüden
Batı Küreselleşmeyi Kurban Edecek mi? — 58

Can Baydarol
Küreselleştiremediklerimizden misiniz? — 62

Mehmet Öğütçü
International Advisory Board Member, Windsor Energy Group
Siz de Asyalılaştıramadıklarımızdan mısınız? — 70

Aydın Sezer
Sudan Çıkmış Bir Balık — 80

Av. Taylan Erimer
TURKTRADE Hukuk Danışmanı
Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun Yarattığı Problemler — 86

Hayrettin Karaca
TEMA Vakfı Onursal Başkanı
Orman Yangınları — 90

Özkan Aydın
Forum Fuarcılık ve Geliştirme A.Ş. Genel Müdür Yardımcısı
Kullanılamayan Potansiyelimiz "Fahri Konsoloslar" — 94

Kapak Tasarımı ve İllüstrasyonlar: Mert GÜRELİ
Tasarım: Kayra Su ÖZYÖN
Baskı: Uniform Basım ve Turizm Ltd. Şti. : 0212 429 10 00 Faks: 0212 629 06 00

- Bu dergide yer alan imzalı yazılar, yazarların kişisel görüşleri olup Türkiye Dış Ticaret Derneği'ni bağlamaz.
- Bu dergide yayınlanan yazılar "TURKTRADE'in Dış Ticarette Durum Dergisi'nden alınmıştır" ibaresi konulmak şartıyla izinsiz olarak yayınlanabilir.
- Okuyucu mektupları ad, soyad ve açık adres belirterek ve daktilo edilmiş olarak iletilmelidir.
- Dış Ticarette Durum, Türkiye Dış Ticaret Derneği (TURKTRADE) tarafından üç ayda bir yayımlanır.

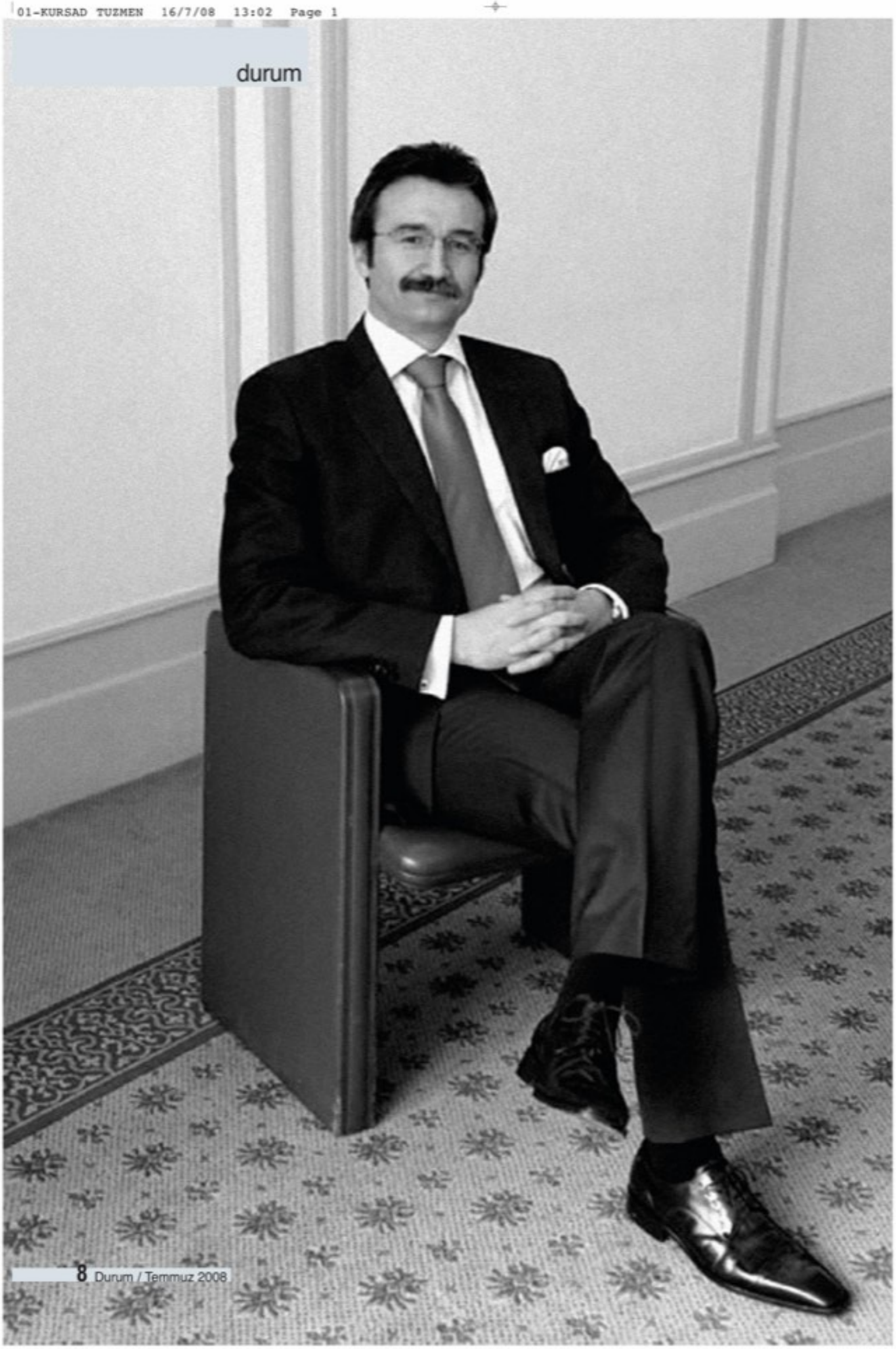

01-KURSAD TUZMEN 16/7/08 13:03 Page 2

Krizin Doğuşu, Gelişimi ve Etkileri

Kürşad Tüzmen
Devlet Bakanı

2007 yılında tut-sat kredilerine yatırım yapan önemli bankalardan batık haberlerinin gelmesi global piyasalarda tedirginlik yaratmış; ABD, Asya ve Avrupa borsalarında ciddi kayıplar ve gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışları yaşanmıştır.

Günümüzde dünya ekonomilerini finansal dalgalanmayla karşı karşıya bırakan sürecin temelleri 2000 yılının sonuna kadar uzanmaktadır; ancak etkilerini 2006 yılı sonundan itibaren göstermeye başlamıştır. Resesyon ile mücadele eden ABD ekonomisi, uyguladığı para politikası ile faiz oranlarını indirmeye başlamış, ekonominin genelinde canlanma görülmüş, kredi piyasasında ve likiditede genişleme ve refah artışı yaşanmıştır.

ABD ekonomisinin özellikle tüketim kanalıyla aşırı canlanma göstermesi, enflasyonist baskılara yol açmış, bu kapsamda, Amerikan Merkez Bankası (FED) kademeli olarak faiz artırma politikası uygulamaya başlamıştır. 2006 yılının ikinci yarısından itibaren artan faiz oranları, başta konut sektörü olmak üzere ekonomik büyümeyi yavaşlatmış, konut fiyatları gerilemiş, değişken faizle borçlanan az gelirli kesim geri ödeme sorunları yaşamaya başlamıştır. Ayrıca konut sektöründe işlem gören hisse senetlerinin değer kaybetmesi bu sektöre yapılan yatırımlar hakkında şüphelere yol açmış, güven bunalımı ve likidite krizi baş göstermiştir. 2007 yılında tut-sat kredilerine yatırım yapan önemli bankalardan batık haberlerinin gelmesi global piyasalarda tedirginlik yaratmış; ABD, Asya ve Avrupa borsalarında ciddi kayıplar ve gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışları yaşanmıştır. Söz konusu durum, başta FED olmak üzere Avrupa Merkez Bankası ve İngiltere Merkez Bankasının faiz oranlarını indirerek piyasalara likidite sağlamalarıyla aşılmaya çalışılmıştır.

Dünya GSYİH'sından aldığı %30'luk pay ile dünyanın en büyük ekonomisi, ticaret ve finans merkezi olan ABD ekonomisinde yaşanan durgunluğun devam etmesi veya durgunluğun yatırım ve tüketim kanalıyla reel sektörü etkile-

01-KURSAD TUZMEN 16/7/08 13:03 Page 3

yerek daralmaya dönüşmesi ihtimallerinin küresel ekonomiye nasıl yansıyacağı büyük tartışma konusudur. Dünya ekonomilerinin hem finansal hem de ticaret açısından gittikçe bütünleştiği, dışa açıklık oranlarının derinleştiği günümüzde, ABD ekonomisinde yaşanacak durgunluğun veya daralmanın, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkilerinin farklılaşacağı, ayrıca durgunluğa kıyasla resesyonun etkilerinin daha ağır olabileceği düşünülmektedir.

Ortaya çıkan bu krizin sonucunda IMF, tahminlerini güncellemiş ve hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin büyüme ve dış ticaret performanslarında önümüzdeki dönemde bir gerileme yaşanacağını ortaya koymuştur.

Dünya ekonomisi ve ticaretine muhtemel etkileri

Dünya ekonomisindeki büyümenin 2007 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren yavaşladığı ve söz konusu yavaşlamanın 2008 yılında da devam edeceği ve büyüme oranının %4,9'dan %3,7'ye gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Ekonomik resesyon ve durgunluk beklentisinin bertaraf edilmesi amacıyla ABD Merkez Bankası FED, faiz indirme politikasını uygulamaya koyarak, 2008 Ocak ayında toplam 1.25 puanlık indirim yaparak, faiz oranlarını %3'e düşürmüş, daha sonra ise bu oranı %2'ye kadar çekmiştir. Buna rağmen, ABD ekonomisi yavaşlama sürecine girmiş, 2007'nin son çeyreğinde,

Dünya ekonomilerinin hem finansal hem de ticaret açısından gittikçe bütünleştiği, dışa açıklık oranlarının derinleştiği günümüzde, ABD ekonomisinde yaşanacak durgunluğun veya daralmanın, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerindeki etkilerinin farklılaşacağı, ayrıca durgunluğa kıyasla resesyonun etkilerinin daha ağır olabileceği düşünülmektedir.

01-KURSAD TUZMEN 16/7/08 13:04 Page 4

IMF Büyüme Oranı Tahminleri

(%)	2005	2006	2007*	2008**
Dünya	4,4	5,0	4,9	3,7
Gelişmiş Ekonomiler	2,5	3,0	2,7	1,3
ABD	**3.1**	**2.9**	**2.2**	**0.5**
AB(15)	**1.5**	**2,8**	**2,6**	**1,4**
Japonya	1,9	2,4	2,1	1,4
Diğer	3,2	3,7	3,9	2,5
Gelişmekte Olan Ülkeler	**7,0**	**7,7**	**7,9**	**6,7**
Türkiye	**7,4**	**6,1**	**5,0**	**4,0**
Merkez ve Doğu Avrupa	5,6	6,4	5,8	4,4
Afrika	5,9	5,8	6,2	6,3
BDT Ülkeleri	6,6	8,1	8,5	7,0
Çin	**10,4**	**11,1**	**11,4**	**9,3**
Diğer Asya	9,0	9,6	9,7	8,2
Orta Doğu	5,6	5,8	5,8	6,1

*Tahmin
** Projeksiyon

reel GSYİH büyüme oranı %4,9'tan %0,6'ya gerilemiştir. Bu çerçevede, IMF, ABD ekonomisindeki büyüme beklentisini 2008 yılı için %0,5 olarak revize etmiştir.

ABD ekonomisinde başlayan durgunluk nedeniyle, gelişmiş ekonomilerden AB(15)'in ekonomik büyümesinin yavaşlayacağı, 2007-2008 yıllarında büyüme oranlarının düşeceği, buna bağlı olarak, gelişmekte olan ekonomilerden Çin ve ülkemizin büyüme oranlarının bir miktar düşeceği tahmin edilmekle birlikte, gelişmiş ekonomilere kıyasla oldukça yüksek bir büyüme performansı gösterecekleri düşünülmektedir.

Diğer yandan, ülkemiz ihracatı ve genel dış ticareti açısından büyük önem arz eden Avrupa Birliği, ABD ekonomisinin yavaşlamasından finansal ve ticari açıdan büyük oranda etkilenecektir. Bu etkinin temel sebepleri, Avrupa'da önemli miktarda tut-sat kredilerinin bulunması, Birliğin ABD'nin en önemli ticaret partnerlerinden biri olması ve Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı sıkı para politikasıdır.

Ayrıca, dünya ekonomisindeki yavaşlamadan dolayı, petrol ihraç eden ülkelerden Rusya, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Güney Amerika ülkelerine yönelik esnek olmayan talebin bir miktar gevşemesi beklenmektedir.

Hâlihazırda içinde bulunduğumuz daralma sürecinden, Çin Halk Cumhuriyeti'nin de ticari açıdan etkileneceği, ABD'ye ihracatının azalacağı ve ekonomik büyüme oranının az da olsa düşeceği tahmin edilmektedir.

Ülkemizin küresel ekonomiye gittikçe artan oranda eklemlendiği hususu dikkate alındığında, dünya ekonomisindeki bahse konu menfi trendden Türkiye ekonomisi ve ticaretinin etkilenmemesi eklenilmemelidir. Başta ABD olmak üzere küresel çapta yaşanacak bir durgunluğun beraberinde oluşacak dış talep daralmasının Türkiye'nin en önemli ihraç pazarı olan AB ekonomilerini de etkileyebileceği, ekonomik büyümemizi yavaşlatabileceği düşünülmektedir.

Türkiye ekonomisi ve ticaretine muhtemel etkileri

Ülkemizin küresel ekonomiye gittikçe artan oranda eklemlendiği hususu dikkate alındığında, dünya ekonomisindeki bahse konu menfi trendden Türkiye ekonomisi ve ticaretinin etki-

DTM uzmanlarınca yapılan bir ekonometrik çalışmaya göre, dış talepte meydana gelecek olan yüzde 1'lik bir azalış ihracat artış oranını 3-4 puan azaltmaktadır. Sözü edilen çalışmanın parametreleri kullanılarak yapılan tahmine göre, 2008 yılında ihracatın 126 milyar dolara yükseleceği ve ithalatın artış hızının da azalarak 201 milyar dolar olarak gerçekleşeceği ortaya çıkmaktadır.

lenmemesi beklenilmemelidir. Başta ABD olmak üzere küresel çapta yaşanacak bir durgunluğun beraberinde oluşacak dış talep daralmasının Türkiye'nin en önemli ihraç pazarı olan AB ekonomilerini de etkileyebileceği, ekonomik büyümemizi yavaşlatabileceği düşünülmektedir. Ancak, Türkiye ekonomisi ve dış ticareti, uygulanan yapısal reformlar ve dışa açılma çabalarımızla, küresel şoklara karşı oldukça dayanıklı bir büyümeye kavuşmuştur.

Diğer taraftan, yaşanmakta olan durgunluk süreci sonucunda, ülkemizden bir miktar sermaye çıkışı gözlenmesi ihtimali de vardır. Sermaye çıkışları nedeniyle YTL'nin değer kaybetmesi, AB ve ABD ekonomisinin yavaşlaması, küresel talep yavaşlaması birlikte değerlendirildiğinde; ihracat artış hızımızın da bir miktar yavaşlayacağı düşünülmektedir. DTM uzmanlarınca yapılan bir ekonometrik çalışmaya göre, dış talepte meydana gelecek olan yüzde 1'lik bir azalış ihracat artış oranını 3-4 puan azaltmaktadır. Sözü edilen çalışmanın parametreleri kullanılarak yapılan tahmine göre, 2008 yılında ihracatın 126 milyar dolara yükseleceği ve ithalatın artış hızının da azalarak 201 milyar dolar olarak gerçekleşeceği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, özellikle ihracatımızdaki yüksek performansı devam ettirmek için elimizdeki tüm imkânları kullanacağız.

Sonuç olarak, son dönemde yaşanan dalgalanmanın Türkiye ekonomisi açısından; faiz artışları, spekülatif ataklara maruz kalınması vb. gibi olumsuz etkileri yanında, finansal politikaların dengeli uygulanması şartıyla, EURO alanı ile yakın ilişki avantajını da kullanarak ülkemizin risklerden korunması daha kolay olacaktır.

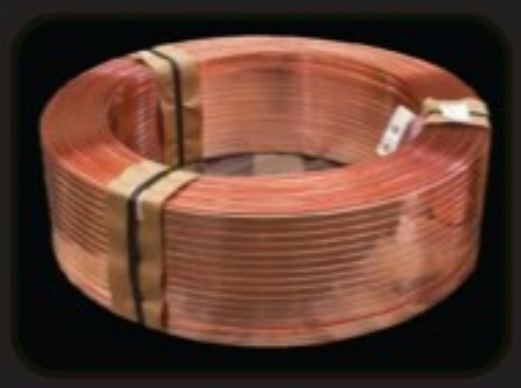

EXCELLENCE IN FABRICATING COPPER

sarkuysan

sks™

Certificate ISO/TS 16949 by BVQI

OUR PRODUCTS

K - Q TSE-ISO-EN 9000

WIRE ROD	ETP Ø 8,00 - 11,00 - 16,00 mm Ø 8,00 mm OF
SINGLE WIRE	Bare, Tin and Nickel Plated Ø 0,05 mm min.
MULTI WIRE & BUNCHED WIRE	Bare, Tin and Nickel Plated Multi Wire, Bunched Wire & Special Stranded Wire
BRADING BOBINS	Bare, Tin and Nickel Plated Bunched Wire
FLAT WIRE & PROFILE	Thickness: 1.00 - 12.00 mm Widht: 4.00 - 30.00 mm Cross-section: 150 mm^2 max
DHP COPPER TUBE	LWC, Pancake & Straight Length Ø 6 - 30 mm 1/4" - 1 3/16" **Inner grooved:** LWC, Cu-DHP Ø 6.35 - 9,52 mm 1/4" - 3/8" **Outside grooved:** Straight, Cu-DHP Ø 15 - 25,4 mm 5/8" - 1"
ETP COPPER BUS BAR	30x5 - 140x10 mm
COPPER ROD & BAR	ETP Ø 10,00-30,00 mm ETP OF or CuAg Ø 20,00-22,00 mm
CENTRIFUGALLY CAST COPPER ALLOYS	Bronze, Brass and Special Alloys

sarkuysan

ELEKTROLİTİK BAKIR SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.

Head Office:
Sarkuysan İş Merkezi, Şişhane Meydanı,
Okçumusa Caddesi No: 1 34420
Beyoğlu - İstanbul / Turkey

Phone : 0 212 252 60 00 (20 line)
Fax : 0 212 251 23 04 - 245 69 82
E-mail : marketing@sarkuysan.com
Web : www.sarkuysan.com

02-VEYSEL EROGLU 16/7/08 13:06 Page 1

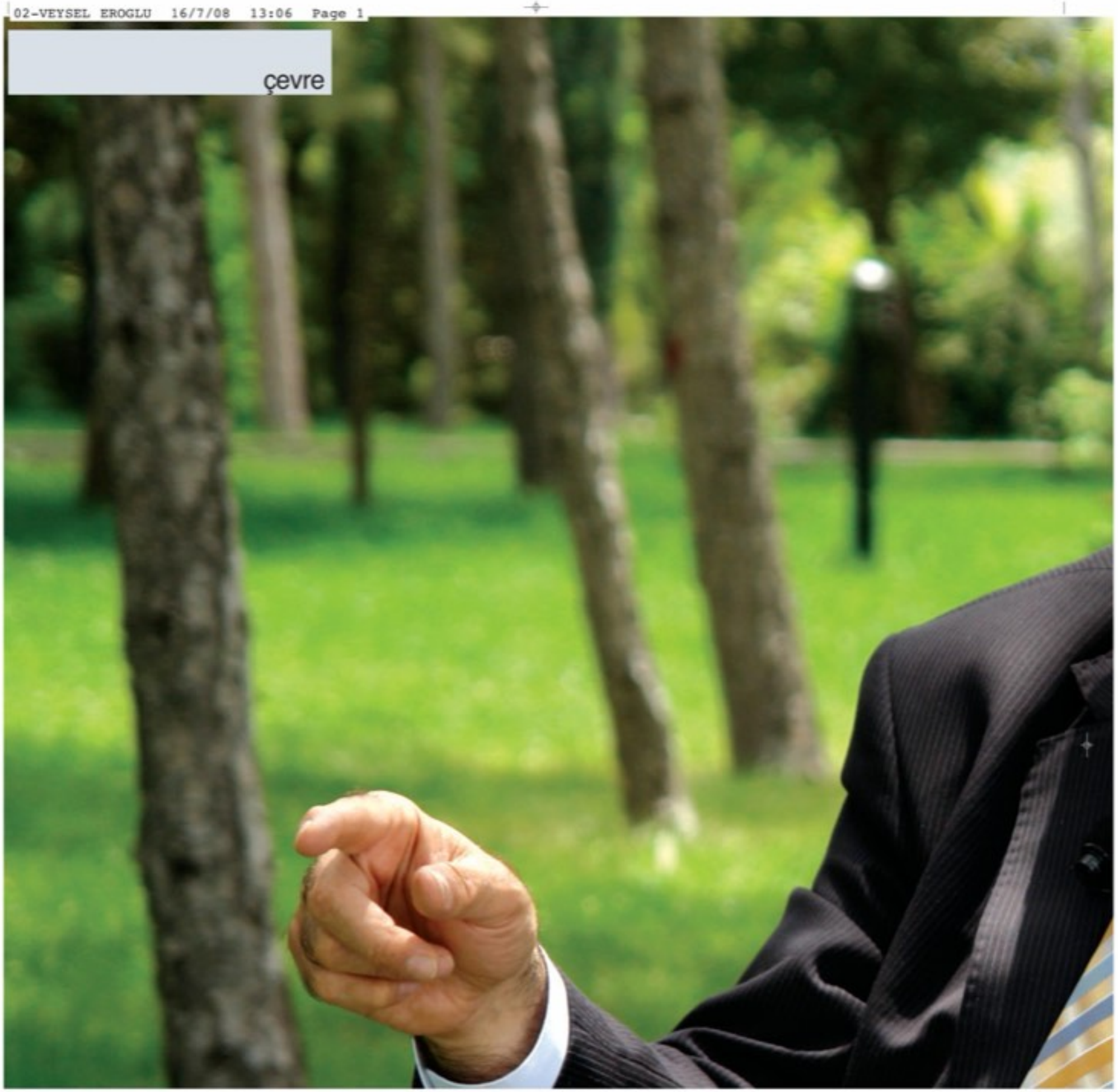

Kalkınmanın Anahtarı Sanayi ve Çevre

Prof. Dr. Veysel Eroğlu
Çevre ve Orman Bakanı

02-VEYSEL EROGLU 16/7/08 13:06 Page 2

Çevre, insan ve tabiat varlıklarının birbirleriyle etkileşim içinde bulunduğu bir sistemdir. İnsanlık, varoluşundan bu yana çevresini kendi ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirmeye çalışmış, bu zaman zarfında da çevreyi etkilemiş ve ondan etkilenmiştir. Çevre, günümüzde insanlığın en büyük ve ortak endişesi haline gelmiştir. Kalkınma ve çevre arasındaki hassas dengenin korunmasına yönelik hassasiyetin de gittikçe arttığı ülkemizde artık hava, su ve toprak kirliliği konuları gündemin üst sıralarına taşınmıştır.

Çevre üzerinde önemli tesirleri olan Sanayi Devrimi'nin cereyan etmesinde en önemli faktörler arasında hızlı nüfus artışı, taşıma ve teknolojide meydana gelen büyük buluşlar sayılabilir. Çevre ve sanayi, bazen menfi bazen de müspet şekilde birbirlerine tesirde bulunurlar.

Ülkelerin sektörel gelişmelerinde birinci basamağı oluşturan ziraat sektöründe meydana gelen gelişmeler ve neticesinde işgücünün şehirlerde yoğunlaşması ise ikinci basamak olan sanayiye geçişi hızlandırmıştır.[1]

Sanayinin günümüzdeki durumuna bakılacak olursa çok büyük yollar kat ettiği ve şu an itibariyle dünyada söz sahibi ülkelerin büyük güçler haline geldiği görülmektedir. Yaşanan büyük savaşların ardından 20. yüzyılın sonlarında dünya milletleri, mevcut çevresel kalitenin korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için bir araya gelip ortak kararlar alma ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu itibarla, adını ilk kez 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun hazırladığı "Ortak Geleceğimiz" raporunda duyduğumuz "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramı ortaya atılmış ve "Günümüz ihtiyaçlarını ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetini tehlikeye sokmadan karşılayan kalkınma"[2] olarak tanımlanmıştır. Bu yaklaşımla birlikte tabii kaynakların verimli kullanımı, sanayi tesislerinden çevreye yayılan emisyonların azaltılması ve kaynakların tekrar kullanılması konuları ön plana çıkmakla birlikte konunun merkezi olan sanayi ve çevre ilişkisi ilk defa bu kadar ciddi bir şekilde tartışılmıştır.

Sürdürülebilir kalkınmanın üçlü saç ayağı olarak kabul edilen sosyal, ekonomik ve çevresel konuların birbiriyle etkileşimi ve aralarında kurulması gereken dengelerin vurgulandığı 1992 tarihli "Rio Zirvesi" olarak bilinen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'ndan sonra konunun ciddiyeti birçok Birleşmiş Milletler Toplantısında[3] da dile getirilmiştir. Rio Zirvesi'ni, 2002 yılında Güney Afrika'nın başkenti Johannesburg'da gerçekleştirilen ve Rio Zirvesi'nden günümüze neler yapıldığının tartışıldığı "Johannesburg Zirvesi", diğer adıyla "Rio +10 Zirvesi" takip etmiştir. Bu zirveler neticesinde gelecekte, Türkiye'nin de içinde bulunduğu, dünya devletlerinin hızla atmaları gereken adımlar ortaya konulmuş ve ülkemizin Avrupa Birliği süreciyle birlikte daha da çok ivme kazanan Etkin Çevre Yönetimi, çevre ve sanayi arasındaki kalıcı köprülerin oluşturulmasında önemli bir rol kazanmıştır.

Avrupa Birliği'ne Uyum ve Çevre

Dünyada çevre alanında önemli adımlar atan Avrupa Birliği ülkeleri, bu konuda önemli direktifler yayımlamıştır. Ülkemizin çevre alanında yaptığı en geniş kapsamlı faaliyetler zinciri Avrupa Birliği çevre mevzuatına uyum sağlanması ve bu mevzuatın uygulanması çalışmalarıdır. Türk sanayisi için ciddi bir dönüm noktası olan uyum sürecinin önemi ve zorluğu,

Ülkemizin çevre alanında yaptığı en geniş kapsamlı faaliyetler zinciri Avrupa Birliği çevre mevzuatına uyum sağlanması ve bu mevzuatın uygulanması çalışmalarıdır. Türk sanayisi için ciddi bir dönüm noktası olan uyum sürecinin önemi ve zorluğu, çevre konusunun kapsamının çok geniş olmasından ve bu sürecin sanayimize ve ekonomimize tesirlerinin muhtemel yansımalarından kaynaklanmaktadır.

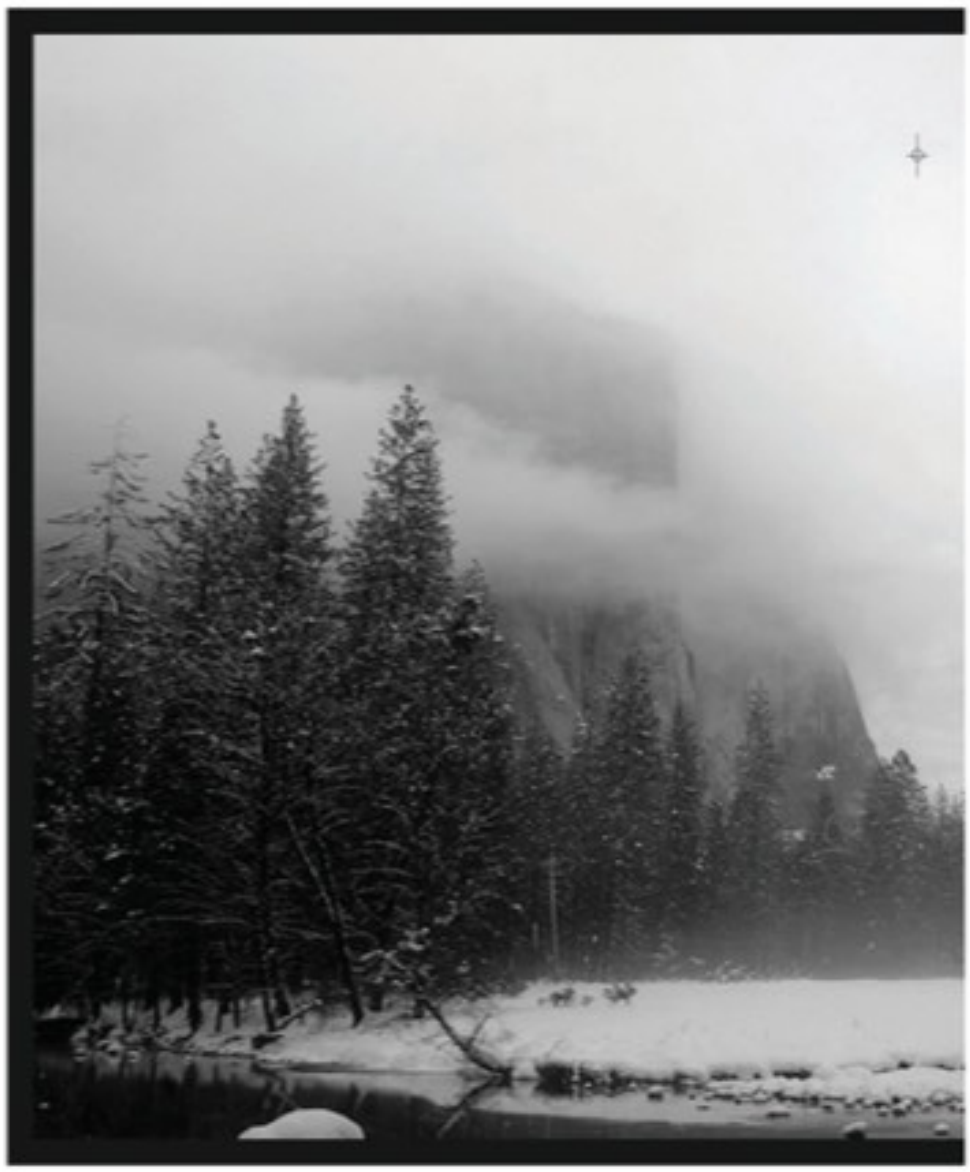

[1] Clark-Fisher Hipotezi
[2] Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development, Ch. 2, p.43.
[3] Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı (Kahire, 1994), Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi (Kopenhag, 1995), İkinci İnsan Yerleşimleri Konferansı-Habitat II (İstanbul, 1996) ve Binyıl Zirvesi (New York, 2000) bu toplantılardan bazılarıdır.

02-VEYSEL EROGLU 16/7/08 13:08 Page 4

çevre konusunun kapsamının çok geniş olmasından ve bu sürecin sanayimize ve ekonomimize tesirlerinin muhtemel yansımalarından kaynaklanmaktadır. Ülkemizin AB çevre standartlarına uyum maliyetinin, 60 – 70 milyar Avro mertebesinde olacağının hesaplandığı göz önüne alınırsa, AB Çevre Mevzuatında yer alan limit değerlerine ve hedeflere uyum süreci, AB'ye üyelik için hedeflediğimiz asgari 10 yıllık perspektif ile örtüşecek şekilde düzenlenmelidir.

Müzakerelerde geçiş süresi talep edilecek alanların tespit edilmesi, bu alanlarda uygulamada geçiş süresi talep edilecek alanlar ve yatırımlar ile uygulama takvimi oluşturulması gibi konularda eylem planları büyük önem taşımaktadır. Gelişmiş ülkelerde herhangi bir mevzuatın yürürlüğe girmesinden önce mutlaka uygulanan, AB'ye aday ülkelerde ise müzakere öncesi tamamlanması gereken bu hazırlıklar Düzenleyici Etki Analizi adı verilen geniş kapsamlı, detaylı ve sistematik çalışmalarla ortaya konulmaktadır. Müzakere pozisyonunu güçlendirmek ve ihtiyaç duyulan geçiş sürelerini doğru gerekçelendirmek bu değerlendirmelerin en büyük hedefidir. Son derece önemli bir diğer husus ise gerekli yatırım ihtiyacının olabildiğince detaylı olarak çıkarıldığı bu çalışmalar sayesinde müzakere heyetinin AB'den isteyeceği yardım fonlarını (hibe, uygun kredi vb) daha doğru şekilde talep edebilme gücünün ancak bu tür analizlerle elde edilebileceğidir.

Sanayinin kendi uyum maliyetlerini sektör, tesis ve hatta ünite bazında belirlemesi, finansman imkânlarını araştırması ve gerekli tedbirleri tanımlaması gerekmektedir. Sektörel derneklerin önemli rol üstleneceği Sektörel Etki Analizleri veya mikro ölçekte İşletme Bazındaki Etki Analizleri ile mevcut durumun, uyum için gerekenler ile mevcut durumun arasındaki farkların, uyuma ilişkin ilk yatırım ve işletme maliyetlerinin ve finansman olanaklarının belirlenmesi mümkündür. Altyapı yatırımlarının finansmanı ve teknoloji yenilemesi için, bu konuda gerekli yatırımların finansmanını büyük ölçüde ya kendi öz sermayelerinden ya da ulusal/uluslararası finans kuruluşlarının kredi imkânlarını kullanarak karşılamak zorundadır.

Türkiye'nin AB'ne katılım yönünde hazırlanan İlerleme Raporu'nda çevre alanındaki alt sektörler itibariyle müktesebatın uyumlaştırılması ve uygulanmasına yönelik çalışmaların teknik ve altyapı yönünden güçlendirilmesine ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Uygulamaya ilişkin olarak özellikle yatay düzenlemeler, hava kalitesi, atık yönetimi, su kalitesi, endüstriyel kirliliğin önlenmesi ve risk yönetimi konularında daha fazla çaba gösterilmesi ve orta vadede de somut yatırımların yapılması gerektiği belirtilmiştir. Atık yönetimi ve gürültü mevzuatının genel olarak nihai halini aldığı söylenebilir. Hava ve su kalitesi alanlarındaki mevzuatın aktarımı çalışmaları devam etmektedir. Tehlikeli Maddeler İhtiva Eden Büyük Endüstriyel Kazaların Zararlarının Kontrolüne İlişkin Direktif (Seveso-II), Büyük Yakma Tesisleri (LCP), Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol (IPPC) ve Uçucu Organiklerin Kontrolüne Yönelik Direktif gibi direktifler çerçevesinde "Endüstriyel Kirlenmenin Kontrolü ve Risk Yönetimi" alanında uyum çalışmaları da sürdürülmektedir.

ve

Bu direktifler arasında Tehlikeli Atık Direktifi sanayiciyi doğrudan etkileyebilecek direktiflerdendir. Bu direktifin kilit hükümleri, birtakım altyapı uygulamalarını gerekli kılmaktadır. Bu hükümler, özellikle tehlikeli atıkların toplanması-taşınması ve bertaraf yönetimiyle ilintilidir. Düzenli depolama ve yakma tesislerinin teknik ve operasyonel ihtiyaçları göz önüne alındığında, bu direktife uyumun maliyeti de dikkate alınması gereken bir husustur.

Yürürlüğe girecek mevzuat arasında uygulamaya yönelik olarak sanayinin yüksek yatırımlar yapmasını gerektirecek en önemli direktiflerden biri olan Entegre Kirliliğin Önlenmesi ve Kontrolü Direktifi'nin (IPPC) genel hedefi, sanayi tesislerinden kaynaklanan kirliliğin

Yürürlüğe girecek mevzuat arasında uygulamaya yönelik olarak sanayinin yüksek yatırımlar yapmasını gerektirecek en önemli direktiflerden biri olan Entegre Kirliliğin Önlenmesi ve Kontrolü Direktifi'nin (IPPC) genel hedefi, sanayi tesislerinden kaynaklanan kirliliğin kaynakta üretim aşamasında önlenerek en aza indirilmesidir.

02-VEYSEL EROGLU 16/7/08 13:08 Page 6

kaynakta üretim aşamasında önlenerek en aza indirilmesidir. IPPC, AB içerisinde uygulanacak temel entegre izin kurallarını içermektedir. "Entegre"nin anlamı, izin prosedüründe, tesisin havaya, suya ve toprağa emisyonları, atık oluşumu, ham madde kullanımı, enerji verimliliği, gürültü, kazaların önlenmesi, risk yönetimi gibi bütün çevresel performansların birlikte dikkate alınmasıdır.

Söz konusu Direktif, Avrupa Birliğinde sanayi kaynaklı kirliliğin önlenmesinde en önemli araçlardan biridir. Ayrıca diğer pek çok yönergeyle çapraz bağlar ihtiva eden ve hava, su, atık, çevresel güvenlik gibi pek çok alanda yayımlanmış ya da planlanmakta olan birçok yönergeyle yakın ilişkisi vardır. Bu Yönergelerin uygulanması, IPPC'nin uygulanmasının sağlanmasına bağlıdır. Bu açıdan Türkiye'nin AB üyeliği açısından da kat etmesi gereken temel aşamalardan biri bu Direktifin Türkiye'de AB ile aynı temelde uygulanmasını sağlamaktır. Bakanlığımızca, Direktifi Türkiye iç mevzuatına kazandırmak ve uygulanabilecek ortamı oluşturmak üzere çalışmalar yürütülmektedir. Sanayicinin dış pazardaki rekabeti açısından da bu direktifin iç mevzuata kazandırılarak etkin uygulanması önem taşımaktadır. Kirliliğin üretim prosesinde gerçekleştirilecek çalışmalarla azaltılması, hammadde ve enerji tüketiminin en aza indirilmesi, verimliliğin artırılarak sınaî üretimin artırılması için mevcut en iyi tekniklerin uygulanması prensibini temel alan bu direktifin iç mevzuata kazandırılması AB'ne üyelik çalışmaları açısından da önem taşımaktadır.

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2005 yılında tamamlanan "Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımlarının Planlanması için Teknik Yardım Projesi"nde Türkiye'de IPPC Direktifini uyarlamak ve uygulamak için özel kuruluşların yapması gereken yatırım 13–14 milyar Avro civarında olacağı hesaplanmıştır. Kimyasallar için öngörülen yatırım miktarının da bu rakamlara dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple, "Çevre" müzakerelerinde endüstri ile ilgili hususlar görüşülürken AB ile yapılacak tek tartışma bu yatırımların ne kadar sürede tamamlanabileceği, yatırım maliyetleri ve bu kapsamda gerek duyulan geçiş süreleri üzerine olacaktır.

Sanayiciyi ilgilendiren bir diğer konu ise atmosferdeki karbondioksit (CO2) ve diğer sera gazı birikimlerinde Sanayi Devriminden sonra başlayan hızlı büyüme eğilimine paralel olarak, küresel ortalama yüzey sıcaklıklarında görülen artış ve iklim değişikliğidir.

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2005 yılında tamamlanan "Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımlarının Planlanması için Teknik Yardım Projesi"nde Türkiye'de IPPC Direktifini uyarlamak ve uygulamak için özel kuruluşların yapması gereken yatırım 13–14 milyar Avro civarında olacağı hesaplanmıştır. Kimyasallar için öngörülen yatırım miktarının da bu rakamlara dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple, "Çevre" müzakerelerinde endüstri ile ilgili hususlar görüşülürken AB ile yapılacak tek tartışma bu yatırımların ne kadar sürede tamamlanabileceği, yatırım maliyetleri ve bu kapsamda gerek duyulan geçiş süreleri üzerine olacaktır.

Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü (IPCC) dördüncü Değerlendirme Raporunun Mayıs 2007'de yayımlanan "İklim Değişikliğinin Azaltılması" başlıklı bölümünün nihai değerlendirmesi, dünyada mevcut politika ve tedbirlerle devam edildiği takdirde, 2030'dan önce toplam emisyonların 2000 yılı değerinin %25–90 üzerinde olacağını ortaya koymaktadır. Rapor, sera gazı emisyonlarının azaltılması için enerji arzında değişim, enerji verimliliğinde artış, temiz yakıtlara geçiş, kojenerasyon, yenilenebilir ve nükleer teknolojilerin daha fazla kullanılması ile karbon azaltımı ve depolama yöntemlerine başvurulmasını tavsiye etmektedir. Türkiye, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) kapsamında ve sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda, bir yandan kalkınmasını sürdürürken diğer yandan iklim değişikliğinin olumsuz tesirlerinin azaltılmasına yönelik yürütülen küresel mücadelede yerini almaya gayret etmektedir.

Türkiye'nin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine Katılmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 20 Ekim 2003 tarih ve 4990 sayılı Kanun Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Türkiye, BMİDÇS'ye 24 Mayıs 2004 tarihinde taraf olmuş ve ardından Birinci Ulusal Bildirimini hazırlayarak iklim değişikliğine yönelik politikalarını bu rapora yansıtmıştır. Ayrı-

ca Kyoto Protokolü'nün imzalanması konusunda önemli adımlar atılmıştır.

Ülkemiz sera gazı emisyonlarının etkin azaltılması için Kyoto Protokolü altında oluşturulan piyasa temelli (emisyon ticareti) ve proje temelli esneklik mekanizmalarından (temiz kalkınma ve ortak uygulama mekanizması) protokole taraf olmadığı için faydalanamamaktadır. Bununla birlikte, ülkemiz Kyoto Protokolünden bağımsız olarak uluslararası alanda yürütülen gönüllü emisyon piyasalarından yararlanabilmektedir ve hali hazırda projeler geliştirilmiş durumdadır.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği'nin Yeni Kimyasallar Politikasını teşkil eden, radyoaktif maddeler, gümrük incelemesine tabi maddeler ve nihai kullanıma sunulmuş ilaç, kozmetik ve yiyecekler veya askeri amaçlı kullanılan kimyasallar gibi özel düzenlemelere tabi kimyasallar haricindeki bütün kimyasal maddeleri, müstahzarları ve belirli şartlarda kimyasal içeren eşyaları kapsayan REACH (Registration, Evaluation and Authorisation/Restriction of Chemicals) Kimyasalların Kayıt, Değerlendirme ve İzin/Kısıtlanması Sisteminin uygulanmasını öngören, AB'de kimyasallar alanındaki mevcut bazı direktif ve tüzüklerin yerini alacak 1907/2006 (EC) sayılı REACH Tüzüğü, 1 Haziran 2007 tarihi itibariyle yayımlanmış ve 1 Haziran 2008'de yürürlüğe girmiştir.

REACH sistemi, AB'ye yapılan kimyevi madde ihracatımızı doğrudan etkilemektedir. Türkiye'den AB'ye yapılacak kimyasal madde ihracatında, ihracatçı firmalarımızın REACH sisteminin gerektirdiği şekilde, ihraç edecekleri ürünlerini Avrupa Kimyasallar Ajansı (AKA)'na kaydettirmeleri gerekmektedir. AB, bu süreçte sadece AB'de yerleşik özel/tüzel kişileri muhatap kabul etmekte, AB dışı üreticileri ise doğrudan muhatap kabul etmemektedir. Türkiye'deki üretici/ihracatçı firmalar REACH sistemine göre "AB dışı üretici" kategorisindedir. Bu kategori çerçevesinde bulunan firmalarımızın AB'ye doğrudan müracaatları mümkün olmamaktadır. Firmalarımızın AB'ye ihracat yapabilmeleri için iki alternatif mevcuttur. Birincisi, AB'de yerleşik bir ithalatçı, Türkiye'den ithalatını yaptığı maddeleri bizzat kendisi REACH sistemine kaydettirecektir. İkinci alternatif ise, Türk üretici/ihracatçılarının, AB'de yerleşik gerçek veya tüzel bir "Tek Temsilci" ataması yoluyla REACH sistemine kaydettirmesidir.

Kimyasalların kullanımı kadar önemli bir diğer konu ise ülkemizde her geçen gün artan

Sanayiden kaynaklanan kirliliğin önlenmesinde kirliliğin kaynağında tespiti ile üretim esnasında ve sonrasında oluşan atığın havaya, suya veya karaya mı verildiğinin kayıt altına alınması önemli bir husustur. Bu kapsamda, Bakanlığımızca Kirletici Salınım ve Taşınım Kaydı (PRTR) olarak bilinen izleme ve raporlama sisteminin geliştirilmesi ile ilgili çevresel veri tabanı, potansiyel zararlı salınım/arıtım/bertaraf için uzaklaştırılan atığın havaya, suya ve toprağa taşınım envanterinin hazırlanması için bir pilot proje yapılmıştır.

02-VEYSEL EROGLU 16/7/08 13:09 Page 8

sanayileşme ile birlikte daha sık gündeme gelen ancak meydana geldiği zaman hatırlanan "büyük sanayi kazalarıdır." Tehlikeli madde ve ürünlerin bir veya birkaçının, üretimi, tüketimi, işlenmesi, depolanması, transferi ve boşaltımı süreçlerinden biri veya daha fazlasını gerçekleştiren sanayi tesislerinin, yangın, patlama, sızma, yıkılma, ani olarak yayılma gibi beklenmeyen ve birden oluşan büyük tehlikelerle karşı karşıya kalması ve bunun sonucunda tesis/yöre çevresi/sınır ötesi, tesis çalışanları/yöre halkı üzerinde ciddi, bazen geri dönülemez, uzun ya da kısa vadeli etkiler bırakabilmektedir. Bu kapsamda çevre kirliliğinin önlenmesi ile ilgili her türlü tedbiri almak, acil durum planları yapmak, konu ile ilgili kurum ve kuruluşlarla koordineli çalışma yaparak derhal müdahale etmek maksadıyla Bakanlığımızca Seveso-II Direktifi'nin Uyumlaştırılması Projesi" yürütülmüş ve "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik Taslağı" hazırlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik yürürlüğe girince, tehlikeli maddeler içeren büyük kazaların önlenmesi, kazaların, insan ve çevre üzerine tesirlerinin sınırlandırılması için yönetmelik kapsamında kalan tesislerden güvenlik raporu, dâhili ve harici acil durum planları, büyük kaza önleme politikaları ve güvenlik yönetim sistemlerini oluşturmaları istenecektir.

Çevresel unsurları oluşturan su, toprak ve havanın insan ve bütün canlılar için ne kadar değerli olduğu herkes tarafından bilinmekte olup, sanayileşerek ekonomik anlamda gelişmenin de bir o kadar elzem olduğu aşikârdır. Ancak sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde gerçekleştirilecek sanayileşme de çok önemlidir.

Ülkemizdeki sanayi faaliyetlerinden kaynaklanan atık suların, doğrudan alıcı ortamlara deşarj edilmeden merkezi veya münferit atıksu arıtma tesislerinde uygun teknolojiler kullanılarak arıtılması ve alıcı ortama deşarj edilmesi gerekmektedir.

Sanayiden kaynaklanan kirliliğin önlenmesinde kirliliğin kaynağında tespiti ile üretim

Türkiye'deki üretici/ihracatçı firmalar REACH sistemine göre "AB dışı üretici" kategorisindedir. Bu kategori çerçevesinde bulunan firmalarımızın AB'ye doğrudan müracaatları mümkün olmamaktadır. Firmalarımızın AB'ye ihracat yapabilmeleri için iki alternatif mevcuttur. Birincisi, AB'de yerleşik bir ithalatçı, Türkiye'den ithalatını yaptığı maddeleri bizzat kendisi REACH sistemine kaydettirecektir. İkinci alternatif ise, Türk üretici/ihracatçılarının, AB'de yerleşik gerçek veya tüzel bir "Tek Temsilci" ataması yoluyla REACH sistemine kaydettirmesidir.

esnasında ve sonrasında oluşan atığın havaya, suya veya karaya mı verildiğinin kayıt altına alınması önemli bir husustur. Bu kapsamda, Bakanlığımızca Kirletici Salınım ve Taşınım Kaydı (PRTR) olarak bilinen izleme ve raporlama sisteminin geliştirilmesi ile ilgili çevresel veri tabanı, potansiyel zararlı salınım/arıtım/bertaraf için uzaklaştırılan atığın havaya, suya ve toprağa taşınım envanterinin hazırlanması için bir pilot proje yapılmıştır. Proje sonrasında da veri girişi devam etmekte olup, bütün denizlere etkisi olan/olabilecek tesislerde bu sistemin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Netice olarak, ulusal ölçekte daha az atık üretmek, sürecin devamında yeniden kullanım-geri kazanım ve geri dönüşümü özendirmek ve artırmak, nihai bertaraf-depolamaya gidecek miktarı ise en az düzeye indirmek önem kazanmaktadır. Atık yönetiminde bütün aktörlerin ortak çaba ve çözümlerini bir bütünsellik içinde değerlendirerek, bir sinerji oluşturma arzusundayız. Bu arada bu süreç ile eş zamanlı olarak, yerel yönetimler, kamu ve özel sektörün bütün birikimlerinin sinerjisiyle, geometrik büyüyen dinamik bir çevre sektörü oluşturmayı hedefliyoruz. Çevre koruma konusunda her türlü makine ekipman, mühendislik-müşavirlik ve taahhüt hizmetlerinin kurumsallaşması esasen endüstriyel kirliliğin önlenmesinde de büyük önem arz etmektedir.

Daha yaşanılabilir bir çevre için sanayicilerimize de büyük görevler düşmektedir. Şu iyi bilinmelidir ki muasır ve müreffeh bir Türkiye'nin ihyası için sanayi atılımları şarttır. Ancak diğer önemli konu sanayimizin çevre ile uyumlu şekilde gelişmesidir.

Türkiye bugün, çevre politikaları yönünden pek çok dünya ülkesinden ileride bulunmaktadır. Bütün tabii kaynaklarımızı koruma kullanma dengesini gözeten, akılcı ve katılımcı sürdürülebilir kaynak yönetimi anlayışının hâkim kılınması için hem mevzuatta hem de uygulamada çok önemi adımlar atılmıştır.

Daha yaşanılabilir bir çevre için sanayicilerimize de büyük görevler düşmektedir. Şu iyi bilinmelidir ki muasır ve müreffeh bir Türkiye'nin ihyası için sanayi atılımları şarttır. Ancak diğer önemli konu sanayimizin çevre ile uyumlu şekilde gelişmesidir.

DenizFactoring ile çalışan

karşılığını alır!

DenizFactoring hem yurtiçinde hem yurtdışında alacaklarınızın finansmanını sağlayıp, nakit akışınızı düzenliyor, tahsilatlarınızı takip ederek size rekabet için zaman kazandırıyor.

Siz dünyanın neresinde olursanız olun, DenizFactoring ile işiniz hep yolunda olsun!

DenizFactoring

DEXIA

www.denizfactoring.com / 212 370 16 00

03-PIRAYE ANTIKA 16/7/08 13:10 Page 1

Dünya Ekonomisinde Yavaşlama ve Türkiye

Piraye Antika
HSBC Türkiye Genel Müdürü

2008 yılında dünya ekonomisinin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) öncülüğünde hız kesmesi ve küresel ekonomik büyümenin 2003 yılından beri ilk defa %4 seviyesinin altına düşmesi beklenmektedir. Çin ve Hindistan gibi geniş nüfuslu ve hızlı büyüyen gelişmekte olan ekonomilerin bu oranı bir miktar yukarı çekmesi ama Amerika, Avrupa Bölgesi ve Japonya'nın küresel büyümenin yavaşlamasına sebep olması da beklentiler arasında yer almaktadır. Türkiye'de ise ekonomik büyümenin iç talebe dayanan fakat dış finansmanla beslenen yapısı olumsuz sonuçlar doğuracak

03-PIRAYE ANTIKA 16/7/08 13:10 Page 2

Türkiye ekonomisinin dış şoklara karşı eskiden olduğu gibi aşırı olumsuz tepki vermesini beklemiyoruz, ama dış kırılganlıkların oldukça yüksek olmasından dolayı ekonomik performansın, en kaba tasviri ile enflasyon-büyüme ilişkisinin bozulacağını, yani enflasyonun artıp, büyümenin yavaşlayacağını tahmin ediyoruz.

gibi gözüküyor. İçeride siyasi risklerden dolayı düşen reel sektör ve tüketici güveni ile bozulan beklentiler, dışarıda kredi piyasalarında yaşanan sıkışıklıklar ile bir araya gelince Türkiye'nin ekonomik büyümesinin daha da olumsuz etkilenmesi kuvvetle muhtemel. Bu bağlamda 2008 yılında ekonominin, 2002–2007 yılları arası %6,8'lik ortalama büyüme hızına oranla oldukça düşük seviyede, %4'ün altında büyümesini bekliyoruz.

ABD'de başlayan ve diğer ülkeleri de etkileyen kriz temelde kredi problemlerinden kaynaklanmaktadır. Bu sıkıntılar, büyük ölçekli pek çok bankada önemli zararlara yol açmış ve yeni sermaye ihtiyacı doğurmuştur. Başta Amerika olmak üzere, büyük finansal kurumların tekrar eski güçlerini toparlayıp, sorunlu kredilerinden tamamen kurtulup, reel sektöre kaynak transfer edebilir hale gelmesi, yani ekonomik büyümenin çarklarının yeniden canlandırması zaman alacaktır. Bu sebeple, tüm dünyada toplam talep yavaşlayacak, fakat bu yavaşlama son beş yıl içinde finansal pozisyonunu iyileştiren gelişmekte olan ülkeler sayesinde belki de çok rahatsız edici olmayacaktır.

Diğer yandan, yukarıda da belirtildiği gibi, yüksek dış finansman ihtiyacı ve net emtia ithalatçısı konumundan dolayı Türkiye ekonomisi, diğer gelişmekte olan ülkelere göre daha dezavantajlı durumdadır. Bunun yanında dünya ekonomisinin geçtiğimiz dönemde yaşadığı sıkıntılı dönemlerle karşılaştırıldığında, Türkiye ekonomisi aslında direncini de göreceli olarak artırmıştır. Bunun temel nedeni ise bankacılık sektörünün ve kamu maliyesinin son beş-altı senelik süre zarfında oldukça güçlendirilmiş olmasıdır. Tüm bu argümanları bir araya toparlamak gerekirse, Türkiye ekonomisinin dış şoklara karşı eskiden olduğu gibi aşırı olumsuz tepki vermesini beklemiyoruz, ama dış kırılganlıkların oldukça yüksek olmasından dolayı ekonomik performansın, en kaba tasviri ile enf-

03-PIRAYE ANTIKA 16/7/08 13:11 Page 3

Türkiye bankacılık sektörü, kısmen 2006 yılının ortasında yaşanan kuvvetli dalgalanma sonrası alınan önlemler, kısmen son beş-altı senede uygulanan yapısal değişimler, kısmen de artan yabancı yatırımcıların getirdiği sermaye kalitesi ile bu küresel krize doğru noktada, yani oldukça likit pozisyonda yakalandı. Bu sebeple biz Türkiye bankacılık sektörü açısından önemli bir içsel risk öngörmüyoruz. Bununla beraber, dış finansman olanaklarının daralması ve/veya daha pahalı hale gelmesi, bankacılık sektörünün ekonomik büyümeye verebileceği desteği olumsuz etkileyecektir.

lasyon-büyüme ilişkisinin bozulacağını, yani enflasyonun artıp, büyümenin yavaşlayacağını tahmin ediyoruz. Bu durumda mali piyasaların performansı da, diğer emsal gelişmekte olan ülkelere oranla daha zayıf kalacaktır.

Öte yandan, Türkiye bankacılık sektörü, kısmen 2006 yılının ortasında yaşanan kuvvetli dalgalanma sonrası alınan önlemler, kısmen son beş-altı senede uygulanan yapısal değişimler, kısmen de artan yabancı yatırımcıların getirdiği sermaye kalitesi ile bu küresel krize doğru noktada, yani oldukça likit pozisyonda yakalandı. Bu sebeple biz Türkiye bankacılık sektörü açısından önemli bir içsel risk öngörmüyoruz. Bununla beraber, dış finansman olanaklarının daralması ve/veya daha pahalı hale gelmesi, bankacılık sektörünün ekonomik büyümeye verebileceği desteği olumsuz etkileyecektir.

Bir diğer mevzu ise, bankacılık-dışı kesimin artan döviz yükümlülüğünün, bankacılık kesimi üzerinde dolaylı bir kredi riski yaratmasıdır. Bu riskin gerçekleşmesi için ise Türk Lirası'nın şiddetli ve uzun süreli baskı altına girmesi gerekmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bizim öngörülerimiz arasında bir kur krizi veya finansal kriz bulunmamaktadır; beklentimiz iç ve dış belirsizliklerin ekonomik performansı ve mali piyasaları olumsuz etkilemesi olasılığından ibarettir.

Son olarak, Türkiye'ye yatırımcı ilgisi böyle bir ortamda doğal olarak bir miktar azalacaktır. Her yatırımcı kararlarını almadan önce mümkün olduğunca ileriye bakıp önünü görmek ister. Yurtdışında yaşanan kredi piyasası kaynaklı sıkıntılar ve yurtiçindeki siyasi belirsizlikler maalesef böyle bir öngörüye mani oluyor.

Diğer yandan, Türkiye ekonomisinin geçirmiş olduğu evreler ile özel sektörün esnek ve siyasi/ekonomik sıkıntılara dirençli yapısı, giderek cazip hale gelen değerlemeler ile birleşince yabancı yatırımcıların da Türkiye'ye kayıtsız kalmaları zor görünüyor. Neticede, Türkiye ekonomisi 2007 yılı sonu itibariyle, satın alma gücü paritesi ile 1 trilyon dolara yaklaşan büyüklüğü, son derece avantajlı demografisi ve halen yüksek getiri imkânları sunan, rekabetin göreceli olarak az olduğu pek çok sektörü ile kısa vadede pek çok çalkantıya maruz kalacak gibi gözükse de uzun vade için cazip konumunu korumaktadır.

03-PIRAYE ANTIKA 16/7/08 16:44 Page 4

yaşar dış ticaret a.ş.

Güçlü uluslararası iş ortakları,
özgün hammade portföyü ve
yurt çapında stoktan teslim olanaklarıyla;
yurtiçinde yem ve plastik sanayilerimizin,
yurtdışında gıda distribütörlerinin
hizmetindedir.

ADM Grain

BOREALIS
SHAPING *the* FUTURE *with* PLASTICS

Gazi Osman Paşa Bulvarı No. 10/1 Batı İşhanı Kat. 3-4-5 / 35210 / İZMİR
Tel.: +90 232 489 01 21 - Fax: +90 232 446 00 94
web: www.yasardis.com.tr - e-mail: info@yasardis.com.tr

Yaşar

04-TAHIR UYSAL 16/7/08 13:11 Page 1

04-TAHIR UYSAL 16/7/08 13:12 Page 2

Dünya Ekonomisindeki Çalkantının Türkiye'ye Yansıması

Tahir Uysal
YASED Yönetim Kurulu Başkanı

Bilindiği gibi, dünya ekonomisinde geçen yıl ABD'deki emlak-kredi piyasalarından başlayan tut-sat (mortgage) ödemelerindeki daralmayla, bunun diğer finansal enstrümanlara yansımasıyla ve dünya piyasalarına taşıp boyutlanmasıyla devam eden bir süreç yaşanıyor.

Gelinen noktada finans kuruluşlarının özellikle yatırım bankalarının önemli bir kısmının yaşadığı büyük zararlar, bazılarının iflası herkesi şaşırtıyor. Bu çalkantılı süreç FED'in piyasayı düzenlemeye çalışan müdahalelerine rağmen, petrol fiyatlarındaki hatırı sayılır ölçüdeki artışla birlikte ABD'nin yanı sıra Avrupa ülkeleri başta olmak üzere bütün dünya ekonomisini etkileyen bir gelişmeye dönüşmüş durumda.

Bu hareketliliğin, geçici bir dalgalanmaya mı, orta vadeli bir durgunluğa mı, yoksa büyük bir sarsıntı ya da krize mi işaret ettiği, farklı ekonomistler, piyasa ve yatırım uzmanları tarafından da yoğun bir şekilde tartışılmaya başlandı. Hemen herkes "tetikte" duruyor, çalkantının boyutlarını, nerelere sıçrayabileceğini, nereye kadar gidebileceğini değerlendiriyor. Bu süreçte portföy yatırımcılarının, sıcak paranın nasıl bir rota izleyebileceğine dair spekülasyonları da artmış durumda. Uluslararası doğrudan yatırımları temsil eden kesimlerin ise, güvendikleri ülkelere yatırım eğilimlerini sürdürürken, belirsizliklerin hâkim olduğu ülkelerde bir çekimserlik içinde olduklarını gözlüyoruz.

İşte bu tablo çerçevesinde Türkiye'ye bakarsak, global dalgalanmadan bir şekilde payımızı almaya başladığımız açıktır. Direnç ve istikrar noktalarında ise son dönemde belli zaaflar göstermeye başladık.

Bu sürecin, günümüzde global entegrasyonun ulaştığı seviye de düşünüldüğünde, bütün ülkeleri bir şekilde etkilediği ortadadır. Tek tek ülkeler açısından önemli olan ise, makro ve mikro ekonomik göstergelerindeki durum, buna bağlı olarak ekonomilerindeki direnç, istikrar ve gelişimle bu etkilenmenin derecesini minimum seviyede tutabilmektir.

İşte bu tablo çerçevesinde Türkiye'ye bakarsak, global dalgalanmadan bir şekilde payımızı almaya başladığımız açıktır. Direnç ve istikrar noktalarında ise son dönemde belli zaaflar göstermeye başladık. Piyasalarda rüzgârın farklı yönlerden esmeye başlamasıyla birlikte,

dalgalanmayı bizler de yeni yeni hissetmeye başladık.

Türkiye açısından burada kritik olan bir mesele, ekonomideki gelişmelerle ilgili son derece hassas olduğu bir dönemde, siyasal alandaki gerilimlerin ve sonucunda belirsizliklerin artması. Bu açıdan bazı gerilimlerin birbirini tetikleyebilme ihtimali de değerlendirildiğinde, ekonomide de siyasette de gereken hassasiyet en üst seviyede gösterilmelidir diye düşünüyoruz.

Biz YASED olarak, Türkiye'ye yatırım yapan uluslararası yatırımcıların, Türkiye'ye, Türk insanına, Türk ekonomisine duydukları güvenle ve istikrar beklentisiyle hareket ettiklerini görüyoruz. Ekonomik ve politik istikrar, yatırımcılar açısından her zaman üst sıralardaki beklentiler arasında ve yatırımcı güvenini artıran en önemli unsurlar arasında olmuştur.

Biz YASED olarak, Türkiye'ye yatırım yapan uluslararası yatırımcıların, Türkiye'ye, Türk insanına, Türk ekonomisine duydukları güvenle ve istikrar beklentisiyle hareket ettiklerini görüyoruz. Ekonomik ve politik istikrar, yatırımcılar açısından her zaman üst sıralardaki beklentiler arasında ve yatırımcı güvenini artıran en önemli unsurlar arasında olmuştur.

Uluslararası yatırımcıların eğilimleri

Burada uluslararası yatırımcıların eğilimini iki ayrı noktadan değerlendirmek gerekir.

Birincisi, doğrudan yatırımların, sıcak piyasalara yönelen portföy yatırımlarıyla karıştırıl-

04-TAHIR UYSAL 16/7/08 13:12 Page 4

Konjonktürel dalgalanmalara bağlı olarak; "eyvah, yabancılar Türkiye'den gidiyor" ya da tam tersine "yaşasın, yabancılar ülkeye geliyor" denen yatırımlar, doğrudan uluslararası yatırımlar değildir; onlar dünyadaki bütün ülkelere, global piyasalara gidip gelen sıcak para olarak tabir edilen portföy yatırımlarıdır.

maması gerekir. Konjonktürel dalgalanmalara bağlı olarak; "eyvah, yabancılar Türkiye'den gidiyor" ya da tam tersine "yaşasın, yabancılar ülkeye geliyor" denen yatırımlar, doğrudan uluslararası yatırımlar değildir; onlar dünyadaki bütün ülkelere, global piyasalara gidip gelen sıcak para olarak tabir edilen portföy yatırımlarıdır.

Biz YASED olarak, bu sıcak para dediğimiz, hızla hareket eden ve temel olarak menkul kıymetler borsalarına yönelen fonlardan değil, Türkiye'ye, Türk ekonomisine uzun vadeli olarak bağlanan doğrudan yatırımlardan söz ediyoruz, onları temsil ediyoruz. Dolayısıyla bunu küçük dalgalanmalara, dönemsel gerilimlere bağlı olarak değil, uzun vadeli önemli yatırımlar olarak değerlendirmeliyiz.

İkinci nokta, uluslararası doğrudan yatırımcıların kendi içlerindeki dağılımdır. Bunu da Türkiye'de yıllardır yatırımları bulunan mevcut yatırımcılar ve henüz ülkemize gelmemiş ancak yeni yatırım yapmayı planlayan potansiyel yatırımcılar olarak ayırmak mümkün.

Öncelikle, yıllardır ülkemize yatırım yapan, yarattıkları istihdam, gerçekleştirdikleri ihracat, sağladıkları katma değer ile artık ekonomimizin ayrılmaz bir parçası olan ve bizim "yabancı yatırımcı" olarak da değil "Türkiye'nin uluslararası yatırımcıları" olarak gördüğümüz

Doğrudan yatırım için ülkemize yeni gelecek yatırımcıların da yatırım kararlarını bir süre beklemeye alabileceklerini, global dalgalanmanın ve ülkemizdeki siyasal belirsizliklerin etkisiyle bir süreliğine "bekleme" sürecine gireceklerini tahmin etmek güç değildir.

yatırımcıların bu süreçten daha az etkileneceğini, faaliyetlerini sürdüreceğini düşünebiliriz. Geçmişteki benzer dalgalanma ve belirsizlik dönemlerinde de bunun gerçekleştiğini rahatlıkla görebiliriz. Ancak mevcut yatırımcıların da ek yatırım kararları konusunda tereddüt yaşamaları, yatırımlarını ertelemeleri söz konusu olabilir.

Doğrudan yatırım için ülkemize yeni gelecek yatırımcıların da yatırım kararlarını bir süre beklemeye alabileceklerini, global dalgalanmanın ve ülkemizdeki siyasal belirsizliklerin etkisiyle bir süreliğine "bekleme" sürecine gireceklerini tahmin etmek güç değildir. Özelleştirmeler ile birleşme ve satın almalarda Türkiye'ye olan ilginin süreceğini ancak global ekonomik ortamın yarattığı likidite sorununun da etkisiyle beklentilerin altında kalmasını da beklememiz gerekir. Dolayısıyla 2008 yılında uluslararası doğrudan yatırım girişlerinde bir miktar gerileme olması muhtemeldir.

Son olarak, ülkemize son yıllarda gelen uluslararası doğrudan yatırımlarla ilgili bir noktayı biraz daha açmak istiyoruz. Bu yatırımların büyük bölümünün birleşme ve satın almalardan oluştuğunu biliyoruz. Elimizdeki verilere göre, ülkemizde satın alma ve birleşmeler yüzde 90'lık bir paya ulaşırken, yeni doğrudan yabancı yatırım girişi yüzde 10'luk bir oranda kalıyor. Bu önemli bir ayrım. Satın alma ve birleşmeler o ülkede oluşmuş değerlerin satın alınması anlamına geliyor, tabii ki bu da çok önemli. Yabancı yatırımcı ülkeye olan ilgisini ortaya koyuyor. Sonuçta o ülkeye yatırımını yapıyor. Bir aşama ötesi ise satın alma ve birleşme ayağı olmadan iştigal ettiği konuda doğrudan gelip Türkiye'de yatırımını yapması. Şu anda sıkıntısını çektiğimiz aşama bu.

Dünyaya da baktığımızda yabancı yatırımlarda satın alma ve birleşmelerin oranı yüksek. Ancak bu oran yine de yüzde 70'ler düzeyinde. Yani dünyadaki yüzde otuzla, bizdeki yüzde on arasındaki farka baktığımızda, bu da önemli bir rakam. Bunu dünya ortalaması olan yüzde 30'lara taşıyabilmemiz lazım.

Mükemmelliğin sadece

ADI DEĞİŞTİ

TNT Logistics ismi ile tanıdığınız, bildiğiniz biz, olağanüstü geçmişimizle, şimdi daha da parlak bir geleceğin başlangıcını gururla ilan ediyoruz. Yenilikçi, mükemmeliyetçi, müşteri odaklı hizmet anlayışımızı, artık yeni ismimiz CEVA ile sunmaya devam edeceğiz. Değişen, dünyanın dört bir yanında lojistik hizmetlerde mükemmelliğin tanımı ve adresi değil; sadece adı.

Cumhuriyet Caddesi Sismer Plaza Kavacık/Beykoz
Tel: 0216 425 70 00 (pbx) Fax: 0216 425 55 33
www.tr.cevalogistics.com

CEVA

05-MARAL OZTEKIN 16/7/08 14:04 Page 1

Dünya Ekonomisindeki Yavaşlamanın Elektronik Sanayimize Etkileri

Maral Öztekin
ECİD – Elektronik Cihazlar İmalatçıları Derneği Başkanı

Elektronik sanayi hem kendi başına hem de diğer pek çok sektörün ortak paydasını oluşturan ve her ülkenin sürdürülebilir bir ekonomik büyüme için stratejik önem verdiği bir sektördür. Küreselleşen dünyada elektronik sanayinde var olmayan bir ülkenin yeterli ekonomik büyümeyi ve istihdamı yaratması mümkün değildir. Özellikle doğal kaynaklar bakımından zengin olmayan ülkelerin gelişmesi için elektronik sanayi önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu bakımdan elektronik sanayi özel önem verilmesi gereken bir sektördür.

Elektronik sektörü temel olarak bilgisayar ve ofis ekipmanları, telekomünikasyon cihazları, askeri elektronik cihazlar, elektronik devre elemanları ve tüketici elektroniği alt sektörlerden oluşan bir sanayi dalıdır.

Bilgisayar ve ofis ekipmanları alt sektörü donanım, yazılım, aksesuarlar ve ofis ekipmanları gibi kategorilerde ürünler üretir. Bilgi teknolojileri, görüntü ve telekomünikasyon teknolojilerinin birleşmesi ve bu birleşme sürecinin ortak standartlarla desteklenmesiyle sektörde hızlı bir gelişim söz konudur. ABD dünyada önden gelen üretici konumundadır. ABD'yi Japonya ve Avrupa izlemektedir. Türkiye'de bu alt

05-MARAL OZTEKIN 16/7/08 14:04 Page 2

sektörde talebin çok büyük bir kısmı ithalatla karşılanmaktadır.

Telekomünikasyon ekipmanları alt sektöründe son yıllarda ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerin devam etmesi beklenmektedir. Hızla ilerlediğimiz bilgi toplumunun gerçekleşmesi bu alt sektördeki kullanıcı dostu ve ucuz ürünlere bağlıdır. Bilginin hızlı iletilmesine yönelik teknolojiler, yeni sayısal iletişim ve anahtarlama teknolojileri, fiber optik uydu ve telsiz akıllı şebekeleri, mikro-elektronik ve uygulama yazılımları temel belirleyici teknolojilerdir. Avrupalı üreticiler bu alt sektörde güçlü bir uluslararası konumdadırlar ve yenilikçilikte liderdirler. Bu alanda Türkiye dikkate değer bir ihracat gerçekleştirmekle birlikte yine de çok önemli bir eksi ticaret dengesine sahiptir.

Türkiye elektronik cihazların üretiminde en önemli girdileri teşkil eden elektronik devre elemanları alt sektöründe ihracattan çok ithalat yapan bir ülke konumundadır. Dünyada bir kaç ülkenin tutunabildiği bu sektörde başarı sağlamak için önemli teknolojik birikim ve finansal güç gerekmektedir.

Savunma sistemleri ve bunların elektronik üretimlerinin Türkiye'de yapılmasına yönelik önemli ilerleme kaydedilmiştir. Bu alt sektörde ihracatın artırılması yönünde çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye elektronik cihazların üretiminde en önemli girdileri teşkil eden elektronik devre elemanları alt sektöründe ihracattan çok ithalat yapan bir ülke konumundadır. Dünyada bir kaç ülkenin tutunabildiği bu sektörde başarı sağlamak için önemli teknolojik birikim ve finansal güç gerekmektedir.

Türkiye tüketici elektroniği alt sektöründe önemli eşya üreticisi ülkelerinden biridir. Özellikle son on yılda renkli televizyon ihracatında yaptığı atılımlarla hızlı bir büyüme kaydetmiştir. Renkli televizyon sektörü bu büyümesini rekabetin çok yüksek olduğu ve tüketici elektroniğinde dünyanın ABD'den sonra en büyük ikinci pazarı olan Avrupa Birliği'ne gerçekleştirdiği ihracat ile başarmıştır.

Türkiye televizyon sektörü yurt içinde bu başarısını daha da ileri götürerek, son yıllarda Çin'den yapılan sınırlı sayıda ithalat sayılmaz ise, tüplü televizyonda pazarın tamamına yakınına hakim olmuştur. Dış ticaret dengesi açısından bakıldığında televizyon sektörü ülkeye net döviz girdisi sağlayan bir alt sektördür.

Dünya televizyon pazarının durumuna ve gelişmesine bölgesel açıdan da bakıldığında televizyon pazarının, ana hatlarıyla %24'ünü Kuzey Amerika'nın, %22'sini Avrupa'nın, %19'unu

Küresel dalgalanmadan kaynaklanan kriz özellikle son yıllardaki büyümesini gayrimenkul piyasasındaki canlılıktan elde eden AB ülkelerinin ekonomilerini daha çok etkileyecektir. Bununla beraber, söz konusu ülkelerde bir resesyondan söz edilmesi mümkün değildir.

Çin'in, %5'ini de Japonya'nın, %30'unu ise diğer bölgelerin teşkil ettiği görülmektedir. Kuzey Amerika pazarı televizyonlarını büyük ölçüde Meksika'dan, Avrupa Türkiye'den, Uzak Doğu ise Çin'den tedarik etmektedir. Tüp teknolojisinin hâkim olduğu dönemde Türkiye'nin Avrupa pazarındaki payı sürekli yükselerek 2004 yılında %55'e ulaşmıştır.

ABD'de konut kredileri sektöründe başlayan krizin özellikle finans sektöründe yaygınlaşarak devam ettiği ve uluslararası piyasaları etkisi altına aldığı görülmektedir. Finansal piyasalarda yaşanan krize paralel olarak meydana gelen gelişmeler dünya ekonomisinde belirgin bir yavaşlamaya işaret etmektedir.

Dünya ekonomisindeki yavaşlamanın, elektronikte en büyük ihracatçı konumundaki Türkiye renkli televizyon sektörünü nasıl etkileyeceği sektörün en büyük ihraç pazarı olan Avrupa Birliği bölgesi ülkelerinin ve bu arada Türkiye'nin bu krizden ne ölçüde etkileneceğine bağlıdır.

Dünyada finans ve bankacılık sektöründe yaşanan krizin Türkiye televizyon sektörünün en önemli pazarı durumundaki Avrupa bölgesi ekonomilerinde belirli bir yavaşlamaya sebep olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği ekonomisi 2007'de %2,8 büyümüşken, Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan en son ekonomik öngörü raporunda[1], mali piyasalardaki çalkantılar, ABD ekonomisindeki yavaşlama ve artan eşya fiyatları nedeniyle büyümenin 2008'de %2'ye gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Küresel dalgalanmadan kaynaklanan kriz özellikle son yıllardaki büyümesini gayrimenkul piyasasındaki canlılıktan elde eden AB ülkelerinin ekonomilerini daha çok etkileyecektir. Bununla beraber, söz konusu ülkelerde bir resesyondan söz edilmesi mümkün değildir. Avrupa'daki ekonomik faaliyete ilişkin incelemeden elde edilen en son veriler 2008'in ilk çeyreğinde büyümenin devam ettiğini göstermektedir. Hatta ekonomisindeki on yıllık bir sorunlu dönemin ardından, Avrupa'nın en büyük ekonomisi durumundaki Almanya üretim sektörünün katkısıysa bu yılın ilk çeyreğinde %6'lık bir büyüme elde etmiştir. Dolayısıyla AB Bölgesi ekonomilerinde Türkiye televizyon sektörünü çok olumsuz etkileyecek kötümser bir tablodan söz etmek mümkün değildir.

Pazar eğilimleri LCD televizyon ile birlikte Avrupa'daki televizyon pazarının eskisine göre daha büyük bir hacme ulaşacağını göstermektedir. LCD televizyonlarla birlikte pazarın ilave büyüme kaydedeceği dikkate alınırsa, krizin olumsuz etkisinin düşük düzeyde kalacağını tahmin etmek zor değildir. Önemli spor etkinliklerinin olduğu dönemler, televizyon sektörü açısından satışların iyi olduğu dönemlerdir. Bu yılki Avrupa Futbol Şampiyonası sektör açısından satışları artıran ve ekonomik yavaşlamanın etkilerini hafifleten bir diğer faktördür.

Öte yandan Türkiye ekonomisinde ciddi bir kriz yaşanmamakla beraber, dünya piyasalarındaki yavaşlamadan kaynaklanan bir belirsizlik söz konusudur. Ekonomik veriler Türkiye ekonomisinde son yıllarda özellikle konut inşaat sektöründeki canlılıktan kaynaklanan yüksek büyüme döneminin sona erdiğine işaret etmektedir. İnşaat sektöründeki yavaşlamanın Türkiye ekonomisinde yarattığı genel olumsuzluğun yanında, bu sektörün tüketici elektroniği

[1] http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_economic_situation/eu_economic_situation5857_en.htm

05-MARAL OZTEKIN 16/7/08 14:05 Page 4

İnşaat sektöründeki yavaşlamanın Türkiye ekonomisinde yarattığı genel olumsuzluğun yanında, bu sektörün tüketici elektroniği ve dayanıklı tüketim malları sektörü ile doğrudan ilişkili bir yönü de mevcuttur. Yapılan her yeni konutun yeni elektronik cihazlara talebi artırdığını biliyoruz. Bu bakımdan inşaat sektöründeki durgunluk, tüketici elektroniği alt sektörünü ve dayanıklı tüketim malları sektörünü hissedilir bir şekilde etkiler.

ve dayanıklı tüketim malları sektörü ile doğrudan ilişkili bir yönü de mevcuttur. Yapılan her yeni konutun yeni elektronik cihazlara talebi artırdığını biliyoruz. Bu bakımdan inşaat sektöründeki durgunluk, tüketici elektroniği alt sektörünü ve dayanıklı tüketim malları sektörünü hissedilir bir şekilde etkiler. Türkiye'de inşaat sektöründe durgunluğun devam etmesi renkli televizyon ve dayanıklı tüketim malları sektörünü olumsuz etkileyebilecek bir unsurdur.

Ayrıca, enerji fiyatlarındaki kontrol edilemeyen artış ve buna paralel olarak Türkiye'nin petrol ithalat faturasının her geçen gün yükseliyor olması, hâlihazırdaki cari işlemler açığı tehdidi altındaki Türkiye ekonomisinde kriz riskini artırmaktadır. Mevcut yavaşlamanın üretim sektöründe krize dönüşmesi ihtimalini azaltmak için anılan risk faktörlerinin iyi yönetilmesi önemlidir.

Geçmiş yıllarda sektör çok daha derin kriz ve durgunluk dönemleri ile karşılaşmıştır. Yaşanan krizler nedeniyle satış ve karlılık düşüşleri olmuştur. Ancak sektör bu kriz dönemlerini ihracata ağırlık vererek başarıyla aşmıştır. Bu arada sektörün ekonomik kriz dönemlerini yönetmede çok önemli tecrübe kazandığını da vurgulamak gereklidir. Uluslararası pazarlama, satış, dağıtım ve satış sonrası servis ağı, iş ve marka yönetme becerisi ve yüksek kaliteli üretim yeteneği ve tecrübesi sayesinde sektör kriz dönemlerinde alternatif çözümleri her zaman yaratmasını bilmiştir.

Halihazırda Türkiye televizyon sektörü sıkıntılı bir dönemden geçmektedir ve içinde bulunduğu sorun, dünyada yaşanan mali kriz ve bu krizin ekonomik faaliyette sebep olduğu yavaşlama ile doğrudan ilintili değildir. Sektörün bazı temel yapısal sorunları vardır.

Sektör ürünlerinde kullanılan teknolojiler son yıllarda büyük bir dönüşüm süreci içindedirler. Renkli televizyon sektöründe tüplü televizyondan LCD panele, analog televizyondan sayısal televizyona hızlı bir geçiş yaşanmaktadır. LCD panel üretimi yoğun bilgi birikimi ve milyar dolarlar mertebesinde yatırım gerektiren bir alanlardır. Bu yüzden Türkiye, televizyonda en önemli girdiyi teşkil eden ve rekabeti doğrudan etkileyen LCD panel üretimine girememiştir. Yine çok yüksek finansman gerektirmesi dolayısıyla Türkiye televizyon sektörü firmaları, sayısal televizyon teknolojilerinin araştırma-geliştirmesi ve üretimine yeterince kaynak ayıramamışlardır. Bu nedenle Türkiye televizyon üreticileri, LCD paneli temin ettikleri LCD televizyon üreticilerine karşı rekabet etmek zorunda kalmışlardır.

Öte yandan, LCD panel üreten, elektronikte marka olmuş Uzak Doğu'lu dünya devi şirketler, Polonya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan hükümetlerince verilen desteklerin de katkısıyla, Doğu Avrupa'da, LCD TV üretim tesisleri kurmuşlardır. Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerden ithal edilen nihai ürüne uyguladığı %14 oranındaki gümrük vergisi duvarını bu yolla aştıkları gibi, Türkiye'ye de gümrüksüz ihracat yapma olanağını elde etmişlerdir. Uzak Doğu'lu tüketici elektroniği şirketlerinin yatırım-

05-MARAL OZTEKIN 16/7/08 14:06 Page 5

larıyla Doğu Avrupa, Avrupa'nın yeni üretim üssü olmuştur. Bu şirketler, gerekli finansman ihtiyacını karşılamayan sektör firmalarımıza karşı rekabette üstün duruma gelmişlerdir. Ayrıca rakip şirketlerin panelden ettikleri karla bitmiş LCD TV fiyatlarını sübvanse ettikleri gözlenmektedir. Rekabet kuralları açısından uygun olmayan bu durumun küresel boyutta önüne geçilememektedir. Bütün bu faktörlerden dolayı LCD teknolojisinin hızla devreye girdiği 2004 ve sonrası dönemde Türkiye'nin Avrupa pazarındaki hâkimiyeti gerilemeye başlamıştır. Söz konusu rakipler, aynı zamanda, LCD panel üretiyor olmanın verdiği stratejik üstünlükle hem Avrupa pazarında hem de iç piyasada yerli üretimi tehdit etmeye başlamışlardır.

Gelişmiş bölge niteliği taşıyan Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya'da tüplü televizyondan LCD ve plazmaya geçiş daha da ileri düzeydedir. 2008 yılında LCD ve plazmanın dünyadaki pazar payının %54'e ulaşması tahmin edilirken, toplam LCD televizyonların % 83'ünün söz konusu üç gelişmiş bölgede satılması beklenmektedir. LCD televizyonlara bakıldığında, 2006 yılı Avrupa pazarının sadece % 19'unun Türkiye menşeli olduğu görülmektedir. Söz konusu pazarın % 43'ü Doğu Avrupa'da, %29'u ise Batı Avrupa'da LCD televizyon üretimi yapan kuruluşların eline geçmiştir.

Yıllar itibarıyla Türkiye televizyon sektörünün tüplü televizyon, LCD ve plazma televizyon bazında üretim, ihracat ve iç piyasa satış adetleri Tablo 1'de görülmektedir.

Son beş yılın verileri incelendiğinde Türkiye

Tablo 1: Türkiye Televizyon Üretim, İhracat ve Yurtiçi Satış Adetleri[2]

Üretim (Milyon Adet)	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**
Tüplü(CRT) TV	15,3	20,2	17,0	13,5	8,1
LCD+Plazma TV	0,0	0,3	2,6	3,3	4,7
Toplam	15,5	20,5	19,6	16,8	12,8
İhracat (Milyon Adet)	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**
Tüplü (CRT) TV	13,6	17,5	13,9	10,8	6,3
LCD+Plazma TV	0,0	0,3	2,5	3,1	4,3
Toplam	13,6	17,8	16,4	13,9	10,6
İç Piyasa (Milyon Adet)	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**
Tüplü (CRT) TV	1,7	2,6	3,1	2,6	1,8
LCD+Plazma TV	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4
Toplam	1,7	2,6	3,2	2,8	2,2

[2] Elektronik Cihazlar İmalatçıları Derneği (ECİD) verileri

05-MARAL OZTEKIN 16/7/08 14:06 Page 6

televizyon üretiminin 2004 yılında yaklaşık 20,5 milyon adetlik üretim ile en yüksek noktaya ulaştığı gözlenmektedir. 2004'de gerçekleştirdiği 17,8 milyon adetlik televizyon ihracatı ile sektör Avrupa'da %55'in üzerinde pazar payına sahip olmuştur. Ancak pazardaki teknoloji dönüşümü ve LCD televizyona geçiş ile birlikte Türkiye televizyon üretim adedinin 2005 yılından itibaren düşüşe geçtiği ve bu eğilimin 2006 ve 2007 yıllarında da devam ettiği gözlenmektedir. Veriler Türk televizyon üreticilerinin ihracat kaybı doğrultusunda belirli bir üretim kaybı yaşadıklarını da ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, değer bazında bakıldığında, sektörün 2006 yılındaki toplam ihracatı yaklaşık 3 milyar ABD dolarından 2007 yılında 2,3 milyar ABD dolarına gerilemiştir.

2006 yılı verilerine göre Türk televizyon sektörünün Avrupa'da LCD'deki payı %27'den %19'a düşmüştür. 2007 yılı verileri olumsuz gelişmenin devam ettiğini ve pazar payımızın %15'in altına düştüğünü göstermektedir.

Bu arada yurtiçi LCD pazar payının da Uzak Doğu'daki üreticilere veya özellikle Doğu Avrupa'da üretim yapan Uzak Doğu'lu üreticilere kaydığı gözlenmektedir (Tablo 2). 2007 yılında yurtiçinde satılan LCD ve plazma televizyonların % 45'i ithal edilmiştir. 2007 yılında Türkiye'ye ithal edilen LCD ve plazma televizyonların değeri 261 milyon ABD doları civarındadır.

Tablo 2: Türkiye LCD ve Plazma Televizyon İthalatı[3]

İthalat (Bin Adet)	2004	2005	2006	2007
LCD+Plazma TV	24,1	68	139,6	316

Ancak, sektör toparlanma ve LCD televizyonda Avrupa'daki pazar payını yeniden kazanma çabası içindedir. Ocak-Nisan dönemi verileri karşılaştırıldığında sektörün LCD televizyonda, 2008 yılında bir önceki yıla göre ortalama %75 üretim artışı gerçekleştirdiği gözlenmektedir. Bu son derece umut verici bir gelişme olmakla birlikte sektörün tüplü televizyonda elde ettiği pazar payını tekrar yakalaması uzun zaman alacak bir süreci gerektirmektedir.

Doğu Avrupa'da giderek artacak işçilik maliyetleri nedeniyle orada yatırım yapmış olan Uzak Doğu'lu üreticilerin bir bölümünün orta vadede faaliyetlerini devam ettiremeyecekleri

LCD panel üreten, elektronikte marka olmuş Uzak Doğu'lu dünya devi şirketler, Polonya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan hükümetlerince verilen desteklerin de katkısıyla, Doğu Avrupa'da, LCD TV üretim tesisleri kurmuşlardır. Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerden ithal edilen nihai ürüne uyguladığı %14 oranındaki gümrük vergisi duvarını bu yolla aştıkları gibi, Türkiye'ye de gümrüksüz ihracat yapma olanağını elde etmişlerdir.

öngörülmektedir. Zaman içinde LCD televizyonda Türkiye'de yaratılan katma değerin artacağı, ulaşılmış olan ölçek ekonomisi ve dağıtım zincirleri ile Türk üreticilerin pazar paylarını tekrar kazanacakları söylenebilir.

Sonuç olarak Türkiye'nin, elektronikte en önemli üretici ve ihracatçı konumunda olduğu tüketici elektroniği sektörünün, dünyada ve buna paralel olarak Türkiye'de yaşanan ekonomik yavaşlamadan olumsuz etkileneceğini söylemek mümkün olmakla birlikte, pazar verileri sektörün kendine özgü sorunları yaşadığını göstermektedir. Esas sorun LCD TV'de tek başına neredeyse maliyetin %70'ini oluşturan panel üretiminin Uzak Doğu'lu birkaç üreticinin tekelinde kalması ve maalesef Hükümetimizin bu konuda gerekli yatırımla ilgili stratejik önemi çok geç kavraması ve göstermelik birkaç toplantıdan başka bir şey yapamaması olmuştur. Rakipler rekabet için gerekli ortam ve koşulları elde ederken, Türk üreticileri bu koşulları bulamamışlardır.

2008 yılı ilk çeyreğine ilişkin ihracat verileri sektörün tekrar toparlanma dönemine girdiğini göstermektedir. Ancak, Türkiye'nin LCD televizyonda Avrupa'nın üretim üssü olma özelliğini elde edebilmesi için stratejik öneme haiz bu sektörde daha da geç kalınmadan devlet ve özel sektörün birlikte kısa ve orta vadeli bir yatırım ve ARGE planını acilen yapması ve hayata geçirmesi hala bir gereklilik olarak beklemektedir.

[3] TÜİK

06-UMUT ORAN 16/7/08 14:06 Page 1

Sektördeki Sorunların Nedeni Dışta Değil İçte...

Umut Oran
TOBB Konfeksiyon ve Hazır Giyim Sanayi Meclis Başkanı

Gerçekten de başta ABD olmak üzere küresel ekonominin resesyona girmekte olduğu yönünde ciddi işaretler bulunmaktadır. ABD Hazine Bakanı, ABD Merkez Bankası Başkanı başta olmak üzere konuyla ilgili en üst düzeydeki yetkililer, ABD ve dünya ekonomisine dair kısa ve orta vadede olumsuz bir senaryo çiziyorlar. Gerçekten de küresel ekonomiye dair kötümserlik 2007'nin son çeyreğinden bugüne gelinceye kadar kartopu gibi büyüdü. IMF'nin, dünya ekonomisinin 2008 yılında hangi oranda büyüyeceğine dair geçtiğimiz yılın Ekim ayında yaptığı öngörü yüzde 4,8 iken, IMF geçtiğimiz Nisan ayında bu oranı yüzde 3,7'ye

06-UMUT ORAN 16/7/08 14:07 Page 2

düşürdü. ABD ekonomisine dair paylaşacağımız birkaç veri dahi bu olumsuz havayı pekiştirmektedir. ABD yıllık enflasyon oranı yüzde 4'ün üzerine çıkarken geçtiğimiz Mart ayında işsiz sayısının 80 bin arttığı açıklanmıştır. Tabii Türk tekstilinin ihracatının çok büyük bir bölümünü gerçekleştirdiği AB pazarından da karamsar sinyaller gelmektedir. AB'de 2008 yılı için büyüme beklentisi yüzde 1,5 gibi oldukça düşük bir orandır.

İşte bu ortamda, Türk tekstil ve hazır giyim sektörü adeta yaşam savaşı vermektedir. Sektörün ihracatı belirli oranlarda artsa da, büyük resme bakıldığında durum hiç iç açıcı değildir. Sektörün küresel pazarlarda rekabet gücü düşmekte, ülkede üretim altyapısı çözülmekte ve Mısır gibi işgücünün fiyatının düşük olduğu ülkelere göç etmektedir. Diğer taraftan tedarik zincirinin önemli halkaları kopmakta sektör üretiminde büyük ölçüde ithal girdi kullanmaktadır. Hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün ihracatı dahi Türkiye'nin genel ihracat artışının altında kalmaktadır. Örneğin yılın ilk çeyreğinde Türkiye'nin ihracat artışı yüzde 36 olarak gerçekleşirken hazır giyim ve konfeksiyonda bu artış yüzde 17'de kalmıştır. Ancak bundan daha önemli tehdit bu ihracatı gerçekleştirmek için yapmak zorunda olduğumuz ithalatın inanılmaz bir şekilde artmasıdır. 2004 yılında hazır giyim, tekstil ve dericilik sektörlerinin yaptıkları ihracatta ithal girdi oranı yüzde 23 düzeyinde iken bu oran geçtiğimiz yıl yüzde 45 düzeyine yükselmiştir. Özellikle tekstilde ürkütücü bir durum söz konusudur. Tekstil sektörünün ihracatı 6,4 milyar dolar iken, ithalatı 8,2 milyar dolardır. Kısacası sektör ihracatçı konumdan ithalatçı konuma düşmüştür.

Örneğin yılın ilk çeyreğinde Türkiye'nin ihracat artışı yüzde 36 olarak gerçekleşirken hazır giyim ve konfeksiyonda bu artış yüzde 17'de kalmıştır. Ancak bundan daha önemli tehdit bu ihracatı gerçekleştirmek için yapmak zorunda olduğumuz ithalatın inanılmaz bir şekilde artmasıdır. 2004 yılında hazır giyim, tekstil ve dericilik sektörlerinin yaptıkları ihracatta ithal girdi oranı yüzde 23 düzeyinde iken bu oran geçtiğimiz yıl yüzde 45 düzeyine yükselmiştir. Özellikle tekstilde ürkütücü bir durum söz konusudur.

Bu karamsar tablodan, dünya ekonomisinde son dönemde yaşanan yavaşlamayı sorumlu tutmak gerçek dışıdır. Ancak bu, sorunları daha da büyütmekte, görünür kılmaktadır. Özellikle ana ihracat pazarımız AB'ne küresel durgunluğun nasıl yansıyacağı büyük önem taşımaktadır. Görünen burada yavaşlama ABD'ye kıyasla sınırlı düzeyde kalacaktır. Yukarıda bahsettiğimiz tekstil ve hazır giyim sektörüne dair olumsuz

Çin ve Hindistan gibi ülkelerin son 10 yılda tekstil ve hazır giyim sektöründe hızla güçlenerek küresel pazarlarımızda bize büyük ölçüde zarar verdikleri doğrudur. Bu bir tarafa bırakılırsa sektörün içinde bulunduğu durumun küresel ekonomide son 1 yılda ortaya çıkan resesyonla pek fazla ilintisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sorunun kaynağı temelde içimizdedir. Çözümü de burada aramalıyız.

tablonun ana sorumlusu hükümetin son beş yılda, yüksek faiz düşük kur diye özetlenebilecek üretim ve ihracat odaklı değil iç tüketim odaklı büyüme modelini tercih etmesidir.

Bu noktadan sonra ne yapılabilir sorusunu madde madde şu şekilde sıralayabiliriz:

- Hükümet, izlediği mevcut ekonomik modeli bir tarafa bırakarak ihracat hedefli, üretim ve istihdam odaklı yeni bir ekonomik modele geçmelidir. Sadece kurun sağlıklı bir noktaya gelmesi dahi üretim ve ihracat kapasitemizi olumlu yönde etkileyecektir.

- Sektörün, özellikle Mısır gibi çevre ülkelere kaymasını önlemek, bu ülkelerdeki ucuz işgücü ile rekabet edebilmek için, Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde sektörün bazı kategorilerine yönelik teşvik edici önlemler alınmalıdır. Örneğin, bölgesel asgari ücret uygulamasına geçilmeli; asgari ücret üzerinden alınan primler belirli bir süre için alınmamalı; sıfırdan yatırım yapacaklar için yatırım teşvikleri sunulmalıdır.

- Sektörün farklı kategorilerine yönelik bölgesel tabanlı kümelenme modeline geçilmelidir. Bu yapıldığında İstanbul sektörün moda ve tasarım merkezi haline dönüşürken, üretim büyük ölçüde Anadolu'ya kayacaktır.

- Sektördeki ihracatımızı çok büyük ölçüde AB ülkelerine yapmaktayız. Bu sağlıksız ve riskli bir durumdur. ABD ve Japonya gibi ülkelere ihracatımız yılın ilk çeyreğinde yüzde 11 düzeyinde azalmıştır. Diğer taraftan gelişmekte olan ülkelerde, Rusya hariç, ciddi bir varlığımız bulunmamaktadır. Bu nedenle ABD ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerdeki ihracatımız artırılırken, gelişmekte olan ülkelere ihracatımızın artırılması için yeni stratejiler geliştirilmelidir.

Son söz olarak, başta Çin ve Hindistan gibi ülkelerin son 10 yılda tekstil ve hazır giyim sektöründe hızla güçlenerek küresel pazarlarımızda bize büyük ölçüde zarar verdikleri doğrudur. Bu bir tarafa bırakılırsa sektörün içinde bulunduğu durumun küresel ekonomide son 1 yılda ortaya çıkan resesyonla pek fazla ilintisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, sorunun kaynağı temelde içimizdedir. Çözümü de burada aramalıyız.

Güçlüyüz...

Zorlu Tekstil Grubu, global standartlarda üretim kabiliyeti ve rekabet gücü yüksek 17 üretim ve pazarlama şirketiyle, 100'ü aşkın ülkede faaliyet gösteriyor. Sürekli büyüyen dış ticaret hacmiyle her gün daha da güçleniyor. Taç, Linens, Korteks, Sisley Casa, Benetton markaları ile dünyanın her köşesine ulaşarak ülke ekonomisine katkıda bulunuyor.

ZORLU
TEKSTİL GRUBU

ZORLU | www.zorlu.com

07-AYNUR BEKTAS 16/7/08 14:07 Page 1

07-AYNUR BEKTAS 16/7/08 14:08 Page 2

Dünya Ekonomisinde Yavaşlama Riski ve Türk Hazır Giyim Sektörü

Aynur Bektaş
Hey Group, CEO

Türk tekstil ve hazır giyim sektörü ihracat merkezli olarak gelişmiş ve Avrupa'nın en büyük imalatçısı ve en büyük ikinci tedarikçisi olarak yerini güçlendirmiştir. İhracat pazarlarındaki gelişmeler sektörün performansını doğrudan etkilemektedir. Amerikan mortgage piyasasında başlayan finansal krizin reel ekonominin diğer alanlarına yansımasıyla dünya ekonomisinin itici motor görevini gören Amerikan ekonomisinde durgunluk sinyalleri verilmektedir. Küresel düzeyde emtia fiyatlarında yaşanan yükseliş de merkez ülkelerde enflasyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel resesyon riskine karşın en önemli olumlu faktör ise, gelişmekte olan piyasa ekonomileri ile ilgili pozitif beklentilerin sürmesidir. ABD'nin yanı sıra diğer gelişmiş ülke ekonomileri yavaşlasa bile, başta BRIC olarak adlandırılan Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin ekonomileri olmak üzere gelişmekte olan ülkelerdeki güçlü büyümenin devam edeceği tahmin edilmektedir.

Küresel durgunluğun sonuçları tüm ihracatçı sektörleri etkileyecektir, ancak hazır giyim sektörünün yapısı gereği bu etki en az olacaktır. Öncelikli olarak sektörümüzün ihracat pazarlarına baktığımızda AB üyesi 27 ülkenin pazar payının her yıl artmakta olduğunu görüyoruz. 2008 yılı içinde AB ülkelerinin pazar payı %80,4'e ulaşmıştır. Buna karşılık Amerika'nın pazar payı ise bir önceki yıla göre %5,5'ten %3,5'e gerilemiştir. Amerika Türkiye'nin ihraç pazarları içinde yıllar itibariyle giderek düşen bir paya sahiptir. Bu düşüşte, söz konusu pazarda Uzak Doğu ülkelerinin yoğun rekabetinin yanı sıra, ABD ithalatında tedarikin serbest ticaret anlaşması yapılan ülkeler ile Nitelikli Sanayi Bölgelerine (NTB) kaymış olması da etkili olmuştur. Ayrıca, zayıf dolar kuru ile ABD ekonomisindeki durgunluk da bunda etkili olmuştur. İhracat pazarımızın yapısından kaynaklanan sebeplerle Türk hazır giyim sanayisinin Amerika kaynaklı küresel durgunluktan etkilenme riski son derece düşüktür.

Küresel durgunluğun sonuçları tüm ihracatçı sektörleri etkileyecektir, ancak hazır giyim sektörünün yapısı gereği bu etki en az olacaktır.

Türk hazır giyim sektörünün ihracatı ile ilgili temel gelişmeler son derece sağlıklıdır. 2008 yılı içinde ihracat artışı sürmektedir. İlk çeyrek itibariyle sağlıklı değerlendirmeler için elimizde yeterince data bulunmaktadır. Türkiye İhracatçılar Meclisi tarafından açıklanan veriler çerçevesinde, hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının, 2007 yılının ilk üç aylık dönemine kıyasla artış oranı %16,7 olarak hesaplanmaktadır.

2007 yılsonu itibariyle hazır giyim ve konfeksiyon ihracatında %14,8 düzeyinde bir artış kaydedildiği dikkate alındığında, 2008 yılında her şeye rağmen ihracatta iyi bir başlangıç yapıldığı görülmektedir.

Son bir kaç yıl içerisinde ve özellikle 2007 yılı sonları ile 2008 yılı başlarında petrol fiyatlarındaki istikrarsızlık ve aşırı artışlar, en büyük ve geleneksel pazar durumundaki eski AB ülkelerinin ekonomilerindeki durgunluk ile küresel finans piyasalarındaki dalgalanmalar ve benzeri olumsuzluklar göz önüne alındığında, 2008 yılı başından bu yana hazır giyim ve konfeksiyon ihracat performansının oldukça iyi durumda olduğu ifade edilebilir.

2008 yılının ilk çeyreği geride kalırken, ülke grupları itibariyle hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı incelendiğinde sadece ABD, Kanada, Japonya, İsviçre gibi ülkelerin yer aldığı ülke grubunun ihracatında %10,9 düzeyinde bir düşüş görülmektedir. Bunun dışında tüm ülke gruplarına ihracatta %3,2 ile %48,9 arasında değişen oranlarda artışlar söz konusudur.

Türk tekstil ve konfeksiyon sanayinin en büyük ve "geleneksel" olarak tanımlanan pazarı AB ülkeleridir. 2008 yılının Ocak-Mart döneminde AB(27) ülkelerine hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı, %17,6 oranında artmış ve 3,5 milyar Dolara ulaşmıştır. AB ülke grubunun toplam hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatından aldığı pay %79,8'den %80,4'e yükselmiştir.

AB(15) ülkelerine 2004 yılının başından 2006 yılının sonuna kadar hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı artışı, ivme kaybederek devam etmiştir. Geriye dönük olarak yıllık ihracat artış oranları incelendiğinde, bu kayıp açıkça görülmektedir. AB(15) ülkelerine hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatında 2004 yılında %13,1, 2005 yılında %6,7 ve 2006 yılında %2,6 oranında artışlar meydana gelmiştir. Ancak bu durum 2007 yılında tersine dönmüştür. 2007 yılında bu ülkelere %14,8 oranında yüksek oranlı bir artış kaydedilmiştir.

AB(15) ülkelerine ihracatta en büyük paya Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda ve İtalya sahiptir. 2008 yılı Ocak-Mart döneminde söz konusu ülkelerden Almanya'ya ihracatta %20,2, Hollanda'ya %24,7, İtalya'ya %25,6 ve Fransa'ya %19,9 oranlarında ihracat artışı sağlanmıştır.

İhracat performansında gözlenen sağlıklı yapının arkasında sektörün 2005 yılı başında kotaların kalkmasından sonra kendisini global olarak yeniden konumlaması etkili olmuştur. Kotaların kalkmasıyla uluslararası pazarlarda yaşanan yoğun rekabet sonrasında sektörde bir dizi yapısal dönüşüm yaşanmıştır. Bunların başında moda ve koleksiyon kapasitesindeki artış, yurtdışında aktif pazarlama faaliyetlerinde görülen artış, üretimin Anadolu'ya kaydırılması, sosyal uygunluk şartlarında üretim ve İstanbul'un moda merkezi olarak gelişimi etkili olmuştur. Bu koşullar altında yeniden yapılanan sektörümüz, yerel ve küresel etkiler karşısında verimlilik artışlarının da katkısıyla rekabetçi yapısını sürdürmektedir.

İhracat performansında gözlenen sağlıklı yapının arkasında sektörün 2005 yılı başında kotaların kalkmasından sonra kendisini global olarak yeniden konumlaması etkili olmuştur. Kotaların kalkmasıyla uluslararası pazarlarda yaşanan yoğun rekabet sonrasında sektörde bir dizi yapısal dönüşüm yaşanmıştır.

Türk tekstil ve konfeksiyon sanayinin en büyük ve "geleneksel" olarak tanımlanan pazarı AB ülkeleridir. 2008 yılının Ocak-Mart döneminde AB(27) ülkelerine hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatı, %17,6 oranında artmış ve 3,5 milyar Dolara ulaşmıştır. AB ülke grubunun toplam hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatından aldığı pay %79,8'den %80,4'e yükselmiştir.

BİZ BUNU HEP YAPIYORUZ.

Geçtiğimiz yılla birlikte,
dayanıklı tüketim malları sektöründe
7 yıl üst üste ihracat birincisi olduk.
Sadece 12 yılda, dünyaya yalnızca ürün değil,
teknoloji de ihraç eder hale geldik.
Bu; insanımızın, teknolojimizin,
Türkiye'mizin başarısıdır.

Avrupa'nın en büyük üretim üssü
Vestel City'ye eklenen 5 yeni fabrikayla
Vestel City büyüyor, Türkiye kazanıyor.

M.A.®K.A.

VESTEL
teknolojinin türkçesi

ZORLU

08-MEHMET&MELIS 16/7/08 14:09 Page 1

08-MEHMET&MELIS 16/7/08 14:09 Page 2

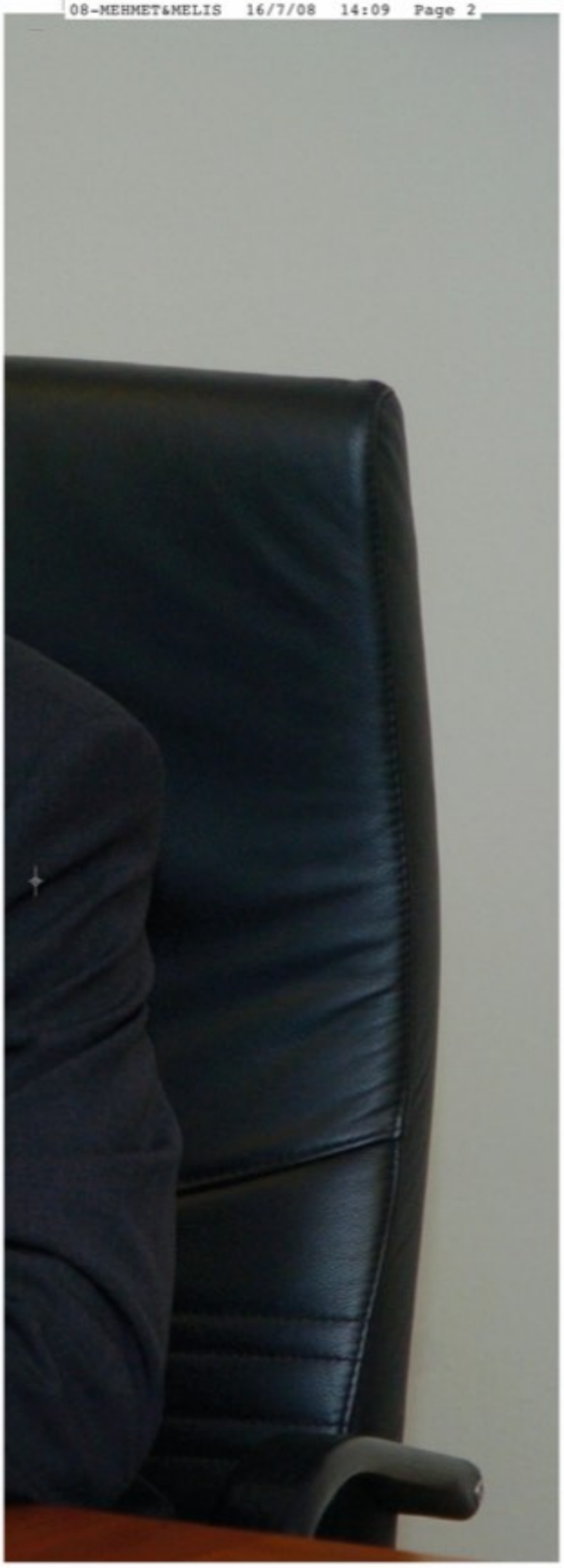

Tarımda Küreselleşme ve Yeni Alanlar

Dr. Mehmet Aktaş / Yaşar Holding A.Ş., İcra Başkanı (CEO)
Melis Arıs / Yaşar Holding A.Ş., İcra Başkanı Asistanı

İnsanlık tarihi, her alanda olduğu gibi tarımda da, avcılık-toplayıcılıktan organik tarıma kadar geçen süreçte başdöndürücü bir gelişme içerisindedir. Tarımla başlayan artı değer ticareti, ticaret ise yazıyı ve yazı da bilgi toplumunun temellerini atmıştır.

Bugün, göreceli olarak tarımda küreselleşme seviyesi sanayi ürünleri ve finansal hizmetlerin gerisinde kalsa bile, son günlerde basında çıkan haberler yarının gündeminde tarımın öneminin daha da artarak yer alacağını göstermektedir.

Çin Başbakanı'nın Nisan ayında "Rüyam, öncelikle çocukların sonra da her Çinli'nin günde yarım litre süt içebilmesidir" açıklaması, başta Almanya olmak üzere birkaç ay içinde pekçok ülkede süt fiyatlarının artmasına neden olmuştur.

Tarımda küreselleşme her geçen gün gündemimizde daha da fazla yer almakta, olumlu ve olumsuz görüşlerle beraber daha da fazla tartışılmaktadır. Bazı manşetlerde tarımı küreselleşmenin çökerttiği yazarken, 24 Mart 2008 tarihli Newsweek dergisi küreselleşme karşıtı Jose Bove'un son dönemlerde tarımdaki gelişmeler karşısında nerede olduğuna yanıt aramaktadır. Makalenin adı "Jose Bove nerede? Avrupalı çiftçiler protesto etmekten vazgeçmeyi ve küreselleşmeyi sevmeyi nasıl öğrendiler?" ["Where is Jose Bove? How European farmers learned to quit protesting and start loving globalization"]. Makalede tarımda korumacılığın, sübvansiyon ve kotaların azalması ve küreselleşmenin hızlanmasının Avrupa'daki şarap göllerinin ve tereyağı dağlarının erimesine yol açtığından ve çiftçilerin dünya pazarlarından daha iyi getiri sağlayabilecekleri alanlara yönelmeleri sonucu küreselleşmeyi sevmeye başladıklarından bahsedilmektedir.

Diğer yandan, 50 milyon metropol ülke çiftçisinin 3 milyar gelişmekte olan ülke çiftçisini yok etmeye mi

çalıştığı tartışılmakta ve sayıları azalsa da küçük ve orta ölçekli çiftçilerin de yaşatılması gerektiği vurgulanmaktadır.

21. yüzyılda "tarım" dediğimizde akla gelen bazı başlıklar şunlar olmaktadır:

- Arz-talep dengesinin bozulması, fiyat artışları,
- Küresel ısınma, kuraklık,
- Biyoyakıt, biyodizel, etanol,
- Sınai tarımın yaygınlaşması, bilgi-yoğun üretim,
- Gıda değer zincirlerinin oluşması,
- Farklılaşmış ürün üretimi, organik tarım, ekolojik tarım,
- Gıda güvencesi/sürdürülebilirliği ve gıda güvenliği kavramları,
- İnovasyon gerekliliği, biyoteknoloji, genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO), nano-teknoloji, vb...

Son gelişmeler, yoksullukla mücadelede elde edilen kazanımlardan 5-10 yıl geriye gidildiğini göstermektedir.

21. yüzyıl tarımını karakterize eden bu kavramları neden-sonuç ilişkisi içinde bir örnekle ilişkilendirirsek şu tespitler ortaya çıkmaktadır.

08-MEHMET&MELIS 16/7/08 14:10 Page 4

Çin ve Hindistan gibi gelişen ülkelerdeki gelir artışı orta sınıfın gelişmesine ve protein kaynağı gıdaların daha çok tüketilmesine neden olmaktadır. Basit bir hesapla, 100 kalorilik et üretimi için 700 kalorilik yem üretimi gerekmektedir. Doğal olarak yem talebi artmaktadır.

Diğer yandan, petrole ikame olarak, biyoyakıt üretimi için de soya, kolza (kanola), ayçiçeği gibi yağlı tohumların kullanılması sonucu tarımsal ürün talebi artmaktadır.

Bir diğer yandan, küresel ısınma ve kuraklık da arzı etkilemektedir. Bunlara ilave olarak, bir de spekülatif amaçlı işlemler dikkate alındığında fiyatlar hızla tırmanmaktadır.

Çözüm, bilgi-yoğun sınai tarımın yaygınlaşması, gıda güvencesi ve güvenliğinin tarladan sofraya kavramı bütününde düşünülmesi, küresel ve ulusal tarım politikalarının tüm değer zinciri düşünülerek oluşturulması ve tabii inovasyon olarak ortaya çıkmaktadır. Değişen çevre koşullarına uyum sağlayacak bitki türleri, Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) ve tarımda birim alandan daha çok mahsül alınmasını sağlayacak nanoteknoloji uygulamaları da tartışılması gereken çözüm başlıkları arasında yer almaktadır.

Dünya Bankası Başkanı, son 3 yıl içinde ortalama %83 artan gıda fiyatlarının 100 milyon kişiyi derin bir yoksullukla karşı karşıya bıraktığını belirtmekte ve acilen bu ülkelere destek olunmasını talep etmektedir. "One Percent Solution" formülüyle değeri 3 trilyon ABD Doları'na ulaşan SWF'ın %1'inin gıda üretim artışı için kullanılması tavsiye edilmektedir. Son gelişmeler, yoksullukla mücadelede elde edilen kazanımlardan 5-10 yıl geriye gidildiğini göstermektedir.

Dünya Bankası'nın son gıda krizini önlemeye yönelik bazı tedbirlerini de belirtmekte fayda vardır:

- Tarımın öncelikli sektör sayılarak, Afrika'ya yönelik tarımsal kredilerin 400 milyon USD'den 800 milyon USD'ye yükseltilmesi,
- Kısa dönemli yeniden yapılanma projelerine finansal desteğin artırılması,
- Biyodizel konusunun tartışmaya açılması,
- Fiyat artışlarını tetikleyen ihracat yasaklarının kaldırılmasının ve gelişmiş ülkelerin uyguladığı gümrük vergileri ve sübvansiyonların azaltılmasının önerilmesi.

Son dönemlerdeki gelişmeler, yükselen gıda fiyatları ve mevcut tarım alanları üzerinde ve kullanılan mevcut tarımsal tekniklerle önümüzdeki 20 yıl içinde artacak dünya nüfusuna yetecek gıda maddesi üretiminin mümkün gözükmemesi gerçeği biyoteknolojik yöntemleri de teşvik etmektedir.

Son dönemlerdeki gelişmeler, yükselen gıda fiyatları ve mevcut tarım alanları üzerinde ve kullanılan mevcut tarımsal tekniklerle önümüzdeki 20 yıl içinde artacak dünya nüfusuna yetecek gıda maddesi üretiminin mümkün gözükmemesi gerçeği biyoteknolojik yöntemleri de teşvik etmektedir.

Biyoyakıt üretimiyle talebi daha da artan, kanola, mısır ve soya fasulyesi ürünleri üzerinde yapılan gen çalışmaları ürünlerin zararlı haşerelere karşı direncini artırarak verimliliklerini artırmaktadır. Biyoteknoloji firmaları özellikle, topraksız, susuz ve gübresiz bitki yetiştirme ve bu şekilde verimliliği geliştirme çalışmalarına hız vermiş durumdadırlar.

Nanoteknoloji ise, hayvan ve bitki hastalıklarının moleküler düzeyde tedavisi, bitkilerin daha iyi besin depolaması, daha az dozlarda

Kısaca küresel piyasaları değerlendirirsek, yüksek enerji fiyatları, biyoyakıt üretiminin artması, özellikle kişi başı milli geliri hızla artan Çin ve Hindistan'ın yüksek gıda ürünü talebi ve kuraklığın getirdiği arz düşüşü gıda fiyatlarındaki tırmanışın temel sebepleri olarak değerlendirilmektedir. Tüm bu değişimler de inovatif bir takım yaklaşımları bir bakıma mecburiyet haline getirmiş durumdadır. Burada esas olan, gerekli araştırmalar yapılarak ve önlemler alınarak, bu tür teknolojilere dayalı ürünlerin sağlığa, çevreye ve etik değerlere zarar vermemesinin sağlanmasıdır.

kullanılacak olan tarımsal ilaçların daha da etkin olması alanlarında çözümler sunmaktadır.

Kısaca küresel piyasaları değerlendirirsek, yüksek enerji fiyatları, biyoyakıt üretiminin artması, özellikle kişi başı milli geliri hızla artan Çin ve Hindistan'ın yüksek gıda ürünü talebi ve kuraklığın getirdiği arz düşüşü gıda fiyatlarındaki tırmanışın temel sebepleri olarak değerlendirilmektedir. Tüm bu değişimler de inovatif bir takım yaklaşımları bir bakıma mecburiyet haline getirmiş durumdadır. Burada esas olan, gerekli araştırmalar yapılarak ve önlemler alınarak, bu tür teknolojilere dayalı ürünlerin sağlığa, çevreye ve etik değerlere zarar vermemesinin sağlanmasıdır.

Tarımda küreselleşmeyi tüm dünya genelinde tartışmaya çalıştık. Peki Türkiye'de neler oluyor? Türkiye'deki tarımın küresel olduğundan bahsedebilir miyiz?

Öncelikle şu kısa bilgiyi vermekte yarar vardır. Bir sektörel faaliyetin küreselleşmesi temel olarak üç şekilde mümkündür:

- Doğrudan yatırım yolu ile yurt dışında üretim
- Ticaret özellikle ihracat ve
- Sınır dışı AR-GE faaliyetleri ile yayılan teknolojik yenilik

Sermaye hareketleri incelendiğinde, ülkemiz tarım sektörünün çok da umut verici olmadığı görülmektedir. Gıda ve içecek sektörü daha umut verici rakamlara sahip olsa da, toplam doğrudan uluslararası yatırım girişleri içinde ön sıralarda yer almamaktadır.

08-MEHMET&MELIS 16/7/08 14:10 Page 6

Doğrudan uluslararası yatırım girişlerinin sektörlere göre dağılımı:		
	Tarım, avcılık, ormancılık, balıkçılık	Gıda ürünleri ve içecek imalatı
2006	6 milyon USD	608 milyon USD
2007	5 milyon USD	760 milyon USD

Kaynak: TC Merkez Bankası

Uluslararası doğrudan yatırımlar toplamı:	
2006	19.9 milyar USD
2007	21.9 milyar USD

Kaynak: TC Merkez Bankası

Geçmiş yıllar incelendiğinde, tarım alanında büyük bir yabancı yatırımcı talebinin görülmediği dikkat çekmektedir. Gıda ve içecek sektöründe ise artan bir talepten söz etmek mümkündür.

Türkiye tarımda küresel bir oyuncu olabilir mi? İleride tartışılacağı üzere, öngörülen yapısal düzenlemelerin uygulamaya geçmesi durumunda, şu anki yüksek gıda fiyatları bile Türkiye tarımı için bir fırsat olarak kullanılabilir.

Önce Türk tarımının en önemli sıkıntılarına kısaca göz atmakta fayda görülmektedir. Öncelikle net bir ulusal tarım politikasından söz etmenin pek mümkün olmadığını belirtmekte fayda vardır. Tarımda özelllikle ölçekten kaynaklanan verimsiz ve yüksek maliyetli üretim ile altyapı sorunları da mevcuttur.

Ulusal tarım politikasının, tüm değer zinciri bazında, sofradan tarlaya, tüketiciden üreticiye, geriye doğru düşünülerek oluşturulması önem taşımaktadır. Bunun için de, her şeyden önce, ulusal ihtiyaçlar ve küresel rekabet dikkate alınarak, talebin doğru planlanması gerekmektedir.

Talebe göre arzın doğru planlanması da çok önemlidir. Üretim hedefleri doğrultusunda ürün deseninin planlanması, ulusal toprak ve su kaynaklarının envanterinin çıkarılması, ekolojik yapının ve toprak yapısının incelenmesi, bu doğrultuda havza mantığında üretim bölgeleri oluşturulması önem taşımaktadır. Kaynakların en rasyonel şekilde kullanılmasını sağlayabilecek "havza stratejisi"ni destekler şekilde, desteklemelerin "verimliliği esas alan bir model" çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesi, teknoloji ile desteklenmesi, üretim artışı hedefi yanında maliyet azaltılmasının da hedeflenmesi önem taşımaktadır.

AB tarım uygulamalarına bakıldığında, Antalya havzasının misyonunun AB'de İspanya'ya verildiği, Yunanistan'ın ise kültür balıkçılığı rolünü üstlendiği görülmektedir. İspanya'nın bugün sadece yaş meyve-sebze ihracatından geliri 12 milyar ABD Doları olup, tüm AB'yi doyurmaktadır.

Önemle ele alınması gereken diğer bir konu, Türkiye'de tarımsal üretimin esas olarak küçük ve parçalanmış işletmeler tarafından yapılıyor olması gerçeğidir. Ortalama işletme büyüklüğüne bakıldığında, bu rakamın Türkiye'de 2001 tarım sayımına göre 6,1 hektar olduğu görülmektedir. Avrupa'da (12'ler) bu büyüklük tam üç katı, 18 hektardır. Arazi parçalanmasının önüne geçilmesi amacıyla, Bakanlık tarafından iki önemli çalışma yürütülmektedir. "Toprak Korumalı Arazi Kullanım Kanunu"nda bölünemez asgari parsel büyüklüğü yüzde yüz artırılarak 10 dekardan 20 dekara çıkarılmıştır. Miras Hukuku'nda yani Türk Medeni Kanunu'nda da bazı değişiklikler yapılması gündemdedir.

Bir yandan arazilerin daha fazla küçülmesinin önüne geçilirken, diğer yandan mevcut arazilerin toplulaştırılması da oldukça önemlidir. Konuya ilişkin Sermaye Piyasası Kurulu Daire Başkanlarından Sayın Selim Soydemir'in makalelerinde "Türk Tarımı ve Şirketleşme" ele alınmakta, şirketleşmenin bir yolu olarak ise arazilerin ayni sermaye olarak konulmasına yer verilmektedir. Böylece arazilerini ayni sermaye olarak koyan ortaklara sermayeleri karşılığında hisse senedi verilebileceği, bu sayede de senetlerin hem borsalar kanalıyla alım satıma konu olabileceği, hem de miras durumunda arazilerin parçalanmasının önüne geçilmiş olacağı belirtilmektedir.

Sürekli, kaliteli ve dünya fiyatlarında hammadde temini sağlanmasına yönelik olarak tarımdaki üretim ve altyapı sorunlarının giderilmesi, modernizasyon ve tarım ile gıda sektörleri arasındaki entegrasyonun artırılması ise özellikle sanayiciler açısından gıda güvencesi ve gıda güvenliği düşünüldüğünde çok büyük önem taşımaktadır. Gıda sanayindeki yapısal değişim de büyük ölçüde tarımdaki yapısal değişimlerle yakından ilişkilidir.

08-MEHMET&MELIS 16/7/08 16:54 Page 8

KİBAR
DIŞ TİCARET A.Ş.

TRADE WITHOUT FRONTIERS

Tersane Cad. Bakır Sok. Assan Han No. 19, 80000 Karaköy / İSTANBUL - TURKEY
Phone : (90) 212 - 256 49 70 (pbx)
Fax : (90) 212 - 237 51 20 / 255 57 38
E-mail : kibardistic@superonline.com • W. Page: www.kibarholding.com

KİBAR DIŞ TİCARET A.Ş. is a member of KİBARHOLDİNG group

09-UFUK GUCLU 16/7/08 14:11 Page 1

Dünya Ekonomisindeki Yavaşlamanın Türk Otomotiv Sektörüne Etkileri

Ufuk Güçlü
Ford Otosan Genel Müdür Başyardımcısı

Geçtiğimiz yıl ABD'de yaşanan mortgage kriziyle birlikte başlayan global durgunluk tüm sektörleri farklı şekillerde etkilemiştir. Bu doğrultuda dünya otomotiv pazarında yaşanan durgunluğa baktığımızda, etkinin aslında global boyuttan ziyade bölgesel olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Otomotivin kalbi olarak nitelendirilen Amerikan otomotiv pazarında, petrol fiyatlarının artmasıyla birlikte tüketici alışkanlıklarında ciddi değişim gözlenmektedir. Örneğin, Amerikan otomobil müşterisinin, bugüne kadar hayatının değişmez parçası olan değerlendirdiği güçlü ve yüksek motor hacimli araçlar yerine, daha kompakt, daha işlevsel araçlara yöneldiğini görüyoruz. Bu değişimin etkisi altında, Amerikalı otomotiv üreticileri büyük araç imal eden fabrikalarında vardıya sayısı ve/veya iş gücü azaltımına giderek üretim stratejilerini revize etmektedirler. Hatta gururla belirtmek isterim ki, Amerikalı müş-

09-UFUK GUCLU 16/7/08 14:11 Page 2

terilerin bu talebi doğrultusunda biz de Kocaeli fabrikamızda ürettiğimiz Transit Connect araçlarımızı önümüzdeki sene Amerika kıtasına ihraç ederek bir ilki gerçekleştirmiş olacağız.

Avrupa'da otomotiv sektörüne baktığımızda ise durgunluktan çok, tereddüt hissedilmekte ve Amerika'daki benzer trende paralel olarak ekonomik araçların ön plana çıktığı gözlemlenmektedir.

Buna karşılık, Rusya, Çin, Hindistan gibi pazarlarda talep ve üretim artmakta, buna bağlı olarak bu pazarlarda Batılı firmalarla işbirliği gelişmektedir. Örneğin, Rusya'da enerjiden sağlanan kaynağın alt yapıya aktarılması sonucu otomotive olan talep artmaktadır.

Son dönemde yaşanan global gelişmeler ve politik belirsizlik doğrultusunda, Türkiye otomotiv pazarı da durgunluktan payını almıştır ve bu doğrultuda bir takım tedbir yöntemlerine gidilmelidir.

Türkiye Avrupa'nın otomotiv üretim üssü olma şansını elde etmiştir. Örneğin, otobüs üretiminde lider, hafif ticari araç üretiminde ikinci, toplam otomotiv üretiminde ise altıncı sıradadır. Ancak, bu şansı iyi kullanarak üretici üs konumumuzu korumamız gerekmektedir. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri yabancı yatırımları kendilerine çekebilmek için çok büyük teşvikler vermektedirler. Türkiye ise uzun vadeli ihracatı arttırıcı yatırımları teşvik etmek yerine, sıcak paraya yüksek faiz vererek dış ticaret açığını kapatmaya çalışmaktadir. Bu da borçların sürekli olarak artmasına neden olmaktadır.

Dış ticarette rekabeti bir milli maça benzetebiliriz. Yöneticileriyle, çalışanlarıyla, bürokratlarıyla, takım halinde mücadele edilir ise başarılı olma şansı elde edilebilinir.

Sanayimizin belirlediği hedeflere ulaşabilmesi, Ar-Ge Yönetmeliği ile ilgili çalışmaların en kısa sürede tamamlanarak Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi ile sağlanabilir. Son yıllarda Ar-Ge konusunun önemi anlaşılmış ve bu doğrultuda Ar-Ge kanunu çıkmıştır. Bu fevkalade doğru ve kritik bir adımdır. Bu kanunla ilgili yönetmelikler ve tebliğler kanunun amacına paralel olarak, çok fazla bürokrasiye takılmadan onaylanmalıdır. Böylelikle Türkiye otomotiv imalat üssünün yanında, bir teknoloji üssü konumuna gelmelidir.

Otomotiv sanayinin, ihracat ile ilgili hedeflerine ulaşabilmesi, lojistik yapısının, doğru ve verimli bir şekilde planlanması ve yönetilmesi ile mümkün olacaktır. Bu doğrultuda, belirli stratejik bölgelerde, lojistik alt yapının planlanmasına yönelik projeler geliştirilmelidir.

Sanayimiz uluslararası sürdürülebilir rekabet için üretim ve yönetimde yetenekli insan gücünün varlığını temel olarak kabul etmektedir. Son yıllarda, sanayimizin kalifiye işgücü ihtiyacı, üretime paralel bir şekilde artmaktadır. Ancak, sanayimizin talebine uygun işgücü yeterli değildir. Sanayimiz işgücü ihtiyacını kendi tesislerinde oluşturduğu yoğun eğitim sistemleri içinde geliştirmektedir.

Son olarak; sanayimizin, ihracat ile ilgili orta ve uzun vadeli hedeflerine ulaşabilmesi için çözüm önerilerinin uygulanması ve Hükümet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Hatta gururla belirtmek isterim ki, Amerikalı müşterilerin bu talebi doğrultusunda biz de Kocaeli fabrikamızda ürettiğimiz Transit Connect araçlarımızı önümüzdeki sene Amerika kıtasına ihraç ederek bir ilki gerçekleştirmiş olacağız.

Batı Küreselleşmeyi Kurban Edecek mi?

Dr. Yılmaz Argüden[1]

Küreselleşme her geçen gün hızını artırıyor. Küreselleşmenin en önemli destekçileri ise bu süreçte ekonomik büyümeden en büyük payı alan ABD ve AB. Küreselleşme sayesinde bu süreci erken kavrayan şirketler hem cirolarını, hem de karlılıklarını önemli ölçüde artırdılar. Birçoğunun ekonomik etki alanı ülkelerinkini aşmaya başladı.

Kürselleşmenin en yaygın olduğu alan finans piyasaları. Günlük para hareketleri, dünya

[1] Dr. Yılmaz ARGÜDEN, ARGE Danışmanlık'ın ve yatırım bankası Rothschild-Türkiye'nin Yönetim Kurulu Başkanıdır. Deneyimlerini Boğaziçi Üniversitesi ve Koç Üniversitesi MBA programında strateji dersi vererek, kitapları ve çeşitli gazetelerdeki köşe yazılarıyla paylaşmaktadır. Yaşam kalitesini yükseltme konusundaki çalışmaları nedeniyle Dünya Ekonomik Forumu tarafından Geleceğin 100 Global Lideri arasına seçilmiştir. Ulusal Kalite Hareketi, 1997-2002 yılları arasında KalDer'in Yönetim Kurulu Başkanlığını yürüttüğü dönemde başlatılmıştır.

10-YILMAZ ARGUDEN 16/7/08 14:12 Page 2

ticaretinin toplamının katlarıyla ifade ediliyor. Bu nedenle de dünyanın bir bölgesindeki bir olay, bir kriz, tüm dünya üzerindeki yatırımların, özellikle de kısa vadeli portföy yatırımlarının, yön değiştirmesine yol açabiliyor.

Yine küreselleşme nedeniyle, hammadde ve ürün piyasalarının arz-talep dengeleri bir ülkedeki yüksek talep nedeniyle, tüm dünyada değişimlere uğrayabiliyor. Örneğin, Çin'in yükselen talebi nedeniyle son senelerde demir-çelik endüstrisi hem girdileri, hem ürünleri, hem de lojistik maliyetleri açısından büyük değişimler yaşıyor.

Küreselleşmenin eksik kalan boyutu ise insanların serbest dolaşımında gözleniyor. Her ne kadar turizm amaçlı hareketlerde büyük gelişme varsa da, çalışmak için bir ülkeden bir diğerine gitmek uygulanan kısıtlamalar nedeniyle sınırlı kalıyor. Bu nedenle, özellikle servis endüstrileri küreselleşmenin dinamiklerinden soyutlanmış durumdaydı. Ancak, teknolojik gelişmeler artık sadece üretimin değil, aynı zamanda servis sektörünün de başka ülkelere kaymasına yol açıyor. Örneğin, bilgisayar programlama işlerinin Hindistan'a kayması, sağlık sektöründe doktorların hareketlerinin kısıtlandığı bir dünyada hastaların bu hizmeti ekonomik olarak veren ülkelere gitmeleri (göz ameliyatları için AB vatandaşlarının Türkiye'ye gelmesi gibi), artık servis sektörlerinde çalışanların da küreselleşmenin etkilerinden soyutlanmasını güçleştiriyor.

Bugüne kadar ülkeler arasında serbest dolaşımın sınırlı olması, teknolojik üretim tesislerinin ABD ve AB'de yoğunlaşmış olması ve bu ülkelerdeki işgücünün daha iyi eğitilmiş olması nedenleriyle bu ülkelerdeki saat ücretleri dünya ortalamalarının çok üstünde gerçekleşti.

Ekonomik anlamda küreselleşme, her faaliyetin daha ekonomik olarak gerçekleştirilebileceği yerde yapılmasını gerektiriyor. Ancak, ekonomiklik sadece işçilik ücretleriyle değil, aynı zamanda verimlilik ve yatırımların teknolojik olarak güncelliğinden de etkileniyor. Bugüne kadar ülkeler arasında serbest dolaşımın sınırlı olması, teknolojik üretim tesislerinin ABD ve AB'de yoğunlaşmış olması ve bu ülkelerdeki işgücünün daha iyi eğitilmiş olması nedenleriyle bu ülkelerdeki saat ücretleri dünya ortalamalarının çok üstünde gerçekleşti.

Bu konudaki verilerde belirsizlikler olmasına rağmen ABD'de üretim hattında çalışanların

Küreselleşme bu uçurumları ortadan kaldırırken, sadece dünyanın fakir bölgelerinde çalışanların ücretleri yükselmeyecek, aynı zamanda Batı'daki ücret seviyelerinin de önemli ölçüde azalması gerekecek. Bu durum demokrasi ile yönetilen Batı ülkelerinde siyasetçileri çok zor durumda bırakacak.

ortalama maliyeti 21 Dolar seviyesinde, 30 gelişmiş ülke ortalaması 14 Dolar seviyesindeyken, Çin'de 1 Doların altında seyrediyor. Ayrıca, geçen sene Çin'e giden yabancı sermaye tutarı, ABD'ye giden tutarı aştı. Bir başka ifade ile en son teknolojilerle yapılan üretim tesisleri Çin'e kayıyor. Hindistan'da bilgisayar programlama konusundaki eğitim seviyesi yüksek nüfus, ABD'dekinden çok.

Bu nedenle, yavaş da olsa, küreselleşme dünya üzerindeki ücret dengesizliklerini gidermeye başlıyor. Bileşik kaplar ilkesi çerçevesinde, küreselleşme ile anlamını yitiren sınırlar ortadan kalktıkça aynı işi aynı kalitede yapabilenler aynı geliri elde etmek durumunda kalacaklar. Çalışanlar arasında verimlilik farklarının azalması, yatırımların dünya üzerindeki yayılımında ekonomik olan ülkelere kayması yeni ücret dengelerinin kurulacağı seviyenin sıklet merkezinde (ağırlıklı ortalamada) kurulmasını gerektiriyor. Oysa bugün ülkeler arasında aynı işi yapanların ücretleri açısından büyük uçurumlar var.

Küreselleşme bu uçurumları ortadan kaldırırken, sadece dünyanın fakir bölgelerinde çalışanların ücretleri yükselmeyecek, aynı zamanda Batı'daki ücret seviyelerinin de önemli ölçüde azalması gerekecek. Bu durum demokrasi ile yönetilen Batı ülkelerinde siyasetçileri çok zor durumda bırakacak. Çünkü ücretlerin düşmesini önlemek, en azından geciktirmek için küreselleştirmeyi yavaşlatmak üzere baskılar oluşacak. Bunun sonucunda bugüne kadar sağladıkları gelişmenin temelinde bulunan verimlilik ilkesinin popülizme kurban edilmesi, yabancı düşmanlığı, hatta dünya ülkeleri arasında yabancılaşma, suçlamalar ve savaşlar artabilir.

Kürselleşme sadece çalışanları değil, aynı zamanda emeklileri de etkileyecek. Sosyal güvenlik sistemlerinin açıkları düşen ücretlerle birlikte daha da önemli bir konuma gelecek. Ücret artışlarında toplumsal norm haline gelmiş olan "enflasyon artı" kavramı yerini "enflasyon eksi" kavramına bırakmak zorunda kalacak.

Gelişmiş ülkelerin vatandaşlarını daha iyi eğitmeleri ve yaratıcılık kapasitelerini geliştirmeleri gerekiyor. Batı'daki siyasetçilerin popülizme boyun eğmeden vatandaşlarını yaşam

10-YILMAZ ARGUDEN 16/7/08 14:12 Page 4

standardını koruyabilmek için daha az değil, daha çok ve daha verimli çalışmaları; tüketen değil, yatırım yapan bir topluma dönüşmeleri konularında ikna etmeleri ve oluşacak toplumsal baskılar sonucunda dünya üzerindeki verimliliği ve adaleti geliştiren küreselleşmeyi kurban etmemeleri acaba mümkün olacak mı?

Batı'nın küreselleşmeyi kurban etmemek için yeni bir demokrasi anlayışına gereksinimi var: Küresel Demokrasi. Demokrasi, kaynakların eşit dağılımı ile değil, fırsatların eşit dağılımı ile gelişir. Dünya'nın yönetiminde de demokrasi ön plana çıkacaksa, özellikle bilgiye erişme konusundaki fırsat eşitliği kritik derecede önem taşımaktadır.

Internet bu konuda önemli fırsatlar sunuyor. Ancak, teknolojik gelişme tek başına yeterli değil. Bu teknolojiye erişebilme, bunu kullanabilme yeteneği kazanabilme ve dünya vatandaşlığının gerektirdiği sorumluluk bilincine erişme fırsatları tüm insanlara tanınmadan küresel demokrasiyi geliştirmek de güç olacak.

Yüksek teknoloji devrimi bir yandan bilginin daha geniş kitleler tarafından paylaşımını olanaklı kılıyor, katılımcı ve şeffaf yönetim biçimlerinin önünü açıyor, öte yandan da bilgi teknolojilerine ulaşma olanaklarında büyük eşitsizlikler nedeniyle önemli bir tehlikeye işaret ediyor: Bilgiye sahip olanlarla, ona ulaşma araçlarından yoksun olanların arasındaki uçurum derinleşiyor.

Günümüzün sorumluluğu, bilginin daha geniş kesimler tarafından eşit paylaşımının koşullarını yaratmak, bunun yollarını aramaktır. Bugün dünyada iki milyar insanın henüz elektrik kullanmadığını, her üç kişiden birinin elektriğe sahip olmadığını kaçımız biliyor? Toplam nüfusu milyarları bulan Bangladeş, Çin, Mısır, Endonezya ve Nijerya'da bulunan telefon sayısı, yalnızca 27 milyon nüfuslu Kanada'daki telefon sayısından az. Sahip oldukları haberleşme uydularının sayısı açısından ülkeler arasındaki eşitsizlik varolan uçurumu daha da derinleştiriyor.

Artık ne insan hakları, ne de demokrasi geleneksel anlamlarıyla sınırlı olarak algılanmıyor.

Geleneksel olarak insan hakları, hiçkimsenin cins, renk, ırk, dil, din, sosyal sınıf ya da politik inançlarından ötürü ayrımcılığa uğramaması temel ilkesine dayanır. Demokrasi de genel olarak oy verme hakkı, düşüncesini ifade etme özgürlüğü ve benzeri haklarla tanımlanır.

Oysa artık insan hakları da, demokrasi de bunların ötesine geçmek durumundadır. Bu kavramların içeriği değişmektedir. Esas olan, bunların ötesinde, insanların geleceklerini biçimlendirmede söz hakkı sahibi olması, global karar alma süreçlerine katılabilmesidir. Modern çağın insan hakları ve demokrasi kavramlarının içeriği budur.

Yönetim kavramından, katılımı ve karşılıklılığı ifade eden "yönetişim" (governance) kavramına geçişin temelinde de bu dönüşüm vardır. Böyle bir katılımcı yönetim anlayışının en önemli önkoşullarından biri de geniş kitlelerin, hayatlarını etkileyen gelişmelere ilgi duymaları, ilgi duymaları için bilgilenebilmeleri, bilgilenmeleri için de gerekli araçlara sahip olmalarıdır. Bunun için bilgi çağına dâhil olmaları, bilgi teknolojilerine ulaşabilmeleri gerekir.

Batı'nın küreselleşmeyi kurban etmemek için yeni bir demokrasi anlayışına gereksinimi var: Küresel Demokrasi. Demokrasi, kaynakların eşit dağılımı ile değil, fırsatların eşit dağılımı ile gelişir. Dünya'nın yönetiminde de demokrasi ön plana çıkacaksa, özellikle bilgiye erişme konusundaki fırsat eşitliği kritik derecede önem taşımaktadır.

Bunu gerçekleştirecek yolları bulmak, gerekli adımları atmak, tıpkı çevre sorunları, ya da organize suçların önlenmesi gibi küresel bir sorumluluktur. Tek tek ülkeleri aşan, bir bütün olarak uluslararası topluluğun üstlenmesi gereken bir sorumluluktur.

Sonuç olarak, insan hakları ve demokrasiye gerçekten inanıyorsak, bu dünya üzerinde yaşayan tüm insanların bir "dünya vatandaşlığı" bilinciyle eğitilmesini, yetiştirilmesini ve karar süreçlerine katılımını sağlamak için çalışmalıyız.

Bilgi fakirliği ile mücadelede başarılı olabilirsek, bugüne kadar ekonomik fakirlikle mücadelede ulaşamadığımız başarıyı da yakalamak mümkün olacaktır. Dünya'nın gelişimine ivme kazandıran küreselleşme sürecinin kurban edilmemesi için küresel demokrasiye işlerlik kazandırmayı ve küresel demokrasinin yerleşebilmesi için de bilgi fakirliği ile mücadeleyi küresel bir seferberlik haline getirmeliyiz. D

küreselleşme

Küreselleştiremediklerimizden misiniz?

Can Baydarol

Yaş elli. Şaka gibi... "Durup durduk yerde nereden yarım asrı doldurduk yahu? Eyvah!..." diyecek noktaya gelmişiz bile. İster istemez insan panikliyor. Anlayabildiğim, kavrayabildiğim tek şey, cahil gelip, cahil gidecek olduğum. Boşa harcanan koskoca ya da kısacık bir ömür çizgisi. "Keşke 400 yıl yaşayabilseydim!..." diye hayıflanıyorum. İlk 100 yıl sadece okur, sonraki yüzyıl çıraklık yapar, geri kalan 200 yıl içinde de paniklemeden hayatımı kurgulardım belki...

İnsan elliyi geçip de böyle abuk sabuk dü-

11-CAN BAYDAROL 16/7/08 14:13 Page 2

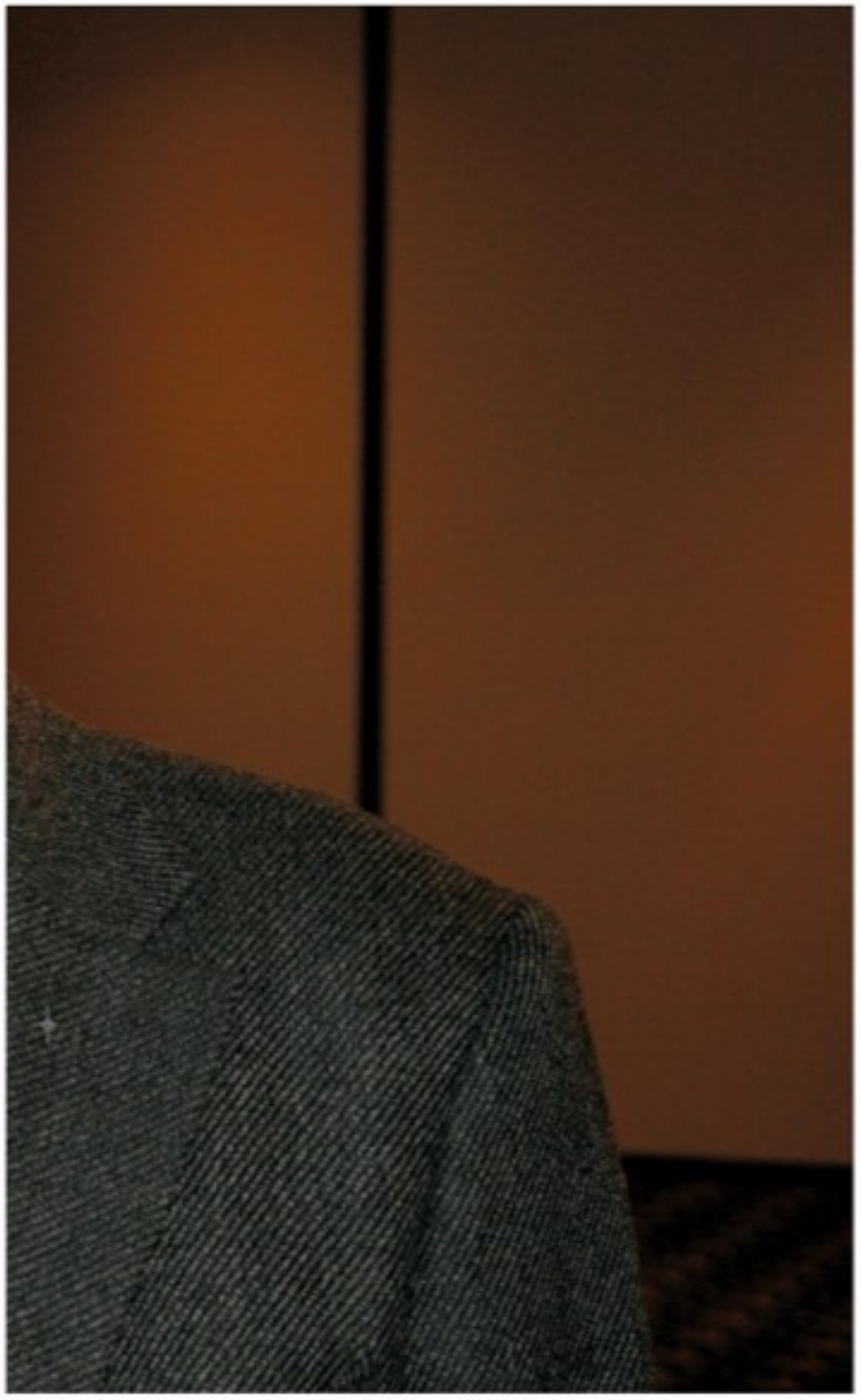

şüncelere dalınca yine ister istemez bir yaşam muhasebesi yapma ve bazı radikal kararlar alma ihtiyacı hissediyor.

Benim kuşağımda olup da gençlik (abartmayalım çocukluk) günlerinde Türk soluna ya da sağına kafa yormamış biri olabilir mi? Kimimiz solcuyduk, kimimiz sağcı. Birbirimize az mı kıydık belki de incir çekirdeğini doldurmayacak, anlatandan mı yoksa anlatılandan mı asla anlaşılamayan kavramlardan ötürü. Sabah bir görüşe aidiyet içinde uyanıp, akşama doğru bilmem hangi provokasyonun etkisi ile bilmem ne fraksiyonuna geçip durmadık mı? Sonra bir sabah güneşin aynı istikrarla doğup, her gece aynı dinginlikle battığını keşfetmedik mi? Dünya düzeni içinde bir noktadan öteye gidemediğimizi anladığımız an hepimiz üç aşağı beş yukarı aynı yıkılmışlık duygusu ile karşı karşıya gelmedik mi?

Neyse, dedik ya duygusalız bu aralar...

Benim gençliğimin (pardon çocukluğumun) solculuğu ile sağcılığı aslında bir ekonomi politika algılamasından/tartışmasından kaynaklansa da, çoğumuz o sisli günlerin içinde bu basit gerçeğin tartışmasına girmeden/giremeden yaşamlarını yitirmedi mi?

Sonra... Yaşamını sürdürebilme becerisini gösterenler ve çocukluktan gençliğe terfi edenler bir sabah, hadi tam tarih verelim, 8 Kasımı 9 Kasıma bağlayan 1989 sabahı uyandıklarında bir dönemin bittiğine şaşkınlıkla tanıklık etmediler mi? Koskoca Berlin Duvarı'nın yerinde yeller esmiyor muydu? Evet, Soğuk Savaş'ın bitmesi ne büyük bir yıkım, ya da kimine göre ne büyük bir zaferdi değil mi?

Sonra... Çocukluğumuzun en uzun Türkçe sorusunun tükenişine de tanıklık etmedik mi? "Çekoslovakyalılaştıramadıklarımızdan mısınız?" sorusu Çekoslovakya'nın bölünmesi ile birlikte ya "Çekleştiremediklerimizden misiniz?" ya da "Slovakyalılaştıramadıklarımızdan mısınız?" haline dönüştü. Ama bu iki soru da ilki gibi heyecan verici değildi. Ben örneğin 14 yaşındaki oğlumun bu tür bir soruya kafa yorduğuna hiç rastlamadım.

8 Kasımı 9 Kasıma bağlayan 1989 sabahı uyandıklarında bir dönemin bittiğine şaşkınlıkla tanıklık etmediler mi? Koskoca Berlin Duvarı'nın yerinde yeller esmiyor muydu? Evet, Soğuk Savaş'ın bitmesi ne büyük bir yıkım, ya da kimine göre ne büyük bir zaferdi değil mi?

Sonra küreselleşme diye bir şeyler yaşadık ya da yaşattırıldık. Her neyse... Artık bu yaşımda ideolojik taraftarlık yapamam. Herkesin tuttuğu takıma saygılıyım. Küreselleşme başlangıçta belki bir ideoloji, ama ardından bir olgu olarak karşımıza çıktı. Herkes ve doğal olarak biz de geçiş döneminin etkisi altında kendimizi

11-CAN BAYDAROL 16/7/08 14:14 Page 3

buluverdik. Hoş bizimkini herhalde bitmeyen ve bitmesine imkân olmayan geç bir geçiş dönemi diye tanımlamak daha doğru olabilir. En azından elliyi devirmiş bir eski kuşak olarak bu geçiş döneminin tamamlanacağına dair duyduğum bütün inanç kaybolmuştur. İtiraf edeyim, Soğuk Savaş bitmiş, "Tek Kutuplu" bir dünya düzeninin çizdiği rotada büyük kaosa doğru sürüklenme diye de bu süreç ileride tarihçiler tarafından değerlendirilir mi, onu da bilemem....

Artık Soğuk Savaş'ın "Çekoslovakyalılaştıramadıklarımızdan mısınız?" sorusunun yerini, bunun kadar heyecan verici olmasa da, giderek "küreselleştiremediklerimizden misiniz?" sorusu almaya başlamıştı. Benim gençliğimin (pardon çocukluğumun) hâkim ideolojik kavgalarının temelini oluşturan ve tartışılması çok entel dantel bir şey olarak görülen ekonomi politika sorgulamasının da temeli giderek sarsılmaya başlamıştı.

Hadi ukalalık edip o ekonomi politikayı bir havuz problemine benzetelim. Havuzda bayağı soğukça bir su olsun ve havuzun içinde yüzmeye zorunlu olan bir sürü zavallı insancık bulunsun. Eğer solcuysanız iddianız, sizin hümanist (insan sever) bir geleneğe sahip çıktığınız, dolayısı ile havuzda yüzenlerin üşümemesi için havuza akan sıcak su musluğunun biraz daha fazla açılması üzerine kurguluydu. (Hoş bu hümanist gelenek nihai analizde insan hakları kavramına, bu tür bir havuza doğanların özgür olamayacağı, dolayısı ile doğuştan gelen temel hak ve özgürlükler olamayacağı, ancak mülkiyetin yeniden yapılandırılması ile ve insanlar havuz iyice ısınıp da özgürleşebildikleri oranda hak ve özgürlüklerden bahsedilebileceği mantığı ile de karşı çıkmaktaydı. Yani bizde ters olan şey dünyadaki tartışmanın aksine Türk solcularının insan haklarına sahip çıkması, Türk sağcılarının ise bu kavrama yeterince sıcak bakmaması idi. Aman, tek terslik bu olsa keşke diyerek kafa karıştırmayalım.) Sağda yer alanlarımız ise, havuzda yüzenlerden ziyade suyun niteliği ile ilgiliydiler. Onların savı havuza sıcak su akımlarının karışması halinde havuzda yüzenlerin iyice batağa saplanacağı endişesi ile açıklanabilir. Enflasyon, üretimin durması, vs... Kabaca onlara göre bırakın sıcak su musluğunu açmayı, gerekirse havuza birkaç buz kalıbı atarak suyu daha da soğutmak gereği bulunmaktaydı.

Birincilere idealist, ikincilere realist dedik... Sürekli olarak bu iki farklı çekerin arabayı hangi istikamete sürüklediğini sorguladık durduk

11-CAN BAYDAROL 16/7/08 14:14 Page 4

ve çoğunlukla da az gelişmişliğin açmazları diye bir genellemeyle işin içinden sıyrılmaya çalıştık.

Küreselleşme diye başlayan yeni çağımızın da halen sürmekte olup olmadığı bendeniz nezdinde fena halde şüphelidir. Bu kez bizler için bir öğleden sonra, hatta akşamüzeri, yaz rehavetinden yeni kurtulmaya çalışırken ve tembel tembel televizyon ekranlarına bakarken 11 Eylül 2001 saldırılarına hep beraber tanıklık ettik. Yaşamımıza neredeyse üç farklı çağ sığmış oldu. Soğuk Savaş gerçekleri ile doğup bütün düşünce formatını bunun üzerine kurgulayan bizim kuşak, daha küreselleşme denilen olguyu hazmedemeden, herhalde tarihçilerin ileride yazacakları yeni bir döneme, benim algılamama göre kaotik bir sürece kendilerini sürüklenir buldular.

Peki bütün bunlar olurken bizim havuz problemi ne oldu? Ya da bizim sıcak su - soğuk su meselesi ne hale geldi?

Kabaca ifade etmek gerekirse bir okyanus problemi olarak karşımıza çıktı. Geçmiş dönemin idealistleri ve realistleri yeni dönemin sorunları karşısında oldukça folklorik bir görüntü sergilemeye başladılar. Zira bizim eski havuza akan, taş çatlasa iki ya da üç sıcak su musluğu ile iki ya da üç soğuk su kaynağı varken, bugünkü okyanusa etki eden her şey küreselleşti. Bugün bırakın Türkiye'yi ve Türkiye ile benzeştirilebilecek ülkeleri, küreselleşmenin baş mimarının bile yarattığı eserle çok da fazla övünecek takati yok. Okyanusa karışan ve etki eden kaç sıcak su kaynağı, dip akıntı, üst rüzgâr ya da tersine kaç aysberg parçası, üst fırtına orta akım, dip kaynak var? Doğru dürüst bir analiz yapabilme becerisi tükendi. Sadece algılarla gerçekler yönlendirilmeye çalışılıyor. Hepsi bununla sınırlı. Algıları yönetebilmeyi becerebildiğiniz oranda bu iş sürdürülebilir, becerememediğiniz anda... Allah korusun!.. Çağımızın komplo teorilerinin boşuna mı üretildiğini sanıyorsunuz? Hoş bizim komplo teorilerimiz de bize özgü... Yine dünyadan kopuk, yine folklorik... Canımız sağolsun!..

Gelelim bu genel tablodan ülkemize...

Türkiye, bir yerlerde kısaca vurguladık geç bir geçiş döneminin içinde kendisini buldu. Dünyada Soğuk Savaş bitti, ama çoğunlukla bizim kafamızın içinde bitmedi. Dünyada sorunlar (asla çözüm değil!..) küreselleşti, bizde algılama hala lokal olmaya devam etti.

Sonra hep beraber 2000 Kasım - 2001 Şubat krizine tanıklık ettik. Diğer ifadesi ile Cumhuriyet tarihimizin en büyük ekonomik krizine. Krizin ekonomik analizini yapabilecek verilerle mücehhez bir ekonomist değilim. Ancak süreci bazı boyutları ile irdeleme çabası içinde herhalde şu gözlemlere kahir ekseriyet katılacaktır.

Krizin algılanan gerekçesini hatırlayalım.

ir önceki Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in rahmetli eski Başbakan Bülent Ecevit'e fırlattığı anayasa kitapçığı kopan kıyametin baş tetikleyici unsuru olarak algılanmıştı.

Sonra Derviş operasyonları, garip bir şekilde erkene çekilen seçimler, v.s...

Doğru dürüst bir analiz yapabilme becerisi tükendi. Sadece algılarla gerçekler yönlendirilmeye çalışılıyor. Hepsi bununla sınırlı. Algıları yönetebilmeyi becerebildiğiniz oranda bu iş sürdürülebilir, becerememediğiniz anda... Allah korusun!.. Çağımızın komplo teorilerinin boşuna mı üretildiğini sanıyorsunuz? Hoş bizim komplo teorilerimiz de bize özgü... Yine dünyadan kopuk, yine folklorik... Canımız sağolsun!..

Bugün gelinen noktada şunu sorgulamaktayım. 2000 – 2001 döneminde bankalarda/şirketlerde mali açıdan kriz yönetenlerin öncelikleri nelerdi? Başbakanın sağlık durumu, Başbakanın eşinin söyleyecekleri, koalisyon ortaklarının tavırları, bizim Merkez Bankası'nın bilançosu, Türkiye'nin borçları, bankacılık sektörü rezaletleri, v.s.... Her şey içeriyle ilgiliydi.

Sonra Derviş geldi.

Sonra Derviş gitti.

Arada AKP iktidara geldi.

2007 yılını hatırlayalım.

Görev süresi dolan Ahmet Necdet Sezer'in yerine Çankaya'ya Sayın Abdullah Gül'ün çıkması söz konusu olunca olanları kabaca düşünelim. Yine haddimi aşarak ve asla bir Anayasa hukuku bilgisinin 1980'de Ankara Üniversitesi

11-CAN BAYDAROL 16/7/08 14:14 Page 5

SBF'de aldığı bir Anayasaya giriş dersi ile sınırlarını aşmadığının altını çizerek görebildiğim, Sayın Gül'ün Çankaya'ya çıkmasının önünü kesmek üzere Anayasa Mahkemesi Anayasayı iptal etti.

Peki Türkiye ekonomisinde ne oldu?

Belki birkaç günlük bir hareketlilik, sonra her şey yolunda...

Ama iki ay sonra ABD'deki mortgage krizi, bütün dünyayı olduğu gibi bizi de etkisi altına aldı. Ya da son günlerin pirinç krizi, gıda fiyatları, petrol meselesi, kabaca küresel olan her şey Türkiye'yi eskiye oranla daha fazla etkiliyor, ama Türkiye merkezli sorunlar, Türkiye'yi eskisi kadar etkilemiyor.

Kabaca "Derviş operasyonu neydi?" diye soranlara kısa yanıt herhalde bu görüntü ile açıklanabilir: Türk ekonomisini, kapalı Türk ekonomisi halinden çıkartıp, dünya ile bütünleşen ya da diğer ifadesi ile Türkiye'deki ekonomi demeyi daha doğru hale getiren operasyonun adıdır dersek herhalde çok fazla teşbihte hata yapmamış oluruz.

Dolayısı ile önümüzdeki günlerde ne olur sorusuna yanıt arayışı içinde olanlara önerim, eskiye oranla Dünya'yı, Türkiye'ye oranla daha fazla izlemeleridir. Zira önümüzdeki günlerde ne olup biteceğini Türkiye'deki gelişmelerden çok, dünyanın hal ve gidişi daha fazla belirleyecektir.

Peki bu görüntü bir tür adam sendeciliğe yol mu açmalı?

Neden fizik sınırlarını zorlayarak 400 yıl yaşamak istediğimi sadece 50 yaşını geçmenin getirdiği sakat bir ruh haliyle açıklamak acaba ne kadar doğru olabilir? Eğer doğru formülü bilebilseydim, ben de bütün faniler gibi mutlu ve huzurlu diğer tarafa yolculuğa kendimi ruhen hazırlama yoluna giderdim.

Bu noktada söylenebilecek anlamlı sözlere geçip, benim 50 yaş takıntıma biraz ileride geri dönelim.

Dolayısı ile önümüzdeki günlerde ne olur sorusuna yanıt arayışı içinde olanlara önerim, eskiye oranla Dünya'yı, Türkiye'ye oranla daha fazla izlemeleridir. Zira önümüzdeki günlerde ne olup biteceğini Türkiye'deki gelişmelerden çok, dünyanın hal ve gidişi daha fazla belirleyecektir.

2000 - 2001 krizinde kriz ya da risk yönetenlerin öncelikleri bugün artık değişmiştir ifadesi herhalde çok yanıltıcı olmayacaktır. O günün Türkiye'sinde yüzde 90 ağırlık yurt içi gelişmelere, yüzde 10 ağırlık ise dünya gelişmelerine verildi diye bir genelleme yapacak olursak, bugün bunun tam tersini düşünerek bir risk yönetimi yapmak daha gerçekçi gözükmektedir. Ama ülkemizde önemsizleşmeyi asla kabul etmeyen güçleri de yadsımamak gerekir. Dolayısı ile her an bu formül de çöpe atılmaya müsa-

11-CAN BAYDAROL 16/7/08 14:15 Page 6

it hale dönüşebilir.

Bunca yazının sonunda gelecekle ilgili bir detay yakalama umudunda olanlar için tam bir hayal kırıklığını da kaleme almış olabilirim. Bununla birlikte bendenizin âcizane önerisi, siz siz olun küreselleşmeyi ne sevin ne de ondan nefret edin, ona bir olgu olarak objektif şekilde bakmaya çalışın. Günümüz realizmi oradan geçiyor.

İdealistlerimiz için önerim ise, ancak ve ancak sorunların idrakinin küresel olduğu, küresel sorunlara da küresel çözümler üretmekten başka çıkar yol olmadığını umut etmektir. Aksi takdirde çok idealist olarak doğanların ömrü fazlasıyla reel sorunlar altında ezilerek tükenmeye mahkum gözükmektedir.

Dönelim 50 yaş takıntıma...

Her sabah, eyvah vakit kalmadı diye uyanıyorum... Az kaldı, kafam 21. yüzyıl sorunlarıyla ileriye yönelik çalışmalı, çocuğuna bırakacağın gelecektir seni yaşatacak olan şeklinde özetlenebilecek saçmalıklarla güne merhaba diyorum.

Sonra açtığım televizyon, ya da arabada giderken dinlediğim radyo haberi... Türban meselesi... Yahu bu 7. yüzyıl Arap sosyolojisinin meselesi değil miydi? 21. yüzyıl Türkiye'sinde ne yeri var?

Ardından öğleye doğru Vakıflar yasası sorunu. Endişeler belli. Yasa çıkarsa ya kahpe Bizanslıların torunları (torunların ismini vermek diplomatik olarak şık olmayacak) gelip de İstanbul'u elimizden alırlarsa!...

Gece yatarken en fazla gelebildiğim yer, Sevres sendromu. Yani 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başları...

Ağır bir travma geçiriyorum. Çevreme baktığımda aklı başında olarak görüp değerlendirdiğim hemen herkes ağır bir travmatik görüntü sergiliyor. Üç aşağı beş yukarı benzeri ruh halleri içindeyiz. Sonra kafamı kaldırıp diğer ülkelere ve özellikle de Türkiye meselesini tartışan AB ülkelerine bakıyorum uzmanlık alanım gereği. Benzeri travmatik ruh halleri onlarda da var. Ama onlar daha ziyade geleceğin korkuları ile ruhlarını hastalıklı hale getirmişler, bizse geçmişin korkularından kendimizi bir tür sıyıramamışız.

Sizce 400 yıllık bir hayat beklentisi bu tür bir sorunu çözmek için bana güç verir mi? Ya da en azından çözüldüğünü görebilme şansına beni eriştirir mi?

Ağır bir travma geçiriyorum. Çevreme baktığımda aklı başında olarak görüp değerlendirdiğim hemen herkes ağır bir travmatik görüntü sergiliyor. Üç aşağı beş yukarı benzeri ruh halleri içindeyiz. Sonra kafamı kaldırıp diğer ülkelere ve özellikle de Türkiye meselesini tartışan AB ülkelerine bakıyorum uzmanlık alanım gereği. Benzeri travmatik ruh halleri onlarda da var. Ama onlar daha ziyade geleceğin korkuları ile ruhlarını hastalıklı hale getirmişler, bizse geçmişin korkularından kendimizi bir tür sıyıramamışız.

12-HEY DIS TICARET 16/7/08 14:15 Page 1

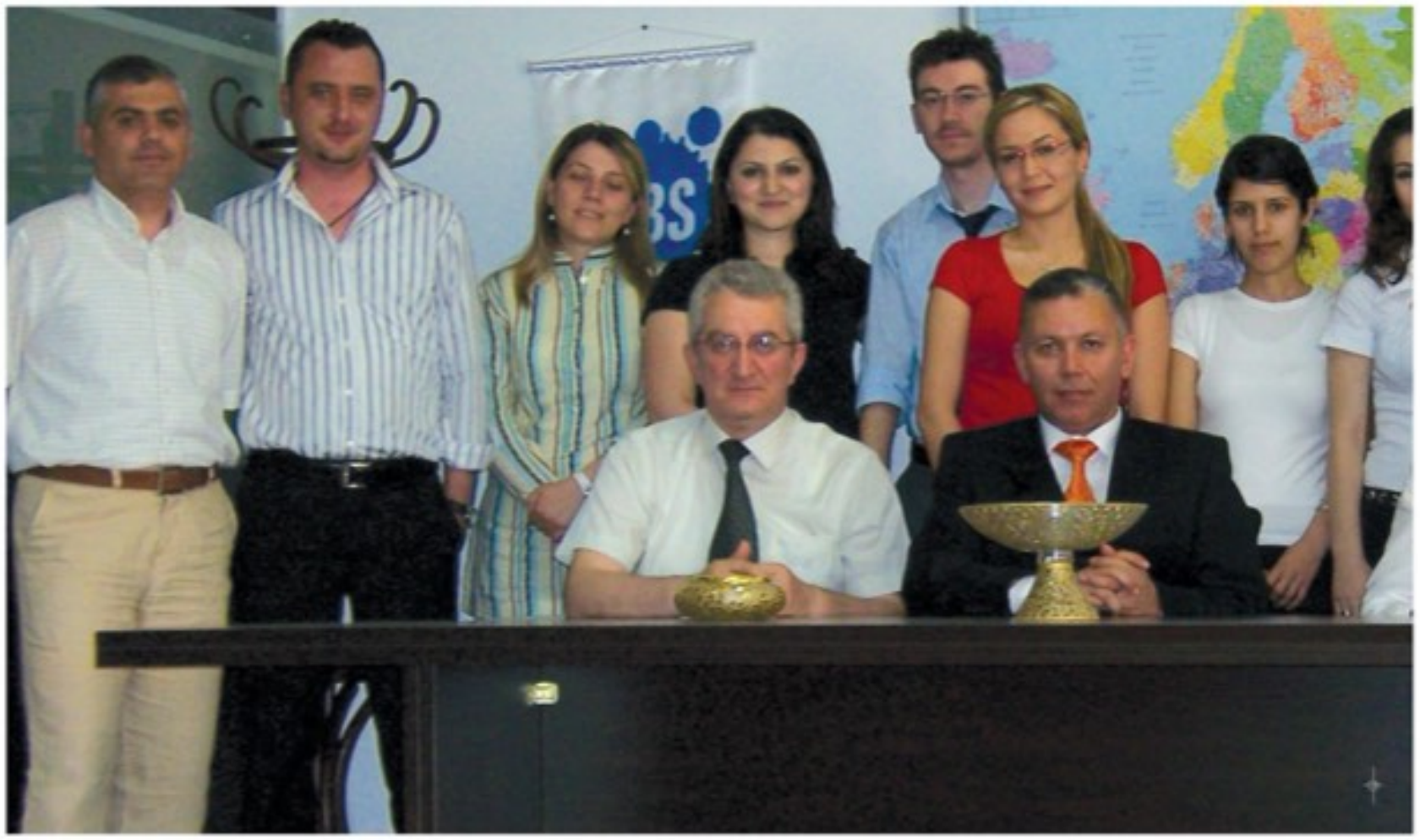

HEY DIŞ TİCARET A.Ş.

Hazır Giyim Sektörü 2007 yılı ihracatını %15'lik artışla 16,049 milyar Amerikan Doları, Tekstil Sektörü de %17'lik artışla 6,55 milyar Amerikan Doları ile kapattı. Her iki sektörün toplam ihracatı 22,6 milyar Amerikan Doları ile Türkiye ihracatının %21,4'ünü oluşturmaktadır. Sektör, düşük karlılık, uluslararası piyasalardaki yoğun rekabet, güçlü YTL, yüksek kamu yükleri gibi etkenlere rağmen 2008 yılında da 17,5 milyar Amerikan Doları hazır giyim, 7,5 milyar Amerikan Doları tekstil, toplamda da 25 milyar Amerikan Doları ihracat hacmine ulaşacaktır.

Hazır Giyim Sektörü 2005 yılında MFA antlaşmasının koyduğu uluslararası kotaların kalkmasından sonra daha çetin şartlarda rekabet etmeye başladı; ancak sektörde yeniden konumlanma başarı ile gerçekleşti. Beklentiler Türkiye'nin ihracatının düşeceği yönünde idi, ancak Türkiye uzun yıllar boyunca koleksiyon, tasarım oluşturma kapasitesi, aktif pazarlamada gösterdiği başarı ile en büyük pazarı olan AB'de tutundu. Gelinen noktada ihracatın %79'u AB ülkelerine yapılır halde. Türkiye, Çin'den sonra Avrupa'nın en büyük tedarikçisi konumunda ve dünya hazır giyim dış ticaretinde %5'lik bir paya sahip.

Hazır Giyim Sektörü hem iç pazarın büyüklüğü, hem Avrupa pazarının yapısı nedeniyle uzun yıllar Türkiye'nin istihdam, üretim ve ihracatında önemli bir konum tutmaya devam edecektir. HEY GRUP bu noktada Türk tekstilinin lokomotif firmalarından biri olmayı başarmıştır. Bugün itibariyle tekstilde adetsel ürün ihracatında birinci sıradadır. Bu başarının devamı için yeni atılımlar yapılması gerekliliği ortaya çıkmış, bu gerekliliklerden biri de bir dış ticaret firmasının kurulmasıyla karşılanmıştır. 2007 yılı Temmuz ayında kurulan söz konusu firma, HEY GRUP firmalarının yanına 17 imalat-

12-HEY DIS TICARET 16/7/08 14:15 Page 2

çı firmayı da katarak 6 aylık sürede 57 milyon Amerikan Dolarlık ihracat ile 2007 yılını kapatmıştır. Şubat 2008'de ihracat ivmesini artırarak 100 milyon Amerikan Doları fiili ihracat gerçekleştiren HEY DIŞ TİCARET A.Ş. 26 Nisan 2008 tarihi itibariyle de "Dış Ticaret Sermaye Şirketi" unvanını almıştır.

HEY DIŞ TİCARET A.Ş. 2008 yılı sonunda toplam 40 adet imalatçı firma ile 450 milyon Amerikan Doları ihracat gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. 2009 yılında firma sayısını 80'e ihracat hacmini 750 milyon Amerikan Dolarına çıkarmayı, 2010 yılında da 100 adet firma ile 1 milyar Amerikan Doları ihracat gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu hedeflerin gerçekleşebilmesi için gereken finansal altyapıyı oluşturmak, finansman koordinasyonunu sağlamak, ihracatlarını sorunsuz yürütmek için de çok fazla şirketi çatısı altına almak yerine seçici davranarak "dün var olan, bugün var olmayı sürdüren, yarın var olmak amacında olan ve bunun için yatırım yapmayı planlayan" firmalarla çalışılacaktır. Belirli bir büyüklüğe ve iç piyasada üretim gücüne ulaşması ile birlikte, yurt dışında büyük bir marka ve mağazalar zincirinin alınması da firmanın hedefleri arasındadır.

HEY DIŞ TİCARET A.Ş. Türkiye' de öncelikli olarak tekstil sektöründe üretim yapan imalatçı firmaların ihracat işlemlerine aracılık etmekte, denetimlerini yaparak K.D.V.iadelerini vergi dairesinden tahsil edip ödemekte, bu firmaları bir şemsiye altında toplayarak güç birliği oluşturmakta, dış ticaret, mevzuat, finansman ve muhasebe konularında kolaylıklar sağlamaktadır. Oluşturmaya çalıştığımız şemsiye her geçen gün büyümekte ve güç birliği giderek daha da kuvvet kazanmaktadır. Bu birliktelik tamamen güven ilkesine dayalı, enteraktif büyüme birlikteliğidir. HEY DIŞ TİCARET A.Ş. çatısı altında bulunan tüm imalatçı firmalarımıza bütünleşik hizmeti kalite standardından ödün vermeden sağlamaya devam edecektir.

HEY GRUBU'nun imalatçı ve ihracatçı şirketleri, Tekstil Sektöründe örme kumaştan mamul dış giysi imalat ve ihracatının önde gelen firmalarındandır. Grup olarak üretimde ve ihracatta, yıllık ortalama %20 büyüme gerçekleştirilmiştir. Önümüzdeki yıllarda da bu büyümenin devam ettirilmesi planlanmaktadır. Hedef, imalatı ve İhracatı yapılan ürünlerde katma değeri yükseltip yurt dışı arenada aranılan firma olmak, büyük alıcı grupların sadece kendi üretim kapasiteleri ile ilgili talepleriyle sınırlı kalmayıp, kendi üretim yetileri dışındaki yine katma değeri yüksek ürün taleplerini karşılamaktır. Bunun için yurt içi piyasada ciddi, kalıcı ve şirket kültürünü oluşturmuş farklı imalatçılarla işbirliklerini gerçekleştirmek, gereken noktada, finansal ve yatırımsal destekler sağlayarak, ciddi bir güç birliğini tesis etmek amacı esastır.

Değişen dünyaya uyum sağlama hızı, yenilikçiliği, sürekliliği, insana ve üretime yaptığı yatırımlar, çevreye duyarlığı, sosyal sorumluluk projelerinde var oluşu, farkı ve farklılığı yaratma arzusu grubu sektörde öncü olmaya taşımıştır. Ve HEY GRUBU sektörel önderliğini bırakmamak ve geliştirmek adına her geçen gün kendisini yenileyerek güçlenmektedir.

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:16 Page 1

Siz de Asyalılaştıramadıklarımızdan mısınız?

Mehmet Öğütçü
International Advisory Board Member, Windsor Energy Group

London School of Economics'te "Yeni Asya" kitabının tanıtımı sırasında tanıştığım Singapur Lee Kuan Yew Kamu Politikası Okulu'nun Dekanı, eski Büyükelçi Kishore Mahbubani, dünya tarihinde yüzyıllardır seyirci konumunda olan Asya yarımküresinin bugün artık hâkim tepelerde liderliğe oynadığını söylüyordu. Daha da ileri gidip evrensel olduğu ileri sürülen Batılı değer ve normların da Asya'nın geleneksel anlayışına uygun şekilde yorumlanması gerektiğinin altını güçlü ifadelerle çiziyordu. İkinci Dünya Savaşı sonrasının uluslararası

kurumlarının ortaya çıkmakta olan yeni küresel bir ortaklık çerçevesinde temelden gözden geçirilmesinin kaçınılmazlığı da konuşmasının ana temalarından birisiydi.

Evet, Dünya'da güç dengeleri Asya lehine temelden değişti son 20 yıldır. Hala da durulduğu söylenemez. Çin'in önlenemez ve sürdürülebilir yükselişi kuşkusuz 21'inci yüzyılın en önemli gelişmelerinin başında geliyor. Yüzde 10'un altına düşmeyen olağanüstü ekonomik büyüme, bunun getirdiği enerji ikmal güvenliği ve iklim değişikliği dâhil vahim çevre sorunları, jeopolitik güç dengelerindeki oynamalar Doğu Asya'yı ve de başını Hindistan'ın çektiği Güneydoğu Asya'yı çoktan dönüştürdü. Küresel düzenin hâkim tepelerini şimdiye kadar denetlemekte olan Batı'nın bu ortaya çıkmakta olan yeni duruma nasıl uyum göstereceği, meydan okuma ve fırsatları nasıl değerlendireceği şu anda en çok tartışılan sorular.

***

Küreselleşme, hala en popüler kavramlardan birisi. Çok kimse kullanıyor bu kavramı, ancak çok azı net bir tanımını yapmaya çalışıyor. Kimi zaman, ekonomik ilişkilerdeki yaygınlaşma ve gelişme; kimi zaman, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi ve liberalleşme; kimi zaman da, kültürlerin, inançların, ideallerin sınırlar dışına taşarak daha fazla benzeşmesi anlamında kullanılan bu kavram, bizce, en genel şekliyle, her türlü değer ve birikimin devlet sınırlarını aşarak dünya çapında yaygınlaşmasını tanımlıyor.

Küreselleşmeyi, ister kapitalist ekonominin işleyişinin kaçınılmaz bir sonucu ya da her türlü liberal söylemin bir yansıması, isterse ekonomik güçlerin kârlarını azamileştirmek amacıyla dayattıkları bir rejim olarak kabul edelim, o bir son değil; aksine "yeni bir uzlaşmalar ve uzlaşmazlıklar döneminin başlangıcı"dır. Çünkü her an yükselen, gerileyen, doğan ve yok olan unsurları bir arada bulunduran ve her bitişte yeni bir başlangıç yaşayan sürekli bir sistemdir bu.

Küreselleşme karşısında onunla çelişkili gibi görünen milliyetçilik, bölgeselcilik gibi bazı akımların da günümüzün en popüler hareketlerinden olduğu düşünülürse, belki yakın bir

Küreselleşme karşısında onunla çelişkili gibi görünen milliyetçilik, bölgeselcilik gibi bazı akımların da günümüzün en popüler hareketlerinden olduğu düşünülürse, belki yakın bir gelecekte küreselleşme eğiliminin tersine dönmesi ve belli merkezler etrafında odaklanılarak sınırlı bölgeselciliğe dönülmesi de beklenebilir

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:16 Page 3

gelecekte küreselleşme eğiliminin tersine dönmesi ve belli merkezler etrafında odaklanılarak sınırlı bölgeselciliğe dönülmesi de beklenebilir. Bir diğer alternatif olarak, yine küreselleşme eğilimiyle çatışma içinde görülen bu akımların mikro-milliyetçilikten makro-milliyetçiliğe, dar ittifaklardan geniş çaplı bölgesel bütünleşmelere doğru genişleyeceği ve küresel bir ilişkiler zincirinin bu şekilde tamamlanacağı da düşünülebilir.

Üretim faktörlerinin hareketliliği nedeniyle rekabet ortamı kızışıyor, delokalizasyon hız kazanıyor. Üretimin daha elverişli bölgelere kayması ekonomik fırsatlar yaratmasının yanısıra beraberinde ciddi siyasi ve toplumsal sorunlar da getiriyor. Her şeyden önce, alışageldiğimiz geleneksel ulus-devlet kavramı bu süreç neticesinde giderek aşınıyor. Bölgeler ve alt-bölgeler artan ölçüde önem kazanıyorlar. İspanya'nın fiili bir federasyona dönüşmesi, Fransa'da âdem-i merkeziyetçi bir yapıya yöneliş, Çekoslovakya'nın barışçı bir devrimle Çek ve Slovak Cumhuriyetlere ayrışması, İtalya'nın kuzeyinde cumhuriyet ilanı gibi gelişmeler ulus-devletin kazanç hanesine yazılacak cinsten değil.

Küreselleşmeyi sürükleyen güçler, büyük ölçüde uluslararası ulaşım ve iletişim maliyetini azaltan ve enformasyon devriminin yolunu açan teknolojik yeniliklerdir. Teknolojik icatları geri çevirmek mümkün mü? Bu akıma karşı çıkmak, bir yerde 200 yıl önceki Sanayi Devrimi'ni durdurmaya kalkışmakla eş anlamlı görülüyor.

Özellikle sanayileşmiş ülkelerde küreselleşmenin olumsuz yansımalarından etkilenen geniş kitleler hoşnutsuzluklarını muhtelif şekillerde dile getiriyorlar. Korumacı eğilimler güç kazanırken, başta sosyalistler olmak üzere birçok siyasetçi küreselleşmenin işsizlik dâhil sosyal olumsuzluklarını ön plana çıkartmaktalar. Ücretler düşüyor, daha esnek işgücü piyasaları savunuluyor, sosyal güvenlik sistemleri sıkıntıya giriyor. Dahası, Fransa gibi ülkelerde daha fazla gündemde olan başka bir olgu da, küreselleşmenin ulusal kültürleri aşındırmakta olmasıdır.

Uluslararası ilişkilerde tümüyle ABD'nin egemen olduğu bir dünya yaratılmaya çalışıldığı da ileri sürülüyor. Bu görüşe göre, Batı, rant sömürge döneminden rant teknoloji ve kapitalizm çağına geçmişti. Şimdi bu süreç de sona erdiğinden, bundan sonraki aşamada küreselleşme ile dünyanın dinamik bölgelerinin sömürüsünün gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Oysa küreselleşmeden en fazla yeni sanayileşmekte olan dinamik ekonomilerin yararlandıkları ve sanayileşmiş ülkelerin bu tehdidi berta-

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:17 Page 4

raf etmek için korumacı önlemlere başvurduğu yaygın bir görüş.

Küreselleşme olgusu, her ne kadar bazı çevrelerce (kısmen haklı gerekçelerle) "Yeni Emperyalizm" olarak sunulmaya çalışılsa da, bunun kaçınılmaz ve önüne geçilemez bir süreç olduğunu görmek gerekiyor. Dünya, mallar, sermaye ve ticari hizmetler için tek bir piyasa olma yolunda ilerliyor. Kimine göre "küreselleşme", kimine göre ise "uluslararası sistemle bütünleşme" deniliyor bu sürece.

Küreselleşmeyi sürükleyen güçler, büyük ölçüde uluslararası ulaşım ve iletişim maliyetini azaltan ve enformasyon devriminin yolunu açan teknolojik yeniliklerdir. Teknolojik icatları geri çevirmek mümkün mü? Bu akıma karşı çıkmak, bir yerde 200 yıl önceki Sanayi Devrimi'ni durdurmaya kalkışmakla eş anlamlı görülüyor. Bugün iktisat tarihi öğrencileri, 19. yüzyıl başlarında istihdamı kısıtladığı için üretime yeni sokulan makineleri parçalayan işçilere, satışlarını düşürdüğü için ampulün yasaklanmasına çalışan mum imalatçılarına sempati ile bakıyor mu? Tıpkı ampul gibi, günümüzdeki bilgisayar yongaları da yerleşecek ve daha ileri atılımlara temel teşkil edecek gibi görünüyor. Dolayısıyla, küreselleşmeyi sadece başta ABD olmak üzere kötü niyetli kapitalist ülkelerin işçilere karşı sahneledikleri bir komplo ya da sömürü düzeni olarak görenlerin daha geniş bir perspektiften bu olguya eğilmelerinde yarar var.

Herald Tribune'deki köşesinde, küreselleşmenin bir Amerikan komplosu olduğu iddialarına cevaben, Flora Lewis şöyle diyordu: "Asıl, ABD'de birçok insan sınırsız küresel ekonomiyi bir komplo olmasa da, Amerika'nın ulusal egemenliğini aşındıran ve en iyi iş imkânlarını yurtdışına transfer eden bir tehdit olarak görüyor." Küreselleşme, sanki isteyince durdurulabilir bir şeymiş gibi bazı muhafazakârlar serbest ticaretin önüne engeller çekme, yeniden ekonomik tecrit politikasına dönme gibi çağrılar yapabiliyorlar.

Oysa bu cinin sihirli lambadan çıkması gibidir. Tekrar lambaya sokulması, akıntının geriye çevrilmesi pek mümkün görünmüyor. Hiçbir ülke, küreselleşmeyi durduramayacağı gibi, onun dışında kalamaz da. Küreselleşmenin itici güçleri, göz kamaştırıcı teknolojik ilerlemeler, uluslararası ticaret ve sermaye akımlarındaki inanılmaz artışlar, dünya çapında yaygınlaşan ve kalitesi artmakta olan eğitim, bilim ve artmakta olan gelir düzeyleridir. Önemli olan, küreselleşme dalgasının üzerine çıkıp ulusal menfaatleri azamileştirmek, olumsuz yansımalarını asgari düzeyde tutmaktır.

Oysa bu cinin sihirli lambadan çıkması gibidir. Tekrar lambaya sokulması, akıntının geriye çevrilmesi pek mümkün görünmüyor. Hiçbir ülke, küreselleşmeyi durduramayacağı gibi, onun dışında kalamaz da.

***

Dünyanın toprak bakımından en geniş, nüfus bakımından en büyük ve küresel GSMH büyüklüğü bakımından ise şimdilik yüzde 40'ını kontrol etmekte olan Asya'da yaşanan bu değişim ve onun dünya üzerindeki yansımaları, beklenmedik bir doğal felaket ve toplumsal çalkantı olmaması halinde, önümüzdeki 20 yıl zarfında daha da hızlanarak sürecek. Ekonomide, jeopolitikte, kültür ve değerlerde, teknolojide, savunmada, sanatta Asyalılar evrensellik iddiasındaki Batılılara ciddi bir rakip oluyorlar.

Peki, bu süreçte Asya'nın en batısı, Avrupa'nın en doğusu arasındaki Türkiye kendisini nasıl konumlandıracak, değişim rüzgârlarından ve dengelerin yeniden oluşturulmasından ne şekilde etkilenecek, bu gelişmeleri gücü ölçüsünde etkileme, sekilendirme imkânı olacak mı? Sokaktaki insandan iş ve siyaset dünyasının liderlerine, askerlerimize kadar geniş bir menzilde hepimizin bu olguyu iyi anlamamız, gelecek vizyonlarımıza hak ettiği şekilde yerleştirmemiz ve de en önemlisi, iki kutup arasında marjinalize olmamak için bugünden başlayarak harekete geçmemiz gerekiyor.

Bu çaba, "AB mi, ABD mi yoksa Asya mı?" gibi bir ikilem içine hapsedilemeyecek kadar önemli. Özellikle de bizim gibi Asyalı, Avrupalı, Ortadoğulu, Kafkaslı, Akdenizli, Karadenizli, Orta Asya'daki akrabalarımız üzerinden Çin'in sınırlarına kadar uzanan bir coğrafyada tarihi, kültürel, dini, ekonomik ve jeopolitik menfaatleri olan bir ülke için...

****

1989'da ilk defa Zürih üzerinden Pekin'e vardığımda beni en çok şaşırtan görüntü bizim

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:17 Page 5

Bu kadar süratli ve kapsamlı olmasa da benzeri muazzam bir devinim, değişim ve ilerleme yarışını diğer Asya ülkelerinde de görüyoruz. Dünya ekonomisinin ve jeopolitiğinin sıklet merkezinin süratle bu bölgeye doğru kaymakta olduğu artık akademik bir öngörü değil. Gerçek.

büyükelçiliğin de yer aldığı Sanlitun semtinin hemen girişindeki bisiklet parkının yanı başında görünür bir yerde masa üzerinde duran sabit kırmızı telefondu. Yağmur ve güneşe karşı üzerine kirli bir branda bezi gerilmişti. Önünde yaklaşık 50-60 kişilik bir kuyrukta insanlar sabırla sıralarının gelmesini bekliyorlardı. Üzeri dantel örtülü telefonun basında tek tip mavi Mao kıyafetine bürünmüş yaşlı bir emekli "telefoncu" kimsenin beş dakikalık süreyi aşmamasını ve "düzen"i sağlıyordu anladığım kadarıyla. Sıradakiler Çin'in başka bölgelerindeki ya da çoğu güneydoğu Asya'daki 70 milyonluk denizaşırı Çinli nüfusuna katılmış yakınlarını arıyorlardı. Sonradan daha iyi anlayacaktım "sabır" ve "düzen" sözcüklerinin bu beşbin yıllık medeniyetin idamesi ve ilerlemesi için ne denli önemli olduklarını.

Bu gözlem sadece 19 yıl öncesine ait. Her mahallede sıkı sıkıya korunan bir telefondan hâlihazırda dünyada en fazla cep telefonuna sahip ülkeye geçiş inanılmaz süratte gerçekleşti. Ülkenin telekomünikasyona açılmayan hiçbir kösesi yok bugün. Dahası, dünyada üretilen toplam cep telefonların (1,2 milyar) yüzde 40'dan fazlası (yani, 500 milyon civarında) Çin'deki 38 firma tarafından imal ediliyor. Ve de üretimin yüzde 80'i dünyanın dört bir tarafına ihraç ediliyor.

Bu çarpıcı değişim tabii ki sadece telefonda yaşanmadı. 12 milyon nüfuslu Şanghay'ın Huangpu nehri boyunca uzanan panoramik Bund'una çıktığınızda, Pekin'in Champs Elysee'yi aratmayan Wangfujin caddesindeki dükkânları gezdiğinizde ya da Hong Kong sınırındaki akıl almaz mimari tasarımların yer aldığı Shenzhen'in Shangbu Güney Caddesi üzerindeki barlarda içkinizi yudumladığınızda değişimi her boyutuyla yaşıyorsunuz. Her gittiğinizde daha önce olmayan bir bina, mağaza, anıt, fabrika gözünüze çarpıyor.

Çinli yeni yetme zenginler dünyanın en pahalı alışveriş merkezlerinde, tatil beldelerinde Rus, Arap ve Japon akranları ile gösteriş yarışındalar. 1.3 trilyon dolara ulaştı Çin'in döviz rezervleri; 2008 sonunda 2 trilyonu aşması

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:17 Page 6

bekleniyor. Bunun yarıdan fazlası Amerikan Hazine bonolarında, kalan bölümü ile de dünya piyasalarında cazip buldukları varlıkları satın alıyorlar – Şili'deki bakır yataklarından meşhur İtalyan giyim markalarına, New York'ta gökdelenlere kadar uzanan geniş bir menzilde.

Bu kadar süratli ve kapsamlı olmasa da benzeri muazzam bir devinim, değişim ve ilerleme yarışını diğer Asya ülkelerinde de görüyoruz. Dünya ekonomisinin ve jeopolitiğinin sıklet merkezinin süratle bu bölgeye doğru kaymakta olduğu artık akademik bir öngörü değil. Gerçek. Bölgedeki eşi benzeri görülmedik bu dönüşümün itekleyici motoru olan Çin'i biraz geriden "dünyanın en büyük demokrasisi" Hindistan izliyor. Vietnam, Tayland, Singapur, Malezya zaten son 30 yıldır Asya kaplanları olarak anılıyorlar.

Hala dünyanın en büyük üç ekonomisi arasında olan Japonya'yı hemen liste dışı bırakmak hata olur. APEC'e tam üye olarak katılan Rusya (aynı zamanda Şanghay İşbirliği Örgütü'nün de üyesi) ve Avustralya/Yeni Zelanda da ısrarla bu dinamik bölgenin bir parçası olarak görülmek, ayni fotoğraf karesine girmek istiyorlar. Başta Nazarbayev yönetimindeki Kazakistan olmak üzere "Doğu Asya kalkınma modeli"ne meyleden Orta Asya cumhuriyetleri de artan ölçüde Asyalılıklarını öne çıkartıyorlar, Batı ile ilişkiler sadece Rusya ve Çin'i dengelemede koz olarak öne çıkıyor.

Ejderha ile Fil: Tarihin geri dönüşü

Çin ile Hindistan'ın geleceği ile ilgili pırıltılı senaryolar kaynağını geçmişten alıyor. Her ikisi de bir zamanların hâkim küresel güçleri idiler. Dünyanın geçmişine ilişkin istatistik hikâyeleri en iyi sunan iktisatçı Angus Maddison, OECD Kalkınma Merkezi'nin yayımladığı "Dünya Ekonomisi: Bin Yıllık Bir Perspektif" araştırmasında, 2,000 yıl önce Çin ile Hindistan'ın aralarında dünya ekonomisinin yüzde 59'unu (Çin yüzde 26, Hindistan yüzde 33) kontrol ettiklerini anlatıyor.

Kesin rakamlar tartışılabilir ama sunduğu geniş tabloya hiçbir itiraz gelmedi. Hz. İsa'nın doğumunda Hindistan dünya ekonomisinin üçte birini, Çin ise dörtte birini elinde tutuyordu. Bu iki dev ülkenin mevcut yükselişi sadece statüko'nun geri dönüşü. Harappan ya da Indus Vadisi medeniyeti dünyanın en eski ve kesinlikle en gelişmiş medeniyeti idi MÖ 3000-1700 dö-

Kalkınma ekonomistleri yoksullukla mücadelede ideal modeli araştırıyorlar yıllardır. Çin ve Hindistan aslında tek bir modelin olmadığını gösteren en bariz iki farklı örnek. Her ikisi de yoksulluğu azalttı

neminde. Pekin'in kalbindeki Yasak Kenti gezerken de iki şey kafanıza çakılı kalıyor: 720.000 metrekarelik dev bir alan üzerine kurulu olması ve 5.000 yılın üzerinde Çin tarihinin kalıntısı eserler. Çin'in ekonomik gelişimi Hindistan'ınkinden daha eskiye dayanıyor. İlk Çin porselenleri MÖ 9000 yılına kadar uzanıyor.

Bundan 2.000 yıl önce de iki medeniyet en kalabalık nüfusu barındırıyordu. 60 milyon Çinli ve 75 milyon Hintli. Hemen küçümsemeyin bu rakamları. O dönemde Batı Avrupa'nın toplam nüfusu 25 milyondan az, Japonya ise 3 milyon idi. 230 milyonluk dünya nüfusunun dörtte üçü Asya'da yaşıyordu.

İki ülkenin tarihleri zaman zaman iç içe geçti ama aralarındaki farklılıklar benzerliklerden çok daha fazla. Özellikle Hintli liderler Çin ile kıyaslanmaktan hoşlanmıyorlar. Hala neden Çin'den geri kaldıklarını anlamakta güçlük çekiyorlar. Dünyadaki en büyük demokrasinin ekonomide Ejderha'yı yakalama çabası gözlerden kaçmıyor.

Dünya, 19'uncu yüzyılda ABD'nin ortaya çıkmasından bu yana Çin ile Hindistan'ın yükselişi gibi bir gelişmeyi yaşamadı. Bazıları bunu tek bir olgu olarak sunuyorlar: Çin-distan. Asya Kalkınma Bankası Başkanı Haruhiko Kuroda gibi bazıları ise kısa bir zaman diliminde böylesi büyük iki ekonominin yükselişinin tarihte benzeri olmadığını düşünüyorlar. 19'uncu yüzyılı Avrupa, 20'nci yüzyılı ABD ve yaşadığımız 21'inci yüzyılı ise Çin-Hindistan yüzyılı olarak tanımlıyorlar.

Kalkınma ekonomistleri yoksullukla mücadelede ideal modeli araştırıyorlar yıllardır. Çin ve Hindistan aslında tek bir modelin olmadığını gösteren en bariz iki farklı örnek. Her ikisi de yoksulluğu azalttı. Birisi, insanların ve iş dünyasının hemen her alanına müdahale eden Komünist Partisi tarafından denetlenen bir merkezi planlama ekonomisi. Çin'in büyüme muci-

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:17 Page 7

zesi Parti kontrollerinden bir kısmının gevşetilmesi sayesinde başarıldı. Hindistan ise tam aksine, karmaşık, kaos sınırında rengârenk bir demokrasi. Meşhur ekonomist Galbraith'in tanımıyla: "İşleyen bir anarşi". Çin Komünist Partisi liderleri bir şeyin yapılmasını isterlerse yapılacağını bilirler. Hindistan'ın siyasi liderleri ise sadece yapılmasını umut ederler, onun için dua ederler. Bilirler ki siyasi kararlar ile pratik gerçeklik arasında geniş bir uçurum vardır.

Dünya jeopolitik güç dengeleri değişiyor. 2050'ye kadar yeryüzünde en güçlü üç ülke şunlar olacak: Çin, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri. Dünya süratle doğuya doğru kayarken yeni ittifaklar kurulacak, oyunun yeni kuralları yazılacak. Yeni dünya düzenini anlamış olanlar bu yeni meydan okumalarla baş edecek şekilde kendilerini teçhiz ederken ayak sürüyenler geride kalmaya mahkûm.

Daha bu sürecin başında Çin (ejderha), dünya imalat sanayinin aslan payını, Hindistan (fil) ise hizmetler sektörünü ele geçirmiş durumda. 1970'lerin başında Batı Avrupa küresel ekonominin yüzde 26'sını, ABD ve Kanada yüzde 26'sını kontrol ediyordu. Çin ve Hindistan'ın toplam payları ise yüzde 8'den az idi. Yani, ikisinin nüfusunun on dörtte biri olan Japonya'nınkine eşit.

İlerleyen yılların neler getireceğini görmek zor değil; kesinlikle hiçbir şey artık eskisi gibi olmayacak.

Güneş, Asya'dan Doğuyor

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yenilen askeri güç Almanya'nın külleri üzerinde dirilip nasıl bugünkü konumuna ulaştığını çok konuşuruz da 1941'de Japonya'nın Pearl Harbor'da ABD donanmasını vurmasını izleyen dönemde Asya'nın geçirdiği muazzam dönüşümü pek dikkate almayız. Hatta 1996-97 Asya mali bunalımı sonrasında bu bölgeyi tamamen çökmüş, yıkılmış olarak tanımlayanlar çoğunlukta idi. Ve daha uzun yıllar o üzerinde çok konuşulan "Asya-Pasifik Yüzyılı"nın gelmeyeceği de alaycı bir üslupta dile getirildi Batılı yorumcularca.

Ancak Doğu ve Güneydoğu Asya ekonomileri aradan geçen on yılda sanayileşmiş ülkelerden üç kat daha hızlı büyümeye devam edip yaşadıkları bunalımı çoktan geride bıraktılar, ondan dersler çıkarttılar. Bugün ticaret fazlaları, döviz rezervleri, egemen servet fonlarının yatırımları rekor düzeyde. İşler tersine döndü; Batı'nin iflasın eşiğine gelmiş ekonomilerinden bazılarını ayakta tutar duruma yükseldiler.

21'inci yüzyılın ilk onyılının sonuna yaklaşırken yeniden "Güneş, Asya'dan Doğuyor" başlıkları süslüyor kitapçıları, gazete ve dergileri. Asya uzmanları, bölge ile iş yapanlar yeniden el üstünde tutuluyorlar. Çocuklarımızın Çince öğrenmesi, oralarda eğitim görmesi, şirketimize bölgede bir kapı açılması, Asya kültürlerini öğrenmek, turist olarak oralara gitmek için çabalıyoruz hepimiz.

Asyalılar, kendi değer sistemlerini de artan özgüvenle birlikte, daha belirgin şekilde öne çıkarıyorlar. Adam Smith'in görünmez eli artık Konfüçyus, Taoizm ve Budizm ile el sıkışmak zorunda. Batı'nın tartışılmaz şekilde üstün görülen demokrasi, insan hakları, bireyselcilik ve benzeri "evrensel" değerleri BRIC ülkelerinin el üstünde tuttukları kendi değerleri ile dengeleniyor. ABD'nin eski Hazine Bakanı Larry Summers, Davos'ta, "dünya Rönesans'tan bu yana en büyük dönüşümü yaşıyor" derken haklı mıydı bilmiyorum ama hemen her konuda son sözü söylemeye alışmış olan Batılıların bu hâkimiyetinin sarsılmaya başladığı bir gerçek.

Bu bağlamda, 1990'lı yıllarda bölgenin kültür ve tarihini yansıtan özgün kurumlar ve siyasi ideolojilerin mevcudiyetine inancı temsil eden "Asya değerleri" kavramı yeniden güç kazanmaya başladı. Bu kavramı uluslararası gündeme taşıyanların başında zamanında Singapur ve Malezya'nın hâkim tepelerine hükmeden Lee Kuan Yew ve Mahathir Mohamad geliyor. Endonezya ve Hindistan ile Japonya'da da bazı siyasi çevreler bu akımı popüler hale getirdiler.

Asya değerleri, Malayların dini İslam ile etnik Çinlilerin Konfüçyizmini ve Hinduizmi bağdaştırmaya çalıştığı için bu ülkelerdeki farklı

Dünya jeopolitik güç dengeleri değişiyor. 2050'ye kadar yeryüzünde en güçlü üç ülke şunlar olacak: Çin, Hindistan ve Amerika Birleşik Devletleri. Dünya süratle doğuya doğru kayarken yeni ittifaklar kurulacak, oyunun yeni kuralları yazılacak. Yeni dünya düzenini anlamış olanlar bu yeni meydan okumalarla baş edecek şekilde kendilerini teçhiz ederken ayak sürüyenler geride kalmaya mahkûm.

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:18 Page 8

etnik ve dini gruplar için bir ortak değerler anlayışını temsil ediyor. Batı'ya meydan okuyan bir ideoloji olarak görenler de var. Karşıtları ise Asya değerlerinin otoriter rejimlere örtü vazifesi gördüğünü, Çin'in Asya'da hükümranlık emellerine zemin taşı döşediğini ve evrensellik iddiası bulunmadığını ileri sürüyorlar.

Bir zamanlar tüm Asya ülkeleri Üçüncü Dünya sepetinde görülürdü. 1960'larda Güney Kore Sudan'dan daha zengin değildi; Tayvan, bugünkü Zaire'den bile yoksuldu. Japonya'da ise gelir düzeyi ABD'nin sekizde biri civarındaydı. Nobel Ödülü sahibi ekonomist Gunnar Myrdal, Asya'da ihracata dayalı kalkınmanın neden gerçekleşemeyeceğini anlatan tam 2,200 sayfalık bir kitap yazmıştı o dönemde.

Gerçi bugün, son 150 yıldır olduğu gibi, sanayileşmiş ülkeler hâlâ dünyamıza hükmediyorlarsa da, sadece bir neslin hayatına sığacak kadar kısa bir süre içerisinde bunların genç, dinamik ve yükselmekte olan ekonomik devlet tarafından cüce bırakılacaklarından şüphe edilmiyor. Son üç bin yıldır dünyanın ekonomik ağırlık merkezi birkaç kez değişti. Önceleri dünya ekonomisi, Mısır, Yunan ve Roma medeniyetlerinin deniz ticareti sayesinde müreffeh ekonomiler kurdukları Akdeniz havzasıydı. Daha sonra, uluslararası ticaret ve yatırımlar Çin, Hindistan ve Ortadoğu'yu önemli bir servet ve güç merkezi haline getirdi. Avrupalıların Kristof Kolomb'un 1492'de yeni kıtayı keşfinden sonra Batı yarımküresine doğru genişlemeleri ve İngiltere, Hollanda, İspanya ve Portekiz gibi büyük tüccar ulusların yükselişiyle birlikte Atlantik, uluslararası sistemin yeni merkezi oldu.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yenilen askeri güç Almanya'nın külleri üzerinde dirilip nasıl bugünkü konumuna ulaştığını çok konuşuruz da 1941'de Japonya'nın Pearl Harbor'da ABD donanmasını vurmasını izleyen dönemde Asya'nın geçirdiği muazzam dönüşümü pek dikkate almayız. Hatta 1996-97 Asya mali bunalımı sonrasında bu bölgeyi tamamen çökmüş, yıkılmış olarak tanımlayanlar çoğunlukta idi. Ve daha uzun yıllar o üzerinde çok konuşulan "Asya-Pasifik Yüzyılı"nın gelmeyeceği de alaycı bir üslupta dile getirildi Batılı yorumcularca.

Önümüzdeki döneme damgasını vuracak asıl önemli olay Çin ve Hindistan'ın hem Asya'da hem de küresel sistemde dengeleri altüst edecek boyutlarda dışa açılmaları, süratle büyümeleri, değer sistemlerini, jeopolitik tercihlerini dünyanın geri kalan bölümüne güçlü şekilde hissettirmeleri. Bu ülkeler, zenginler dünyasının mevcut 1 milyarlık nüfusuna büyük bir şevk ve dinamizmle katılıyor, rekabet ortamını kızıştırıyor, gelişmiş ülkelerin geleneksel pazarlarını zorluyorlar.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, yeni ekonomik güçlerin yükselmesi, piyasaların ve şirketlerin süratle küreselleşmesi, teknolojik yenilikler sayesinde dünya ekonomisi önümüzdeki dönemde bugünkünden çok daha farklı olacak.

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:18 Page 9

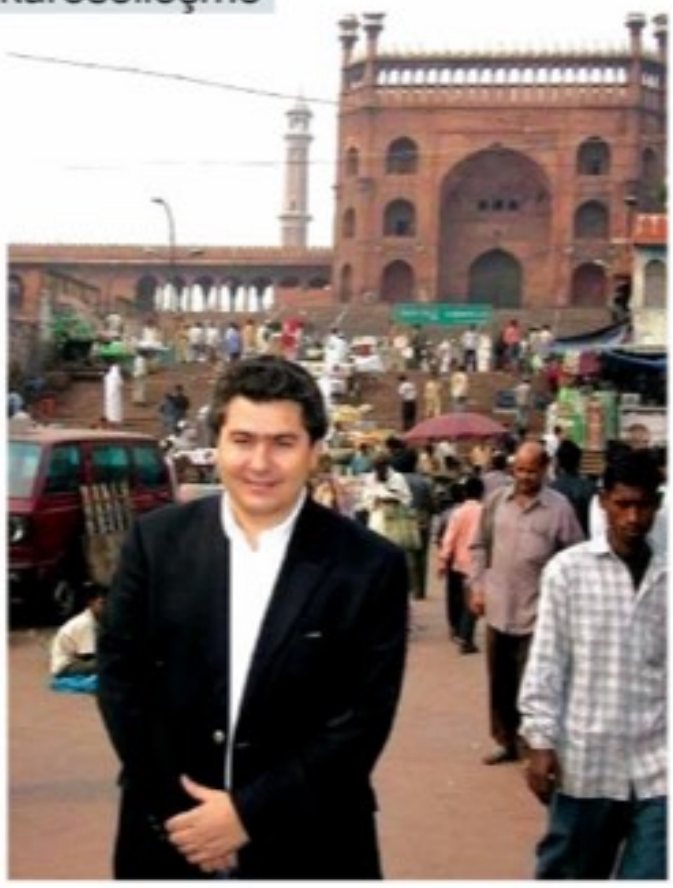

Latin Amerika'da sola kayış, milliyetçiliğin, siyasi İslam'ın yükselişi, Afrika'nın NEPAD ile kendi kaderine hükmetme iradesi, Rusya ve diğer enerji zengini ülkelerin ulusal kaynaklar üzerinde stratejik denetim kurma çabaları, Suudi Arabistan'ın yüzünü Doğu Asya'ya dönmesi, Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Çin, Rusya, Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan'ın yanı sıra halen gözlemci statüsündeki İran, Pakistan ve Hindistan'ı da saflarına katma planları, hep küreselleşmede yaşanan, yaşanacak değişimlerin yansıması, öncü işaretleri.

2040'lar için yazılan senaryolar o kadar uzun zaman gerektirmeden öne alınmaya başladı bile; iklim değişikliği, Çin'in ekonomik süper güç konumu, ABD'nin düşüşe geçmesi gibi erken gelişmelerin gösterdiği gibi.

BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) denilen yeni bir ekonomik güç merkezinin doğması, hatta önümüzdeki 30 yıl zarfında bunların G-7 ülkelerinin toplam GSMH'sını geçmesinin öngörüldüğü bir dönemde düzenin yönelimi, menfaat paylaşım ve çatışma noktaları gözle görülür bir dönüşüm yaşıyor. BRIC ülkelerinin çokuluslu firmaları giderek güçleniyorlar. Sadece Üçüncü Dünya'da değil, OECD ülkelerinde bile rekabet gücüne sahip ciddi ekonomik varlık gösterebiliyorlar artık. Ucuz emek ile imalat sanayi merkezleri olmaktan çıkıp katma değeri yüksek teknoloji üreten ekonomiler haline gelme yolundalar.

***

İşte değerler sisteminin de evirildiği dünyamızda ütopik ve genellikle Batı menfaatlerini ön planda bulunduran küreselleşme anlayışından daha realist, pratik bir küresel sisteme doğru gidiş var. Eğitim ve sağlık dâhil, her sektörü sadece arz-talep dengesine, özelleştirmeye ve serbest piyasa koşullarına göre tanımlayıp gelişme yolundaki/geçiş sürecindeki ekonomileri belli kalıplara göre dönüştürmeyi amaçlayan "Washington Konsensüsü" artık geçer akçe değil. Onun ötesine geçen yeni tanımlar, uzlaşılar ortaya çıkıyor, "Pekin Konsensüsü" gibi.

Latin Amerika'da sola kayış, milliyetçiliğin, siyasi İslam'ın yükselişi, Afrika'nın NEPAD ile kendi kaderine hükmetme iradesi, Rusya ve diğer enerji zengini ülkelerin ulusal kaynaklar üzerinde stratejik denetim kurma çabaları, Suudi Arabistan'ın yüzünü Doğu Asya'ya dönmesi, Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Çin, Rusya, Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan'ın yanı sıra halen gözlemci statüsündeki İran, Pakistan ve Hindistan'ı da saflarına katma planları, hep küreselleşmede yaşanan, yaşanacak değişimlerin yansıması, öncü işaretleri.

Tabii ki, Asya'da yaşanan dinamik gelişmeler Batı cephesinde pek de haksız olmayan ciddi korkuları beraberinde getiriyor. Şimdi bir an için kendinizi, kendi uygarlık tercihinin ve yaşam tarzının üstünlüğüne inanmış, kendi kurumlarının gücüne güvenen bir Batılı'nın yerine koyun ve yaşadığımız gelişmeler karşısında verebileceğiniz tepkiyi düşünün. Üstelik işsizlerinize iş bulamayıp, işi olanların da refahını artıramadıkları bir dönemde. Bu durumda Batı'nın kendini savunma ihtiyacı duyması pek şaşırtıcı değil ama düşündürücü. Nitekim serbest ticaretin ancak benzeri gelişme düzeyindeki ülkeler arasında kabul edilebilir olduğu, gelişme yolundaki ülkelerle serbest ticaretin kaçınılmaz şekilde kitlevi işsizliği ve ücret eşitsizliklerini doğuracağı ileri sürülüyor. İşçi ücretlerinin düşüklüğü ve temel insan haklarına aykırı çalışma koşulları nedeniyle, bu ekonomilerin Batı ile "haksız" bir rekabet içinde olduklarından şikâyet ediliyor.

Sonuçta, özellikle oy kaygısı içindeki bazı Batılı politikacılar, ülkelerindeki sosyal patla-

13-MEHMET OGUT 16/7/08 14:18 Page 10

maları önlemenin tek yolunun "Üçüncü Dünya Rekabeti"ni dışarıda tutmak olduğunu, bunun için de ithalat kontrolleri - yani himayeci önlemler - getirmek gerektiğini savunuyorlar. İşin ilginç yanı, 50 ve 60'lı yıllarda kendilerini emperyalist saldırı ile yüz yüze gören gelişme yolundaki ülkeler, Batı ile ticareti ve çokuluslu firmaların yatırımlarını, kendi sanayi kalkınmalarına bir tehdit olarak görüp himayeciliği ithal ikameci kalkınmayı savunurlardı. Anlaşılan bugün roller değişti. Daha doğrusu, devir değişti.

İşin ilginç yanı, 50 ve 60'lı yıllarda kendilerini emperyalist saldırı ile yüz yüze gören gelişme yolundaki ülkeler, Batı ile ticareti ve çokuluslu firmaların yatırımlarını, kendi sanayi kalkınmalarına bir tehdit olarak görüp himayeciliği ithal ikameci kalkınmayı savunurlardı. Anlaşılan bugün roller değişti. Daha doğrusu, devir değişti.

Küreselleşme ve «Çin-distan »

Küreselleşme öylesine süratle evriliyor ki başlangıçta kendisine atfedilen anlamını bile yitiriyor biz eski kavramlarla onu tartışmaya devam ederken. Teknoloji, ulaşım ve bilginin sınır tanımazlığı sayesinde dünya ticareti, yatırımları, bilgi ekonomisi, kültürel değerleri tek pazara hizmet eder hale getirildi. İnsanlar, bir yandan geçmişte olduğundan daha yakın hale gelirken öbür yandan kimliğe dayalı ayrışmalar da keskinleşti. Tek tip tüketici insan yaratma çabası tutmadı, ters tepiyor.

Küreselleşmenin kazanandan çok kaybeden de yarattığı, yaratmaya devam ettiği bir vakıa. Nalıncı keseri gibi hep dünya ekonomisinin en önemli üç sacayağı olan ABD, AB ve Japonya ekonomilerinin, menfaatlerinin hizmetinde çalıştı uzun yıllar. Hala da öyle. DTÖ, Dünya Bankası, IMF ve OECD de bu sürecin genişlemesi, daha da yayılması için gerekli kurumsal desteği, teknik yardımları, ideolojik kanıtları sağladılar.

Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek lazım: Küreselleşme süreci dünyada, özellikle de Asya'da, yoksulluğun azaltılmasına çok ciddi katkılar sağladı; sağlıyor. Birçok ülkeye küme atlattı. Ne şeytan, ne de melek. O dalganın üzerine çıkmasını bilenler en fazla yararı sağlıyor. Süreci başlatanlar bile onu artık kontrol edemediklerinden şikâyetçiler. Küreselleşme son sürat devam ediyor ama yeni bir dönemeçte, zaman zaman şerit değiştirerek ilerliyor. Direksiyonda kimin oturduğunu net şekilde görmek zorlaşıyor. Bunu ne kadar erken görebilirsek kendimize o ölçüde isabetli bir konum sağlar, avantajlarından yararlanırken olumsuz yönlerini törpüleriz.

Eğitim ve sağlık dâhil her sektörü sadece arz-talep dengesine, özelleştirmeye ve serbest piyasa koşullarına göre tanımlayıp gelişme yolundakini / geçiş sürecindeki ekonomileri belli kalıplara göre dönüştürmeyi amaçlayan "Washington Konsensüsü" artık geçer akçe değil. Onun ötesine geçen yeni tanımlar, uzlaşılar ortaya çıkıyor "Pekin Konsensüsü" gibi. Küresel jeopolitikte de dengeler özellikle Çin'in başını çektiği Doğu Asya lehine değişiyor Ortadoğu, Afrika ve Latin Amerika gibi Batı'nın arka bahçesi olagelmiş bölgelerde. D

14-AYDIN SEZER 16/7/08 14:19 Page 1

14-AYDIN SEZER 16/7/08 14:19 Page 2

Sudan Çıkmış Bir Balık

Aydın Sezer

Berlin duvarının yıkıldığı günlerde BBC'de (radyo) yayımlanan bir analiz programını hatırlıyorum. Yanılmıyorsam, stüdyoda bir iktisatçı, bir tarihçi ve programın sunucusu sosyalist sistemin yıkılışını tartışıyorlardı. Berlin'e, duvarın önündeki göstericilerle mülakatlar yapan spikere bağlanıldığında, arka planda, haykırışlar ve duvara indirilen balyoz sesleri duyuluyordu. Spiker şu cümle ile söze başladı: "İşte bu sesler, sosyalizmin yıkılışının sesleri mi, yoksa kapitalizmin çöküşünün başlangıcının sesleri mi?"

Stüdyodaki iktisatçı bu cümleyi yorumladı. "Sosyalizm yıkıldığı takdirde, kapitalizm kendi iç çelişkilerine daha hızlı dönecek. Pazar ve ham madde paylaşım savaşları tekrar başlayacak. Sosyalizmin yıkılmasıyla, kapitalizm antitezini kaybeder. Eğer, yakın bir gelecekte Sovyetler Birliği de dağılırsa, bu siyasi gelişme karşısında, Amerika'nın ve kapitalizmin mutlak galibiyetini kutlamaktan ziyade, dünyanın tek kutuplu düzende karşılaşacağı sorunlara nasıl çözüm bulunabileceğini bugünden tartışmamız gerekiyor. Zira kapitalizm gibi rekabete dayalı bir sistem, kendi rakibi olmazsa değişen ortama nasıl adapte olup, verimliliğini koruyacak."

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte hız kazanan globalizm ya da yeni kapitalizm, ekonomi alanında olduğu gibi siyasi alanda da radikal değişimler gündeme getirdi. Sovyetler Birliği gibi enerji, madenler ve diğer hammadde kaynakları ile yetişmiş iş gücüne sahip bir ülkenin dağılması, kapitalist sistemdeki fiyat ve ücretlerdeki değişime dahi etki etti. Kapitalizm, bu değişimin en çarpıcı örneğini Çin'de sahneye koydu. Sosyalist bir ülkede küllerinden adeta yeniden doğmaya çalışan "klasik kapitalizm", dünyaya iki yüzyıl önceki vahşi kapitalizmi tekrar yaşatıyor. Bir tarafta piyasa sosyalizmi de denilen Çin modeli, diğer tarafta ise, bilgi ekonomisine dayalı teknolojik üstünlüğün ön plana çıktığı "yeni kapitalizm", globalizm adı altında dünyaya şekil veriyor.

Enformasyon çağı, globalizm, tek dünya, tek pazar, sermayenin uluslararası niteliğe kavuşması, Dünya Ticaret Örgütü aracılığıyla globalizmin hukuki alt yapısının tamamlanmaya çalışılması gibi bilinen tüm süreçlere rağmen, kapitalizmin özüne, yani iç çelişkilerine döneceği o kadar aşikardı ki, bunu anlayabilmek için

14-AYDIN SEZER 16/7/08 14:20 Page 3

Marxist olmaya dahi gerek yoktu. Futuristler, tek kutuplu dünya üzerine kafa yorarken, resmi ideolojiyle nereye kadar gidilebileceğinin hesaplarını yapıyorlardı. 11 Eylül uçaklarının sahneye çıkmasıyla, resmi ideologlar ABD ve tek kutuplu dünya düzeni için umut ışığını keşfetmişlerdi. İşte, yeni anti-tez buydu; terör. Medeniyetler çatışmasına kafa yorularak, bu anti-tezin kapitalizmin yeni dinamosu olacağı da savunuldu, ancak, çok geçmeden bu tezin fazla iş yapmayacağı önce Afganistan sonra Irak'ta görüldü. Sistem ideologları artık, Baudrillard'a kulak vererek, globalleşmenin sınır tanımayan yayılmacılığıyla kendi sonunu hazırladığını farkettiler, ancak, ok yaydan çıkmıştı bir kez.

Sistem ideologları, Sosyalistlere, "software üretiminde artı değer sömürüsünün kaçıncı çalışma saatinde ve nasıl oluştuğunu sorarak alay ederken, sözde Marxistler, sahip oldukları müthiş "değişim" silahına rağmen, enformasyon çağında kapitalizmin çelişkilerinin nasıl şekilleneceği konusuna kafa yormadılar. Kimileri nostaljik takılarak, Che'nin resmine bakıp, "hep komünisttim, hep komünist kalacağım" dedi, kimileri de globalizmin nimetlerinin avutkallığına soyundu. Sosyalistler pazar paylaşımı ve ham madde kaynaklarının bölüşümü sorun olmaya devam ettikçe, "klasik ya da yeni" kapitalizmin özünün değişmeyeceğini ve yarınların dünyasının nasıl şekilleneceğini tartışmaktan bile uzak durdular.

Klasik kapitalizmin çözemediği başta açlık olmak üzere, sefalet ve geri kalmışlık, kapitalizm hakkında iyimser olmamızı engellerken, yeni kapitalizmin yarattığı teknolojik uçurum çelişkileri daha da derinleştiriyor. Küreselleşmeyi sadece merkez ülkelerden, çevre ülkelere yönelik tek yönlü sermaye, mal, hizmet ve ideoloji akımı olarak yorumlarken, hatta ulus devletlerin öneminin ortadan kalktığı iddia edilirken, çevreden merkeze yönelik küreselleşmenin neden ve nasıl engellendiğini tartışmıyoruz. Bence, bu noktada, küreselleşme kavramı yerine "küreselleşmeme" olgusunu tartışmamız gerekiyor. Bu tartışmayı, küreselleşme karşıtlığı temelinde değil de, iki yönlü olarak nasıl daha iyi küreselleşilebilir noktasında yapmalıyız. Tabi eğer, yeni kapitalizm müsaade ederse..!

Küreselleşmenin siyasi hayatta demokrasiyi ve demokratikleşmeyi de getirdiği belirtiliyor. Bu savın doğruluğunu Irak örneğinde yaşadık. Ancak, küreselleşmenin özellikle bilgi kaynaklarına ulaşım konusunda gerçek bir demokratikleşme yarattığını söyleyebiliriz. Diğer bir ifade ile, yeni kapitalizm bilgi-iletişim teknolojisi sayesinde insanların yaşam kalitesini yükseltmiştir. Bu teknoloji ve iletişim olanakları sayesinde yeni kapitalist sistemin iç çelişkilerinin veya çöküşünün doğuracağı balyoz seslerini bu defa radyo ve tv'lerden değil cep telefonlarının küçücük ekranlarından izleyeceğimizden eminim. Gelişme yolundaki ülkeler bu gelişmeyi hiç şüphesiz kapitalizme borçludur. Ancak, klasik kapitalizmin açlık sorunu mevcudiyetini korurken, teknolojik ürünlerin paylaşımındaki demokratikleşme değerini yitiriyor. Küreselleşmenin çağımızın en yıkıcı sorunu haline geldiği tartışılırken, Jacques Chirac gibi muhafazakar bir politikacının da, bu yöndeki endişesini farklı bir şekilde aşağıdaki kelimelerle ortaya koyması dikkat çekiyor. "Küreselleşme ondan asıl yararlanması gereken toplumların geleceğini daha iyi aydınlatıyor." Bu cümle, esasen, kapitalizmin kendi sonunu hazırladığı savını destekleyen bir endişenin ifadesidir.

Küreselleşme fakirliğe çare olamadığı gibi, ekonomik ve siyasi istikrarı sağlayan bir unsur da olamadı. Teknolojideki gelişme düzeyine rağmen, günlük bir doların altında gelirle yaşamak zorunda olan insan sayısı da artıyor. Dahası ABD'de bile evsizlerin sayısının yarım milyondan fazla olduğu tahmin ediliyor. Dünyanın herhangi bir bölgesinde, Asya'da veya Latin Amerika'da yaşanan krizler, küreselleşmenin teknik tanımına uygun olarak ülkelerin ekonomilerini olumsuz yönde etkiliyor. Böylece, küreselleşme sayesinde dünya çapında finansal kriz ve çöküş yaşanıyor. Klasik de olsa, yeni de olsa, kapitalizm kapitalizmdir. Kendi iç çelişkileri sayesinde son yüzyılda iki dünya savaşı yaşatmıştır. Bu nedenle, mucize beklemek yerine

Bence, bu noktada, küreselleşme kavramı yerine "küreselleşmeme" olgusunu tartışmamız gerekiyor. Bu tartışmayı, küreselleşme karşıtlığı temelinde değil de, iki yönlü olarak nasıl daha iyi küreselleşilebilir noktasında yapmalıyız. Tabi eğer, yeni kapitalizm müsaade ederse..!

14-AYDIN SEZER 16/7/08 14:20 Page 4

kapitalizmi olduğu gibi kabul etmek gerekiyor. Sanırım kapitalizmin iktisatçıları da bu gerçeği çok iyi bildiklerinden olsa gerek, kapitalist sistemin yaşadığı dönemsel krizlere ancak, teknik analizlerle ve sıradan vatandaşların anlamadıkları bir dilde, sadece yorum getirebiliyorlar. Asya krizi, mortgage krizi v.b. gibi. Oysa kapitalist sistemde yetersiz talebin ekonominin çökmesine neden olduğunu yıllar önce Keynes açıklamamış mıydı? Durgunluk yanında finansal şoklar da kapitalizmin ayrılmaz bir parçasıdır. Menkul veya gayrı menkul değerlerin kar edebilmek maksadıyla aşırı talep karşısında artması sonucu belli bir seviyeye (zirveye) yükselmesinden sonra aniden balon gibi sönmesi beraberinde krizleri ve iflasları getiriyor.

Küreselleşme olgusuna bağlı olarak Gelişme Yolundaki Ülkeler (GYÜ), bankacılık ve finans sistemlerini libere ederek batı finans kuruluşları için yeni piyasalar ve olanaklar ortaya çıkardı. Sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, spekülatif amaçlarla bu ülkelere gelen uluslararası sermayenin en küçük bir dalgalanmada dahi bu ülkeleri terk etmesi krizi derinleştiriyor. Bu gelişme, küreselleşme sayesinde birbirine bağımlı hale gelmiş olan diğer ekonomilerin de olumsuz yönde etkilenmesine yol açıyor. Krizin etkileriyle ihracata yönelmeye çalışan GYÜ'ler batı pazarlarına girişte teknik engellerle ve kısıtlamalarla karşılaşırken, Dünya Ticaret Örgütü'nün varlığına rağmen küreselleşme gerçeğinin gümrük duvarlarını indirdiği yalanını keşfediyorlar. Uluslararası ticarette her zaman geçerli olan kural işlerliğini sürdürüyor; Dünya ekonomisini ve büyük pazarı elinde tutan ülke, dileği koşulları ve kuralları dikte edebilir. 19. yüzyılda İngiltere, 20. yüzyılda ABD, şimdilerde ise AB, oyunun kurallarını dilediği gibi belirliyor.

Küreselleşme fakirliğe çare olamadığı gibi, ekonomik ve siyasi istikrarı sağlayan bir unsur da olamadı. Teknolojideki gelişme düzeyine rağmen, günlük bir doların altında gelirle yaşamak zorunda olan insan sayısı da artıyor. Dahası ABD'de bile evsizlerin sayısının yarım milyondan fazla olduğu tahmin ediliyor.

Yeni kapitalizme ve küreselleşmeye yönelik eleştiriler ya da olumlu yöndeki yorumlar şu gerçeğin göz ardı edilmesini engelleyemiyor. Küreselleşme derinleştikçe, ulus devletlerin ve ulusal sınırların önemi giderek artıyor. İşte bu noktada, küreselleşmenin eşitler arasında anlamlı olabileceğini düşünüyorum. Global ekonomik sistemin bugünkü hali ve anlayışıyla yarının dünyasını şekillendirebilmesini beklemek

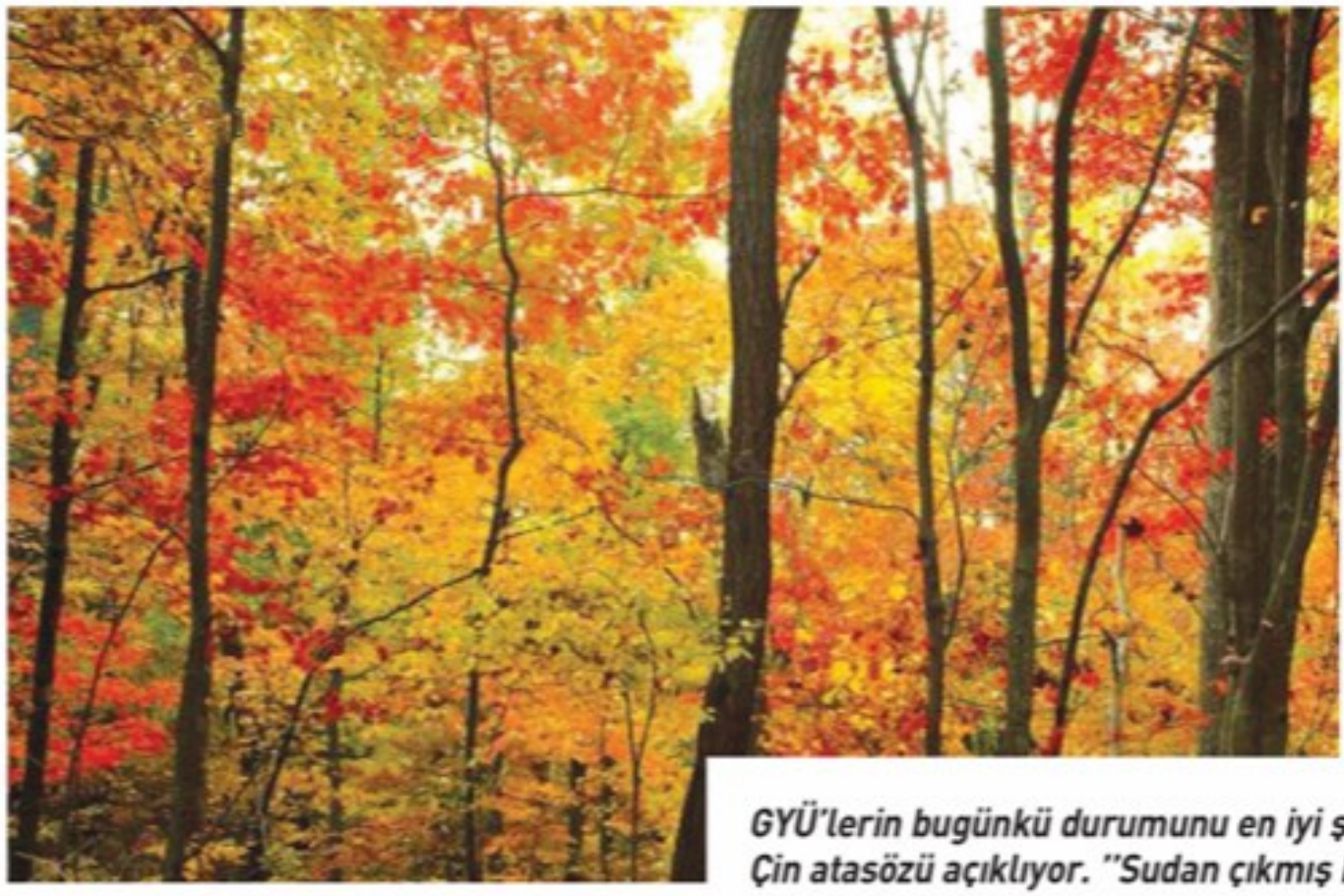

GYÜ'lerin bugünkü durumunu en iyi şu Çin atasözü açıklıyor. "Sudan çıkmış bir balığın kendisini nereye fırlatacağını bilmeksizin çırpınışına devam etmesi, sadece mevcut durumunun dayanılmaz olduğunun hissedilmesi gerçeğinden kaynaklanmaktadır."

bir hayal olur.

Kapitalist sistemin özü "en iyinin sağ kalması" temeline dayanıyor. Klasik iktisat teorisi, herkesin kendi çıkarlarını maksimize etmesi durumunda, tüm toplumun çıkarlarının maksimize olacağını iddia ediyor. Bugün, doğru olmadığı kesin olarak ortaya çıkmış bu sav yerine neyi ortaya koyabiliriz? Zira, ekonomik açıdan mağlup olanlar ile ekonomik belirsizlikte ne yapacağını bilemeyenler kökten dinciliğe yöneliyorlar. Bu sayede bireyler gerçek dünyanın belirsizliği yerine, belli kuralları uyguladıkları takdirde kurtuluşa ereceklerine inanıyorlar. İşte bu noktada, kapitalizm, kökten dinciliği ve terörü anti tezi gibi sunmaya çalışarak, sistemin karşısında gerekli olan "düşmanı" ortaya koyduğunu zannetti. Ancak, üretim araçları ve üretim ilişkileri bağlamında nesnelliği olmayan bu sanal düşmanın kapitalizmin anti tezi olamayacağı çok kısa sürede anlaşıldı.

Demokrasi ve kapitalizm gücün dağılımı noktasında çok farklı yaklaşımlara sahiptirler. Kapitalizm gelir düzeyinde ve mülkiyet alanında eşitsizlik yaratırken, demokrasi siyasi gücün eşit olarak dağıtılmasını savunur. Kar etmek ve fırsat yaratmak kapitalizmin itici gücüdür. Rekabetin özü diğerlerinin piyasadan silinmesi temeline dayanmaktadır. Bu nedenle eşitlik temelli demokrasi ile artan miktarda eşitsizlik yaratan ekonominin bir arada yaşamasının mümkün olmadığı görülüyor. Gelişmeler gösteriyor ki, Avrupa'da yaratılmaya çalışılan sosyal güvenlik devleti de geçerli bir alternatif olma özelliğini kaybetti. Sosyal güvenlik sistemi iflas etti. Bir anlamda liberal Avrupa, sosyal Avrupa'yı finanse etmekte yetersiz kaldı.

Bugün yaşanmakta olan kriz de gösteriyor ki, Türkiye gibi gelişme yolundaki ülkelerin tümü, mucize bir yöntemle mevcut durumlarından kurtulamayacak. Çelişki ve çaresizlik her geçen gün derinleşiyor. GYÜ'lerin bugünkü durumunu en iyi şu Çin atasözü açıklıyor. "Sudan çıkmış bir balığın kendisini nereye fırlatacağını bilmeksizin çırpınışına devam etmesi, sadece mevcut durumunun dayanılmaz olduğunun hissedilmesi gerçeğinden kaynaklanmaktadır." Çırpınan balığın suya giden yolu bulması galiba sadece ilahi bir mucize olur.

AYGAZ

Arabanız yeniden
çevre dostu olacak.
Tıpkı ilk arabanız gibi.

AYGAZ euro LPG

15-TAYLAN ERIMER 16/7/08 14:21 Page 1

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun Yarattığı Problemler (II)

Av. Taylan Erimer
TURKTRADE Hukuk Danışmanı

Durum Dergisinin Ocak 2008 sayısındaki yazımda kaçakçılık suçu ve buna bağlı resmi evrak sahtekârlıklarının hangi mahkemelerde görüleceği konusunda meydana gelen ihtilafları ortaya koymuş idim. Bu yazımda da Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu arasındaki problemleri açıklamaya çalışacağım.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile yıllardır Türk hukukunda uygulanan ana prensipler değiştirilmiştir. Bu değişiklik tatbikatla birçok problemin meydana gelmesine sebebiyet verecektir.

765 Sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun 10. Maddesinde genel bir kanun olan Türk Ceza Kanunu'nun özel kanunlarla olan münasebeti "bu konudaki hükümler hususi ceza kanunlarının buna muhalif olmayan mevadı hakkında

15-TAYLAN ERIMER 16/7/08 14:21 Page 2

tatbik olunur" şeklinde düzenlenmişti. Bir başka deyişle bu hüküm, genel hukuk - özel hukuk ilişkilerinde, eğer özel kanunda bir hüküm varsa genel ceza kanununun uygulanmayacağını belirtmekteydi. Örneğin 765 Sayılı Kanunda teşebbüs safhasında ceza azaltılabilecek iken 1918 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda bazı fiillerin teşebbüsü dahi tam fiil sayılmış ve bu konuda özel kanun uygulanmıştı.

5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ise 5. Maddesinde "bu kanunun Genel Hükümleri özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır" diyerek özel ceza kanunu veya ceza içeren bir kanunun Türk Ceza Kanunu'na aykırı olamayacağı hükmünü getirmiştir. Nitekim 5252 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun Geçici 1. Maddesinde diğer kanunların 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Birinci Kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümlerinin ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılıncaya ve en geç 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanabileceğini hükme bağlanmış, 06.12.2006 Tarih ve 5560 Sayılı Kanun'la da bu süre 31.12.2008'e kadar uzatılmıştır.

Bu kanunlar muvacehesinde 5237 Sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nun ilk 75 maddesinde yer alan hükümlere tüm özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlardaki ceza ile ilgili hükümlerin uydurulacağı, aykırı hükümlerin de 31.12.2008 tarihinden itibaren uygulanamayacağı açıkça ortaya konulmuştur. 5252 Sayılı Kanunun bu hükmü bir anlamda yeni Türk Ceza Kanunu'nun yürürlük tarihi olan 1 Haziran 2005'ten önce çıkarılmış ve halen yürürlükte olan kanunların bunun ilk 75 maddesine aykırı hükümlerinin en geç 31.12.2008 tarihine kadar düzeltilmesine amir bir hükümdür. 1 Haziran 2005'ten sonra çıkarılacak özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlara da 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilk 75 maddesine uymak zorunluluğu getirilmiştir.

Şimdi karşımızdaki en büyük problem 1 Haziran 2005'ten sonra çıkarılan kanunlarda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilk 75 maddesine aykırı bir hüküm bulunması halinde hangi hükmün tatbik edileceğidir. Ana kanun olan Türk Ceza Kanunu'nun 5. Maddesi muvacehesinde bütün ceza hükmü taşıyan kanunlarda tek bir uygulama yapılması için 5237 Sayılı Kanun hü-

Şimdi karşımızdaki en büyük problem 1 Haziran 2005'ten sonra çıkarılan kanunlarda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilk 75 maddesine aykırı bir hüküm bulunması halinde hangi hükmün tatbik edileceğidir.

15-TAYLAN ERIMER 16/7/08 14:21 Page 3

kümlerinin uygulanması gerektiğini savunanlar bulunduğu gibi, 3 Mart 2008 tarihinde Galatasaray Üniversitesi'nde yapılan "Yeni Kaçakçılık Kanunu Forumu"ndaki sunumumuz üzerinde söz alan sayın Doç. Dr. Ümit Kocasakal, hem Türk Ceza Kanunu'nun hem de Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun T.B.M.M.'den geçmiş iki ayrı kanun olduğunu, Türk Ceza Kanunu'nda Anayasa'da olduğu gibi diğer kanunların kendisine uymaması halinde bunları iptal etmeye matuf bir müessese bulunmadığından Türk Ceza Kanunu ile Kaçakçılıkla Mücadele Kanunun eşit kanunlar olarak değerlendirilmeleri ve T.B.M.M.'den geçmiş en son tarihli kanunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiş, bu nedenle de 1 Haziran 2005'ten sonra çıkan kanunlardaki yeni hükümlerin 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun ilk 75 maddesine aykırı olsalar bile uygulanacağı görüşünü ortaya koymuştur. Saygı ile karşıladığımız bu görüş muvacehesinde bundan sonra çıkarılmış ve çıkarılacak kanunlarda ilk 75 maddeye aykırı hükümler yer alması durumunda 5273 Türk Ceza Kanunu'nun 5. Maddesinin bir anlamı kalmayacaktır.

5237 Sayılı Kanun'un ilk 75 maddesi karşısında Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki durumu incelersek karşımıza aşağıdaki konular çıkmaktadır.

1. Teşebbüs Konusu

Gerek 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 61. ve 62. Maddeleri, gerekse 5273 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 35. Maddesi suç işleme kastı ile başlayan bir fiilin tamamlanmamasını teşebbüs olarak değerlendirmekte ve cezayı da tamamlanmış fiile nazaran daha az öngörmektedir. Buna mukabil, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilk 75 maddesinde mevcut olan bu teşebbüs müessesesine karşın 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nu 3. Maddesinin 18. Fıkrasında "yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlar ile 10. fıkrada tanımlanan fiiller teşebbüs aşamasında kalsa bile tamamlanmış gibi cezalandırılır" hükmüne yer verilmiştir.

Kaçakçılığa teşebbüs halinde yakalanan bir şahsın yargılanması sırasında mahkemenin teşebbüs maddesini uygulayıp uygulayamayacağı belli değildir. Bir kısım hukukçular Türk Ceza Kanunu'nun 5. Maddesi muvacehesinde teşebbüs hükmünün uygulanabileceğini, bazı hukukçular da Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na göre teşebbüsün tam fiil olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Kaçakçılığa teşebbüs halinde yakalanan bir şahsın yargılanması sırasında mahkemenin teşebbüs maddesini uygulayıp uygulayamayacağı belli değildir. Bir kısım hukukçular Türk Ceza Kanunu'nun 5. Maddesi muvacehesinde teşebbüs hükmünün uygulanabileceğini, bazı hukukçular da Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na göre teşebbüsün tam fiil olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

5273 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 5. Maddesi muvacehesinde teşebbüs halinde yakalanan bir kaçakçılık failine teşebbüs hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı ancak Yargıtay kararları ile açıklığa kavuşacaktır. Eğer teşebbüs hükmünün uygulanacağına dair bir karar çıkarsa Türk Ceza Kanunu 5. Maddesinin ne anlama geleceği merak konusu olacaktır.

2. Fikri İçtima

Gerek 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79.,

15-TAYLAN ERIMER 16/7/08 14:22 Page 4

gerekse 5237 Sayılı Kanun'un 44. Maddesinde fikri içtima konusunda "işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır" denmektedir.

Gümrükte fiil, ithal edilen bir mal için G.G.B., ihraç edilecek bir mal için de G.Ç.B. verilmesi ile başlar. Bu malların muayenesi sırasında malın cinsi, fiyatı, miktarı ve evsafı bakımından eğer verilmiş olan beyanname ile arada fark doğarsa, tek bir beyanname verme fiili ile hem kaçakçılık hem de evrak sahtekârlığı suçu işlenmiş olacak, yani tek bir fiil birden ziyade suç oluşturacaktır.

1918 Sayılı Kanun'dan gelen ve geliş nedeni farklı olan bu uygulama 5607 Sayılı Kanun'un 4. Maddesinin 5. Fıkrasında da yer almış ve "bu Kanunda tanımlanan suçların ve kabahatlerin belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde, ayrıca bu suçtan dolayı da cezaya hükmolunur" denmiştir. Bu hüküm iki yönden problem yaratacaktır.

a) 5273 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 44. Maddesine göre bir beyanname verilmek suretiyle hem Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3. Maddesinin, hem de Türk Ceza Kanunu'nun 204. Maddesinin ihlal edilmesi halinde bu iki suçtan en ağırına göre ceza verilmesi gerekirken, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4. Maddesinin 5. Fıkrasına göre iki ayrı dava açılması gerekecektir. Yukarıda teşebbüs konusunda belirttiğim sorun burada da karşımıza çıkmakta, Türk Ceza Kanunu'nun 5. Maddesinin mi, yoksa Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun hükümlerinin mi uygulanacağı problemiyle karşılaşılmaktadır.

Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı 21.12.2006 Gün ve 2006/10445 Esas 2006/55215 Sayılı İddianamesinde resmi evrakla sahtecilik suçunu ayıran ayrı bir iddianame tanzim ederek fikri içtimaı kabul etmemesine karşın, Bakırköy Cumhuriyet Savcısı 24.03.2008 Gün ve 2008/128945 2008/13686 Esas 2008/918 Sayılı İddianamesinin sevk maddesinde 5607 Sayılı Kanun'un 4. ve 5. Maddeleri ile Türk Ceza Kanunu'nun 44. Maddesini gözeterek Türk Ceza Kanunu 204/1'den dava açıp fikri içtima esasını gündeme getirmiştir. Buradaki problemler de Yargıtay'da çözüm bekleyecektir.

b) Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kendi içinde de çelişkilidir. Kanunun 4. Maddesinin 5. Fıkrası, 3. Maddede yer alan suçlarda eğer sahte belge varsa bunun ayrıca cezaya tabi olacağını ortaya koyduğu halde, Kanunun 3. Maddesinin 2. Fıkrası "eşyayı sahte belge kullanmak suretiyle gümrük vergilerini kısmen veya tamamen ödemeksizin Türkiye'ye ithal"i cezalandırmaktadır. Bu madde metninden de anlaşılacağı üzere söz konusu fiilin en büyük suç unsuru sahte belge unsurudur. Sahte belge unsuru olmadan bu suç oluşamaz. Bir suçun ana unsuru olan sahte belgenin müstakil bir suç sayılmasının da izahı olamaz.

Sahte belge kullanarak ithalatta bulunan firmanın Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3. Maddesinin 2. Fıkrasından mı yargılanacağı, yoksa Kanun'un 5/3. Maddesine göre hem 3. Maddesinin 2. Fıkrası, hem de Türk Ceza Kanunu'nun 204. Maddesinden mi yargılanacağı tartışma konusuyken, Türk Ceza Kanunu'nun 44. Maddesinin bu davada uygulanıp uygulanmayacağı da ayrı bir problem yaratacaktır. Aslında Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki fiil açısından resmi evrak sahtekârlığı suçunun ayrı bir inceleme konusu yapılması da gerekmektedir. D

16-HAYRETTIN KARACA 16/7/08 14:22 Page 1

16-HAYRETTIN KARACA 16/7/08 14:22 Page 2

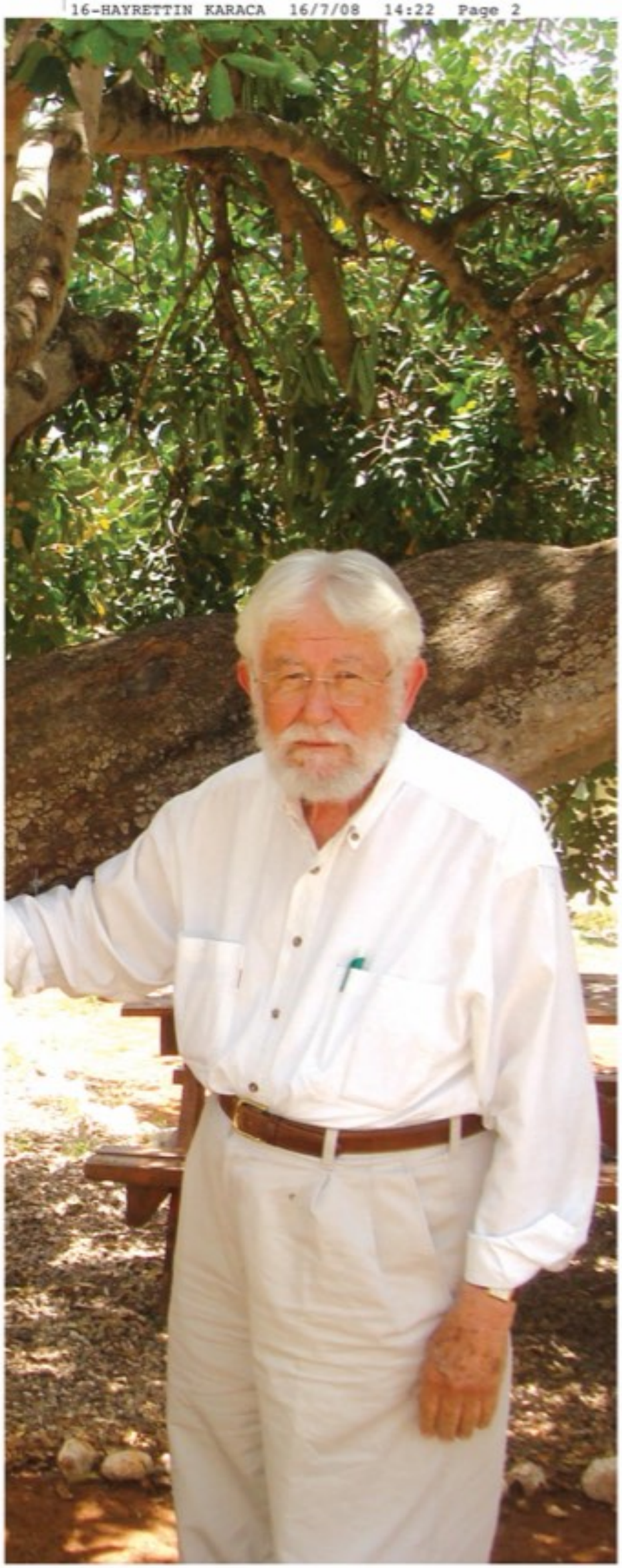

Orman Yangınları

Hayrettin Karaca
TEMA Vakfı Onursal Başkanı

Yaz aylarında sık sık karşılaştığımız orman yangınları hepimizin yüreğini sızlatan bir yara gibidir. Yanan orman yok olan gelecek fikri ile örtüştürülürken, alevlerin yuttuğu zümrüt ormanların yerini alan kömür karası boşluk, adeta bu düşüncenin tasdikleyici bir tezahürü gibidir. Yok oluş kendini sergilemiş, bizi çaresizlik ve hatta dehşet duyguları ile baş başa bırakmıştır. Orman yangınları söz konusu olduğunda neredeyse hemen herkesin hissiyatı bu yönde paralellik arz eder.

Lafı daha fazla uzatmadan hemen belirteyim ki, orman yangınları aslında bir rahmettir. Bizim açımızdan bakıldığında yangınlarla ilgili en olumsuz boyut zaman meselesidir. Yanan bir ormanın tekrardan yenilendiğinin gözlenmesi bir ömür içine sığdırılamayabilir. Ancak, tarihi süreçte orman kendini yeniler.

Bir ikinci olumsuz yan ise, yanan alanların imara açılması yani, ormanlık alanların daraltılması meselesidir ki, bunun da önüne geçmek son derece basittir. Bu yönde seçim yapmak ve karar almak yeterli olacaktır. Asıl mesele seçim yapmaktır, bunun için de bilinçli yurttaş olmak kâfidir.

Ormanlar sabote edilmese dahi, belli aralıklarla kendi kendilerini yakarlar. Bu doğanın kendini yenileme mekanizmasıdır ve bu dönüşüm ormanı daha sağlıklı kılar. 90'lı yıllardan önce Türkiye'de de ormancıların ormanın yenilenebilmesi için kontrollü yangın metodu uyguladıklarını biliyoruz. Ben şahsen Toroslar'da yaptığım doğa gezileri esnasında böyle uygulamalara şahit oldum. Yangından sonra oluşan organik unsur, yeni gelişecek olan filizlere besin kaynağı olurken, ormana yeni türlerin de gelmesine desteklik ederek, yenilenme döngüsünün baş aktörü olur.

16-HAYRETTIN KARACA 16/7/08 14:22 Page 3

Yıllar önce Amerika'da yaptığım bir doğa gezisinde bunun en çarpıcı örneğini gözlemleme fırsatı buldum. Söz konusu bölge Yellowstone, ağaç gövdelerinde yapılan incelemelerden anlaşıldığı üzere her 200 ile 400 sene arasındaki süreçlerde şiddetli yangınlar yaşamıştı. Son olarak 1988 yılında çok şiddetli bir yangına maruz kalmış, günlerce yanan bölge hektarlarca ormanlık alanı yok etmişti. Yangından sonra bölge bilinçli olarak olduğu gibi bırakılmıştı. Elde edilen sonuçlar çok çarpıcı idi. Bölgede kayden 160 yıldır bulunmayan 12 civarında yeni tür doğal olarak gelmişti. Yani biyolojik çeşitlilik artmıştı. İşte bu bir rahmettir. Yellowstone yangını yaptığı tahribat kadar pek çok şey de öğretmişti. Yangından sonra ölü ağaç gövdeleri düştüğü yerde bırakılmış, bu sayede arkadan geleceklere zengin bir besin kaynağı oluşturmuştu. Bölgenin yangın dolayısıyla yüksek ağaç gövdelerinden azade olması da yeni yeşeren filizlere güneş ışığından daha fazla yararlanma imkânı vermiştir. Bu gezi esnasında rastlamış olduğum bilgi tabelasında da aynen şunlar kaydedilmişti:

"Yangınlardan Sonra

Kömüre dönüşmüş ağaç gövdeleri vahşi yangının izlediği patikayı belirliyor. Bu bir ormanın ölümü gibi gözükebilir ancak yangından birkaç gün sonra yosunumsu bir tabakanın yanmamış bitkileri kapladığı ve yeni filizlerin yanık siyah çalıların arasından sürdüğü görülmüştür.

İnsanlar ne zaman Yellowstone'u ziyaret etseler yangınlar tarafından yaratılmış bir çevre içinde gezinirler. Bu bölgedeki ormanlar ve yeşil

örtü yüzyıllar boyunca geniş kapsamlı ve vahşi yangınlara maruz kalmıştır. Ağaç gövdelerindeki yaş halkaları en son 1988'de yaşanan yangınlar gibi, buranın her 200 ile 400 yıl arasında yangınla kömür olduğunu ispatlar.

İnsan erişiminden uzak olmak kaydıyla, yangınlar uzun vadede ormanlar için sağlıklı bir olgudur. Yangından birkaç yıl sonra yöreyi ziyaret ederseniz, bölgenin sık otlar, çeşitli çiçekler ve çalılarla kaplanmış olduğunu görürsünüz. Güneş ışığına daha fazla maruz kalan alanda çam filizlerinin ölü ağaç gövdeleri arasından yeni ormanı oluşturmak için yükseldiğini göreceksiniz."

Özetleyecek olursak, yangınlar da doğal sürecin bir parçasıdır ve dönüşüme hizmet eder. Yanmış ölü ağaçların gövdesi ise bu döngünün en temel taşıyıcı unsurlarından biridir.

İşte yukarıda kısaca izah etmeye çalıştığım üzere doğa tahribatı yangından ziyade yangından sonra ne yapıldığı ile daha ilintilidir. Hatta öyle ki, bu yangınlar sabote amaçlı yapılsalar dahi eğer alanı koruma altına alabilirsek geri kalan çalış-

Doğa tahribatı yangından ziyade yangından sonra ne yapıldığı ile daha ilintilidir. Hatta öyle ki, bu yangınlar sabote amaçlı yapılsalar dahi eğer alanı koruma altına alabilirsek geri kalan çalışmayı doğa en mükemmel şekilde yapacaktır. Benim en büyük üzüntüm, bu çalışmayı doğa adına biz üstlendiğimiz içindir. Basit bir tel ile çevirip bırakmak yerine, derhal greyderleri bölgeye sokup, bir sonraki nesile besin kaynağı olacak yanık gövdeleri toplarız. Hemen sonrasında da acil bir ağaçlandırma faaliyetine girişiriz ki, bu daha da acıklıdır. Tam bir yangından mal kaçırmadır bu!

16-HAYRETTIN KARACA 16/7/08 14:23 Page 4

mayı doğa en mükemmel şekilde yapacaktır. Benim en büyük üzüntüm, bu çalışmayı doğa adına biz üstlendiğimiz içindir. Basit bir tel ile çevirip bırakmak yerine, derhal greyderleri bölgeye sokup, bir sonraki nesile besin kaynağı olacak yanık gövdeleri toplarız. Hemen sonrasında da acil bir ağaçlandırma faaliyetine girişiriz ki, bu daha da acıklıdır. Tam bir yangından mal kaçırmadır bu! Ağaçlandırma faaliyeti başlı başına bilimsel bir konudur. Ancak ne yazıktır ki, önemi derecesinde ele alınmadığını üzülerek müşahede etmekteyim.

Ağaçlandırmanın zaruri olduğu hallerde öncelikle dikkat edilmesi gereken husus bölgeye dikilecek türün ne olacağına doğru karar vermektir. Burada izlenmesi gereken en kestirme yol o bölgeye özgü bitkiler ile ağaçlandırma yapmaktır. Çok basit bir örnekle, yangından önce meşelik olan bir alanı çamla ağaçlandırmak, lokal ırkların üzerinde baskı yaratacağı gibi, genetik kirlenmeyi de beraberinde getirir. Bu ekolojik dengenin gözetilmemesi açısından belki de yangından daha tahripkârdır. Doğal çevre dendiği

Bütün mesele doğal ekolojik zincirin farkına varmaktan geçer. Ağaçlandırma esnasında seçilen yanlış türler bu doğallığa ket vurmakla kalmayıp, kısa bir süre sonra sistemin çökmesine de sebep olur.

vakit onu sadece içerdiği bitki türleri olarak değil, aynı zamanda faunası ile de düşünmek icap eder. Bütün mesele doğal ekolojik zincirin farkına varmaktan geçer. Ağaçlandırma esnasında seçilen yanlış türler bu doğallığa ket vurmakla kalmayıp, kısa bir süre sonra sistemin çökmesine de sebep olur. Yanlış uygulamalardan bir diğeri de istilacı diye tabir ettiğimiz türlere yer verilmesidir. Bunun da örnekleri pek çoktur. İstilacı türler en nihayetinde bitki gen kaynaklarının tamamıyla yok olmasına kadar uzanan bir dizi tehlikeye sebep olurlar ki, bu da yangından sonra gelen gen zenginliğine kıyasla hakiki bir yok oluştur. Bu hususta Prof. Dr. Kani Işık hocamın Çevre Sorunları Biyolojik Çeşitlilik ve Orman Gen Kaynaklarımız isimli eserinde son derece açık bir şekilde belirttiği üzere özet bir alıntıya yer vermek isterim:

"Bir yörenin ağaçlandırılmasında, güvenilir orijin denemeleri sonuçları elde edilinceye kadar, yalnızca lokal ırklardan elde edilen tohumlar kullanılmalıdır. Aksi halde Türkiye ormanları, bu hızla giden ağaçlandırma faaliyetleri karşısında, kısa süre sonra lokal ırkları ortadan kaldırılmış, onun yerine biyolojik uyum değerlerinin ne olduğu bilinmeyen ağaçlarla dolu genetik bir çöle ve biyolojik bir kaosa dönüşebilir."

Yukarıda çok kısaca değinmeye çalıştığım gibi, iyi niyetle dahi olsa bilinçsizce yapılmış bir ağaçlandırmanın yarardan çok zararları son derece vahim sonuçlar doğurabilir. Yangınları bile rahmetle andırabilir! Bir ağaçlandırma faaliyetinin başarılı sonuç vermesi için, orijin tohum denemelerinin yapılmış olması, yöreye özgü iklim, toprak ve topografya yapılarının belirlenmesi, genetik kirlenme ve yok oluşu önlemek adına genetik planlama yapılması ve tüm bunların uzun bir süreç içerdiği göz önüne alınırsa sağlıklı bir dokümantasyon sisteminin oluşturulması gerekmektedir.

Önüme çıkan herkese yılmadan tekrar ettiğim gibi, "okumak ibadettir, okumamak vatana hıyanettir; daha iyi yarınlar için bilgili yurttaşlara ihtiyaç vardır".

17-OZKAN AYDIN 16/7/08 14:23 Page 1

Kullanılamayan Potansiyelimiz "Fahri Konsoloslar"

Özkan Aydın
Forum Fuarcılık ve Geliştirme A.Ş. Genel Müdür Yardımcısı

Uluslararası bir krizle karşı karşıya kaldığımızda, hakem hataları ile bir milli maçta yenildiğimizde, ya da yıllarca önce Eurovision Şarkı Yarışması'nın milli bir dava olarak görüldüğü dönemlerde sıfır puanla sonuncu olduğumuzda, sözde Ermeni soykırımı iddiaları gündeme geldiğinde ev ve kahve sohbetlerinin birinci cümlesi "bizi sevmiyorlar abi", ya da "kendimizi tanıtamıyoruz abi" olmuştur. Gerçekten de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının en çok şikâyet ettiği konuların başında ülkemizin yurt dışında yeterince tanıtılamadığı gelmektedir.

Ülkemizin yurt dışı tanıtımı başta Dışişleri Bakanlığımız olmak üzere, çeşitli kamu kurumları tarafından yürütülmekte ve son yıllarda da öncelikle TOBB ve TÜSİAD olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütleri de bu konuda etkin çaba sarf etmektedirler. Ancak burada herkes durumdan vazife çıkarıp yurt dışında tanıtım konusunda bir şeyler yapmaya çalışırken, israf edilen maddi kaynaklar ile koordinasyonsuzluk

17-OZKAN AYDIN 16/7/08 14:24 Page 2

nedeniyle pek bir etki sağlanamadığını da belirtmemiz gerek.

Özellikle 1980'li ve 1990'lı yıllarda ülkemiz yurt dışı tanıtım atağına kalktığında hemen bir ABD'li lobi şirketi ile anlaşılmakta ve milyonlarca dolar karşılığında çok da bir şey elde edilememekteydi. Ancak, topyekûn tanıtım seferberliğine kalktığımız bu dönemde elimizin altında bulunmakla birlikte etkin bir şekilde kullanamadığımız bir kaynak olduğunu görüyorum.

1999 yılında Jamaika'ya yapmış olduğum bir seyahatte, Türkiye'nin Jamaika Fahri Konsolosu ile tanıştım. Jamaika Fahri Konsolosumuz herkesin siesta yaptığı bir Pazar günü bizi havaalanında VIP salonundan karşılamakla kalmadığı gibi, Jamaika Cumhurbaşkanı'na takdim etmiş, gazetelerde boy boy resimlerimizi ve bizimle ilgili haberleri yayınlatmış ve de Jamaika'nın çok önemli siyasi olaylarla karşı karşıya kalmış olduğu o günlerde muhteşem evinde vermiş olduğu bir yemek davetine eski başbakan ile mevcut kabinenin yarısı katılmıştı. Bu yemeğe Jamaika'nın en önemli işadamlarının katıldığını da ilave etmeme sanırım gerek yoktur.

Bu yemek davetinde, Alman Büyükelçisi'nin bizlere; "yahu Türkiye bu adamı nasıl tavladı da Türkiye'nin Fahri Konsolosu olmayı kabul ettirdi" mealinde bir cümle kullandığını da çok iyi hatırlıyorum. Asıl mesleği avukatlık olan ve bir halkla ilişkiler şirketi sahibi olan Jamaika Fahri Konsolosumuzun bürosunda birkaç turistik broşür haricinde Türkiye ile ilgili hiçbir şeyin olmadığını ve her türlü broşür, kitap, CD gönderilmesi konusunda bizden yardım istediğini de hatırlamaktayım.

Sonuç olarak fahri konsoloslar, yurt dışın-

Özellikle 1980'li ve 1990'lı yıllarda ülkemiz yurt dışı tanıtım atağına kalktığında hemen bir ABD'li lobi şirketi ile anlaşılmakta ve milyonlarca dolar karşılığında çok da bir şey elde edilememekteydi.

daki diplomatlarımızın yapamayacağı ya da ulaşamayacağı birçok şeyi yapabilir veya ulaşabilirler.

Fahri konsolosların diplomatlarımıza olan avantajlarını şu şekilde özetleyebiliriz:

- Diplomatlarımız bir ülkede en fazla dört yıl kalabilirken, fahri konsoloslar o ülkenin vatandaşlarıdırlar ve hayatları boyunca o ülkede yaşamışlardır ve yaşayacaklardır.
- Fahri konsoloslar o ülkeye çok uzun zaman önce vatandaşlık bağı ile bağlanmış olan Türk vatandaşları da olabilirler.
- Fahri konsoloslar o ülkenin saygın işadamları ya da o ülkenin önde gelen devlet veya siyaset adamlarıdırlar, iş dünyasını ve devlet ricalini yakından tanırlar.
- Fahri konsolos olarak seçilen kişiler maddi imkânlara sahiptirler.

Fahri konsolosların önemini daha iyi açıklayabilmek için ülkemizden bir örnek verelim. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin İstanbul Fahri Konsolosu ile İzmir Fahri Konsolosu ülkemizin en saygın ve önde gelen iki işadamı olup, son derece etkin iki fahri konsolosu olan Güney Afrika Cumhuriyeti'nin tanıtım gibi bir sorunu olduğunu ya da ülkemize iş ziyareti için gelen Güney Afrikalı işadamlarının her hangi bir sorunla karşılaşabileceklerini söylememiz zordur.

Halen Türkiye Cumhuriyeti'nin yurt dışında yaklaşık 120 fahri konsolosu bulunmaktadır. Bir fikir vermesi açısından söylemek gerekirse, büyükelçiliğimizin olmadığı yerlerde dahi fahri konsoloslarımız bulunmaktadır. Örneğin Brunei, Guatemala, Jamaika, Sri Lanka, Botswana vs.

Ayrıca, kıta büyüklüğünde bir ülke olan Brezilya'da sadece bir büyükelçiliğimiz varken Brezilya'nın farklı bölgelerinde dört fahri konsolosumuz bulunmaktadır. Dış ticaret görevlimizin olmadığı Brezilya'da etkin işadamlarından oluşan dört fahri konsolos, takdir edilecektir ki ülkemiz dış ticaretine çok daha fazla katkı sağlayabilir.

17-OZKAN AYDIN 16/7/08 14:24 Page 4

Fahri Konsoloslardan Beklenmesi Gereken Hizmet:

- Öncelikle, fahri konsoloslarımız her yıl Türkiye'ye davet edilerek temsil ettikleri ülkenin siyasi, ekonomik, turistik ve kültürel özellikleri "ezberlettirilmelidir".
- Fahri konsoloslarımızın bulundukları ülkelerde Türk ihraç ürünlerine pazar bulma konusunda çalışma yapmaları istenmelidir.
- Türkiye'den gelen Türk işadamlarının tanıtılmasına, sorunlarının çözülmesine ve bulundukları ülkelerdeki iş çevrelerine takdim edilmesine çaba göstermeleri istenmelidir.
- Her yıl belirli sayıda işadamını ve gazeteciyi ülkemize yönlendirmeleri beklenmelidir.
- Türkiye'de düzenlenen fuarları bulundukları ülkelerde tanıtmalıdırlar.
- Bulundukları ülkelerde düzenlenen fuarları Türkiye'ye bildirmelidirler.
- Fahri konsoloslar iş dünyasına yakın kişilerden seçilmelidir.
- Kişisel ilişkilerin son derece önemli olduğu bazı Ortadoğu ülkelerinde etkin işadamlarından fahri konsoloslar seçilmelidir.

Ancak, fahri konsoloslardan bu hizmetleri istemeden önce Türkiye Cumhuriyeti olarak bizim de yapmamız gereken işler bulunmaktadır.

Halen Türkiye Cumhuriyeti'nin yurt dışında yaklaşık 120 fahri konsolosu bulunmaktadır. Bir fikir vermesi açısından söylemek gerekirse, büyükelçiliğimizin olmadığı yerlerde dahi fahri konsoloslarımız bulunmaktadır.

Öncelikle, başta dışişleri ve dış ticaret ile ilgili kamu kurumları olmak üzere, bu konularla ilgili tüm meslek kuruluşlarının fahri konsoloslarımıza düzenli olarak bilgi aktarmaları gerekmektedir.

Fahri konsoloslarımızın adresleri tüm meslek kuruluşlarına bildirilmeli ve o ülkelere seyahat yapmak isteyen işadamlarımız, o ülkede kendilerine yardımcı olabilecek fahri konsoloslarımızın varlığından haberdar edilmelidir.

Sonuç olarak, ihraç ürünlerimize yeni pazarlar bulmaya çalıştığımız bu dönemde tanıtım konusunda son derece etkin görev alabilecek fahri konsoloslarımızı harekete geçirme zamanı gelmiş ve geçmektedir. D

MEHMET EVREN ARTAM

05.06.1937 / 23.04.2008

17.1.1990 – 21.2.1992
dönemi
TURKTRADE Yönetim Kurulu Başkanı

Sayguyla anıyoruz

Tekstilbank'ın avantajı.

Tekstilbank müşterilerini bankamıza, eğlenmeye değil işlerini halletmeye çağırırız. Yeni kredi kartımızı da cüzdanınıza bir kart daha eklemek için değil, avantajlarını kullanmanız için sunuyoruz. Advantage Dünyası bundan böyle Tekstilbank Advantage Kredi Kartı'nda. Çok daha fazla noktada alışveriş yapıp, taksit imkanından yararlanmanız için. Çünkü avantaj hakkınız... Çünkü en iyisi hakkınız.

Ama anlatmakla olmaz.

En iyisi kredi kartınızı alın ve güle güle kullanın.

TEKSTiLBANK
"en iyisi hakkınız"

advantage

www.tekstilbankadvantage.com ● 444 00 50

TÜRK TELEKOM'LA
GELECEK ÇOK HIZLI GELECEK

"Ama kaç megabit?!."

HOŞ GELDİN

VDSL2

HOŞ GELDİN

32 MEGABIT

32 MEGABITLİK OLAĞANÜSTÜ HIZIYLA, VDSL2 ARTIK TÜRKİYE'DE.

Türkiye'nin telekomünikasyon devi Türk Telekom, teknolojideki atılımlarına bir yenisini ekliyor ve Türkiye'de internet bağlantı hızını olağanüstü artıracak VDSL2 teknolojisini hayata geçiriyor. Böylece Türkiye'de internet hızı, 32 megabite çıkmış oluyor. Telefon hattınız üzerinden ulaştırılacak olan VDSL2, DSL ailesinin en yeni ve en hızlı üyesi. VDSL2, ses, görüntü, veri, HDTV ve interaktif oyun gibi uygulamaların sunulması için özel olarak tasarlandı. Türk Telekom, ADSL teknolojisinde olduğu gibi, VDSL2 için gerekli altyapıyı, sizler için İnternet Servis Sağlayıcılara sunuyor. Olağanüstü hızıyla, internet dünyasında yepyeni bir çığır açan VDSL2, artık Türkiye'de.

TÜRK TELEKOM